

REVISTA ECONOMICĂ

Revistă de teorie și practică
economico-financiară
nr. 1 (38)/2008

COLEGIUL REDAȚIONAL	ADRESA REDACȚIEI «REVISTA ECONOMICĂ»
<p>Iulian VĂCĂREL Acad.prof. dr. - Academia Română</p> <p>Dan POPESCU, prof.dr., D.H.C., redactor-șef, România</p> <p>Lucian-Liviu ALBU prof.dr. - director Institutul de Prognoză al Academiei Române</p> <p>Gerd BEHNKE, Germania, subsecretar de stat</p> <p>Robert LABBE, prof.dr. Universitatea din Rennes 1 Franța</p> <p>Anatol CARAGANGIU, prof.dr.hab., redactor-șef, Republica Moldova</p> <p>Viorica CĂRARE, prof.dr.hab.</p> <p>Andrei COJUHARI, prof.dr.hab.</p> <p>Tatiana MANOLE, prof.dr.hab.</p> <p>Liviu MIHĂESCU, conf.dr. - secretar general de redacție</p> <p>Andrian MOROȘAN, lector dr.</p>	<p>Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu, bd. Victoriei nr. 10, cod 550024, România, tel./fax: 40-269-235 879</p> <p>G.P.E. «Continent» Str. dr. I. Rațiu NR. 2, Sibiu, cod 550012, România, tel.: 40-269-210 077</p> <p>Centrul de Cercetări Economice U.L.B.S. Cl. Dumbrăvii nr.10 cod 550324, România, tel./fax: 40-269-210 375</p> <p>Centrul Internațional de Cercetare a Reformelor Economice str. Ion Creangă, nr. 45, or. Chișinău, Republica Moldova, tel.: 22-373-74-87-36;</p> <p>«Revista economică» continuă preocuparea și activitățile din «Economie și Finanțe» seria clasică ISSN 1582-6260</p>
<p>Lector: Adrian MOROȘAN, Victoria TIMUȘ</p> <p>Asistentă computerizată: Smurun Alina</p>	<p>revista.economica@ulbsibiu.ro http://economice.ulbsibiu.ro/ revistaeconomica.php</p>

CUPRINS

Economie mondială și REI

Anatolie SPIVACENCO

Bazele teoretice ale tendințelor de dezvoltare și creștere economică..
.....4

Mihai DOGARU

Geanina DOGARU

*Capacitatea de acțiune a persoanelor juridice.....*15

Veronica DOLINEANSCHI

Esență și istoric al conceptului de Cultură Organizațională.....
.....20

Teoria și practica financiară

Angela TIMUȘ

*Estimarea impactului reformelor economice asupra climatului investițional în Republica Moldova*28

Gheorghe COSTANDACHI

*Politica fiscală în consolidarea creșterii economice – principala condiție de menținere a echilibrului economic.....*35

Viorel DANDARA

Marina DANDARA

Practica internațională de organizare a controlului fiscal și posibilitățile de utilizare a ei în condițiile Republicii Moldova....
.....41

Victoria TIMUȘ

Andrei TIMUȘ

*Reflecții asupra surselor de vulnerabilitate ai economiei mondiale sub incidența mișcării internaționale a capitalului*49

**Teoria și practica
managementului**

**Petru ȚURCANU
Mariana TANASEVICI**

*Modificarea motivației și stimulării
muncii în agricultură.....*
.....56

A. GAMANJII

*Optimizarea sistemului de securi-
tate și sănătate în muncă (SSM) din
cadrul întreprinderii prin prisma
investițiilor (studiu de caz la „Viorica
Cosmetic” S.A.).....*64

Nicolae AMBROSI

*Cu privire la structura
organizațională a sportului în M
oldova.....*71

Stela MELNIC

*Cooperarea transfrontalieră ca
element al dezvoltării regionale.
.....*75

**Problemele dezvoltării
industriei și agricul-
turii**

Elena TIMOFTI

*Rolul potențialului fiuciar în spo-
rirea eficienței activității unităților
agricole din Republica Moldova..*
.....80

Maria COJOCARU

Elena TIMOFTI
*Metoda de selectare a soiului
de viță de vie optimal în baza
criteriului „profit – consumur
i.....*91

Cornelia CRUCERESCU

*Opțiuni strategice pentru strate-
giile de dominare prin costuri.....*
.....100

Economie mondială și REI

Anatolie SPIVACENCO, Drd., UASM

BAZELE TEORETICE ALE TENDINȚELOR DE DEZVOLTARE ȘI CREȘTERE ECONOMICĂ

In this article the author examines the vision of various scientists with regard to the concept of economic growth and development trends: the sense and importance of the trend in measuring the economic growth, the role and the development of society through economic system, development factors and economic growth, the indicators of economic growth efficiency.

Locul important în procesul de planificare strategică le aparține tendințelor de dezvoltare și creșterea economică. Tendința (sau trendul) reprezintă o mișcare pe termen lung, de fond sau structurală, a unei serii economice. Această mișcare este în mod tradițional prezentată prin forme analitice simple: polinomiale, logaritmice, exponențiale, ciclice sau logistice. Astfel, trendul ca tendință generală constituie rezultatul acțiunii unor factori legați de esența mecanismului de dezvoltare a fenomenului și are caracter de evoluție „on medie” [1,2]. Determinarea trendului are drept scop delimitarea elementului stabil în evoluția fenomenului sau a traiectoriei evolutive, care s-ar fi onregistrat dacă nu ar fi intervenit factorii de timp oscilatoriu și accidental. Astfel, trendul este un mod de măsurare a dezvoltării și creșterii economice.

Dezvoltarea reprezintă o categorie desemnând o mișcare complexă, orientată, cu caracter ireversibil, desfășurată în ansamblu și în final pe o linie ascendentă, de la inferior la superior, de la vechi la nou. Ea se realizează ca o succesiune nesfârșită a schimbărilor, acumulărilor cantitative și a transformărilor calitative, a evoluției și revoluției, a regresului și progresului, care alcătuiește laturi, aspecte inseparabile ale aceluiși proces, aflându-se într-o unitate indisolubilă. On teoria planificării prin dezvoltare este primit de onțeles schimbările corespunzătoare în sistemul existent de producere sau economic, realizările necesare în creșterea și reonnoirea anumitor subsisteme a părții ei [3,4].

Creșterea și dezvoltarea se deosebesc radical având diferit sens. Creșterea poate avea loc ompreună cu dezvoltarea sau în

lipsa ei. On majoritatea cazurilor creșterea onseamnă majorarea dimensiunilor sau numărului obiectelor. Dezvoltarea este un proces în care se majorează posibilitățile și dorințele individului în satisfacerea dorințelor proprii și cerințelor altor persoane. Dezvoltarea, în majoritatea cazurilor depinde de calitate și se referă la faptul „...cot de mult poate să facă omul sau organizația, în comparație cu ceea, de ce ei dispun, care este situația economică sau ce nivel a fost realizat în perioada existentă”[5]. Dezvoltarea poate fi privită și ca o combinație a schimbărilor mintale și sociale ale unui popor, care face posibilă creșterea, cumulativă și durabilă a produsului intern brut real. Această definiție ne permite să afirmăm faptul că dezvoltarea este baza creșterii economice fiindcă „... scopul principal al dezvoltării socio-economice a țării în perspectivă îl reprezintă asigurarea creșterii economice stabile și creșterea nivelului de viață al populației”[6].

Totodată, menționăm faptul că atingerea unui nivel anumit de dezvoltare se realizează numai prin utilizarea optimă a potențialului de producție, deoarece orice sistem de producție trebuie să dispună de un anumit potențial economic, care să contribuie la dezvoltarea și creșterea economică.

Dezvoltarea economică reliefează aspectele calitative ale

activității economice, respectiv modificările intervenite în structurile teritoriale și organizaționale, de producție și de ocupare a forței de muncă, în structurile mediului și ale standardului de viață etc. Dezvoltarea economică nu are o semnificație rezultativă decât în sensul și în măsura în care stă la baza unei creșteri economice, prin intermediul noii structuri economice. Astfel, dezvoltarea economico-socială include atât creșterea economică, cât și schimbarea calitativă a vieții, nivelului de trai, mediului etc.

Dezvoltarea durabilă poate fi asigurată numai cu mijloace economice și politice, și presupune satisfacerea cerințelor societății fără daune cauzate viitoarei generații și fără majorarea datoriilor altor țări. Spre regret „... în anul 2006, fiecărei familii din Republica Moldova îi revine o datorie în suma de 615\$ SUA și 3250 lei”. [7]

O dezvoltare durabilă poate fi atinsă numai prin utilizarea sistemelor economice realizate în alte țări ale lumii. Sistemul reprezintă o multitudine de elemente, care se află în atitudine și legătură unul cu altul, formând o integritate unitară. Nucleul operațional al sistemului economic îl constituie factorii de producție, comenzile (contractele) externe ce reglementează regimul de funcționare normală a procesului de producție, scopurile

finale. Acest sistem este supus influențelor unor perturbații.

Toate sistemele economice în condiții instituționale normale pot să se dezvolte și să asigure o creștere economică stabilă. Creșterea economică este limitată de schimbările cantitative, pe când structura sistemului rămâne neschimbată. Dezvoltarea stabilă se caracterizează prin obținerea ritmurilor medii și onalte de creștere economică ontr-o perioadă de lungă durată, iar structura internă a sistemului se modifică și se adaptează la schimbările mediului exterior.

Asupra dezvoltării durabile influențează mai mulți factori, principalii fiind:

- imbinarea optimă a specializării și diversificării activității economice;
- concentrarea inovațiilor în direcțiile prioritare de creștere și modificării produselor;
- elasticitatea structurii organizatorice, optimizată în conformitate cu scopurile strategice;
- dirijarea bazată pe cunoștințe și dezvoltarea capitalului uman;
- consolidarea eforturilor în scopul obținerii unui efect sinergetic.

On anul 1992 a avut loc Conferința ONU pe problema mediului ambiant și dezvoltarea viitoarei civilizații, la care s-a constatat că modelul de dezvoltare trebuie să se bazeze pe interesele internaționale comune și ulterior

pe interesele unor grupe de țări [8].

Creșterea poate fi definită, drept majorarea perioadei îndelungate, a unui indicator de dimensiune, produsului global în termeni reali. Conceptul de creștere este mai restrictiv decât cel de dezvoltare, care desemnează totalitatea transformărilor tehnice, sociale și culturale care onsoțesc creșterea producției.

Noțiunea de creștere economică a fost introdusă în anul 1939 de către economistul englez Harrod. Dar o teorie propriu-zisă a creșterii economice oncepe să se dezvolte din anul 1960 sub impulsul modelelor de creștere economică [9].

Studiile efectuate demonstrează că majoritatea savanților economiști tratează conceptul de creștere economică drept o evoluție a vieții economice, o majorare a PIB, o majorare a volumului de producere a mărfurilor, o majorare a volumului și o perfecționare a calității producției publice, niște schimbări calitative a PIB, o acumulare de bunuri, o mărire durabilă a populației și a producției pe locuitor, obținerea unui spor important de produs național, o tendință de spor a PIB [10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19].

On toate aceste definiții se conțin unele elemente de creștere economică, onșă nu există o

definiție unică. După părerea autorului, prin conceptul de creștere economică se subînțelege ca o majorare și schimbare optimală sau schimbare pozitivă continuă a indicatorilor ce caracterizează nivelul de dezvoltare a economiei naționale. Către acești indicatori se referă:

a) indicatori instrumentali:

1. Rata dobânzii
2. Deficitul bugetar

b) indicatori de pilotaj:

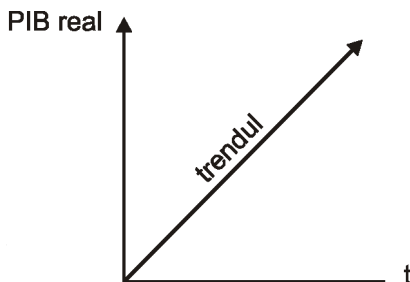
3. Soldul balanței comerciale
4. Rata creșterii masei monetare
5. Rata de schimb (cursul valutar)
6. Rezerva valutară
7. Rata acumulării (economisiri)

c) indicatori de obiective:

8. Creșterea economică (ritmul creșterii PIB pe locuitor)
9. Rata inflației
10. Rata șomajului

Creșterea economică poate fi interpretată în modul următor:

Des.1 Interpretarea grafică a creșterii economice

cipalele din ele fiind:

- securitatea alimentară;
- modificarea calitativă a politicilor economice;
- majorarea cantitativă și calitativă a mărfurilor și serviciilor prestate;
- asigurarea cu locuri de muncă a tuturor persoanelor care doresc și pot activa;
- evitarea majorării sau micșorării prețurilor (inflației și deflației);
- asigurarea nivelului de trai a categoriilor de populație ce nu pot activa;
- menținerea balanței pozitive de comerț;
- realizarea unui randament înalt al potențialului de producție.

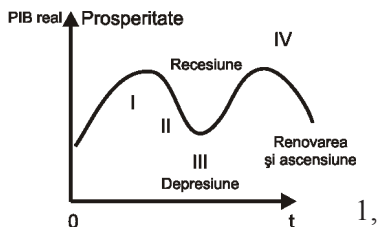
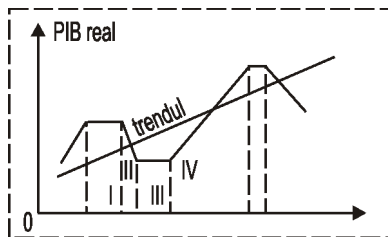
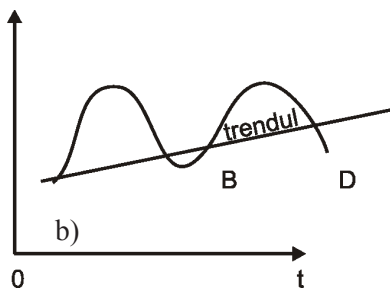
În prezent, atât pentru Republica Moldova, cât și pentru alte țări ce se află în curs de dezvoltare, se cer așa schimbări calitative în politicile economice, ca ele să stimuleze dezvoltarea și creșterea economică, fiindcă principiul de bază în dirijarea economiei sună în modul următor „... dacă treburile merg rău, atunci trebuie de schimbat cursul, iar dacă merg bine, orientarea primită trebuie dezvoltată mai departe.”[20]

Întrebarea-cheie de care depinde răspunsul referitor la realitatea sau irealitatea politicii economice poate fi argumentată numai prin posibilitatea de investiții. Studiile demonstrează că o creștere economică durabilă nu poate fi

realizată în Republica Moldova fără investiții corespunzătoare din alte țări, fiindcă „... nici o țară din istoria nouă n-a fost în stare să lichideze de sine stător rămânerea în urmă în dezvoltarea științifică, tehnologică, intelectuală..., extern”. [21] Spre regret în Republica Moldova în anul 2006 mijloacele investițiilor străine au contribuit cu o pondere de 20.1 la sută din totalul investițiilor în capitalul fix.

Trendul creșterii economice indică numai tendința, direcția mișcării economiei. În realitate economia se dezvoltă neuniform, prin cicluri, prin abateri permanente de la trend, prin descreștere și creștere. (des.2 a,b,c).

a) PIBreal

1, economia națională a Republicii Moldova la unii indicatori se află într-o stare de trecere de la ciclul III spre ciclul IV (vezi des.).

Pe baza datelor tab.1 calculăm ritmurile medii de creștere pe perioada analizată:

$$1. \text{ PIB / locuitor} = \sqrt[7]{\frac{119.4}{100} * \frac{141.7}{119.4} * \frac{184.8}{141.7} * \frac{215}{184.8} * \frac{246.8}{215} * \frac{279.6}{246.8}} = \sqrt[7]{1.194 * 1.187 * 1.050 * 1.163 * 1.148 * 1.121} = 1.143$$

sau $1.143 - 100 = 14.3\%$

$$2. \text{ Cursul valutar} = \sqrt[7]{\frac{104}{100} * \frac{109.4}{104} * \frac{112}{109.4} * \frac{99.2}{112} * \frac{101.6}{99.2} * \frac{105.6}{101.6}} = \sqrt[7]{1.056} = 1,009 \text{ sau cu } 100.9 - 100 = 0.9\%$$

$$3. \text{ Export} =$$

$$\sqrt[7]{\frac{123.2}{100} * \frac{140}{123.2} * \frac{171.4}{140} * \frac{213.9}{171.4} * \frac{236.7}{213.9} * \frac{228.1}{236.7}} = \sqrt[7]{1.232 * 1.136 * 1.224 * 1.248 * 1.107 * 0.964}$$

$$= \sqrt[7]{2.281} = 1.147 \text{ sau cu } 114.7 - 100 = 14,75\%$$

$$4. \text{ Import} =$$

Tabelul 1

Performanțele economiei Republicii Moldova

Indicatorii	Anii						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1. PIB pe locuitor, lei	4396	5254	6230	8120	9450	10850	12292
%	100	119,6	141,7	184,8	215	246,8	279,6
2. Cursul valutar mediu anual MLD/USA	12,4	12,9	13,6	13,9	12,3	12,6	13,1
%	100	104	109,4	112	99,2	101,6	105,6
3. Export mln \$	461	568	644	790	986	1091,3	1051,6
%	100	123,2	140	171,4	213,9	236,7	228,1
4. Import mln \$	766	892	1038	1402	1769	2311,8	2693,2
%	100	115,7	133,8	180,7	229	298	347,1
5. Producția în prețuri curente							
a) industrială mrd lei	8,2	10,4	12,6	16,0	17,6	21,1	22,2
%	100	126,8	153,4	195,1	214,6	257,3	270,7
b) agricolă mrd lei	8,3	8,6	9,5	10,4	11,2	11,9	13,7
%	100	103,6	114,5	125,3	134,9	143,4	165,1
6. Investiții în fondurile fixe mrd lei	1,8	2,3	2,8	3,6	5,1	6,5	7,8
%	100	127,8	155,6	200	283,3	361,1	433,3

$$= \sqrt[7]{\frac{115.7}{100} * \frac{133.8}{115.7} * \frac{180.7}{133.8} * \frac{229}{180.7} * \frac{298}{229} * \frac{347.1}{298}}$$

$$= \sqrt[7]{1.157 * 1.156 * 1.351 * 1.263 * 1.301 * 1.165} =$$

$$\sqrt[7]{3.459} = 1.230 \text{ sau cu } 123 - 100 = 23\%$$

5. a) Producția industrială =

$$= \sqrt[7]{\frac{126.8}{100} * \frac{153.4}{126.8} * \frac{195.1}{153.4} * \frac{214.6}{195.1} * \frac{257.3}{214.6} * \frac{270.7}{257.3}}$$

$$= \sqrt[7]{1.268 * 1.210 * 1.272 * 1.100 * 1.109 * 1.052}$$

$$= \sqrt[7]{2.708} = 1.181 \text{ sau cu } 118.1 - 100 = 18.1\%$$

b) Producția agricolă =

Indicatorii		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1. PIB pe locuitor, lei		4396	5254	6230	8120	9450	10850	12292
2. Cursul valutar mediu anual MLD/USA		12,4	12,9	13,6	13,9	12,3	12,6	13,1
3. Export mln \$		461	568	644	790	986	1091,3	1051,6
4. Import mln \$		766	892	1038	1402	1769	2311,8	2693,2
5. Producția în prețuri curente								
a) industrială mrd lei		8,2	10,4	12,6	16,0	17,6	21,1	22,2
b) agricolă mrd lei		8,3	8,6	9,5	10,4	11,2	11,9	13,7
6. Investiții în fondurile fixe mrd lei		1,8	2,3	2,8	3,6	5,1	6,5	7,8

$$= \sqrt[7]{1.036 * 1.105 * 1.094 * 1.077 * 1.063 * 1.151}$$

$$= \sqrt[7]{1.710} = 1.049 \text{ sau cu } 104.9 - 100 = 4.9\%$$

c) Investiții în fonduri fixe =

$$= \sqrt[7]{\frac{127.8}{100} * \frac{155.6}{127.8} * \frac{200}{155.6} * \frac{283.3}{200} * \frac{361.1}{283.3} * \frac{433.3}{361.1}}$$

$$= \sqrt[7]{1.278 * 1.218 * 1.285 * 1.417 * 1.275 * 1.120}$$

$$= \sqrt[7]{4.047} = 1,262 \text{ sau cu } 126.2 - 100 = 26.2\%$$

Vizual se poate de spus că la unii indicatori Republica Moldova a atins o creștere onaltă. Onă luând în considerație că în anul 2006 PIB pe locuitor în SUA a atins 35 400\$, iar în RM – 12 292lei: 13.1=938\$ se primește că valoarea unui procent de creștere în RM = 938:100=9.38\$, pe când în SUA= 35 400:100=354\$. Astfel nivelul economiei naționale a Republicii Moldova după PIB pe locuitor

față de acest nivel în SUA este de $\frac{938 \cdot 100}{35400} =$

2.65%. Prognosele dezvoltării economiei mondiale demonstrează în perspectivă (20-25ani) că, „... ritmurile de creștere economică în țările dezvoltate vor constitui anual 2-2.5%”. [22,23]

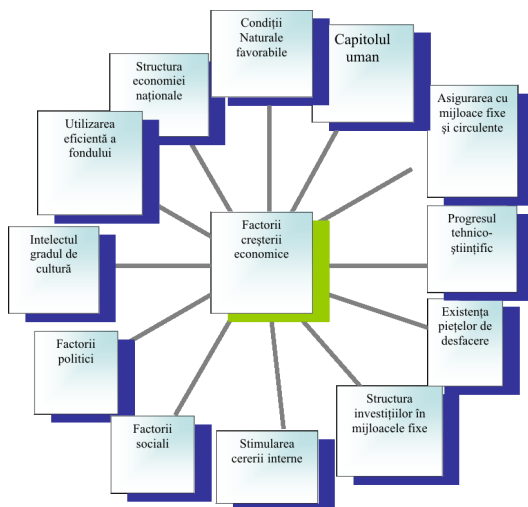
Conform calculului autorului dacă să admitem o creștere economică medie a Republicii Moldova de 7% anual, ea va avea nevoie de 45 ani pentru a atinge 50% din media PIB pe locuitor din SUA.

Creșterea economică poate avea loc numai în rezultatul utilizării cât mai eficiente a următorilor factori. (Des3.)

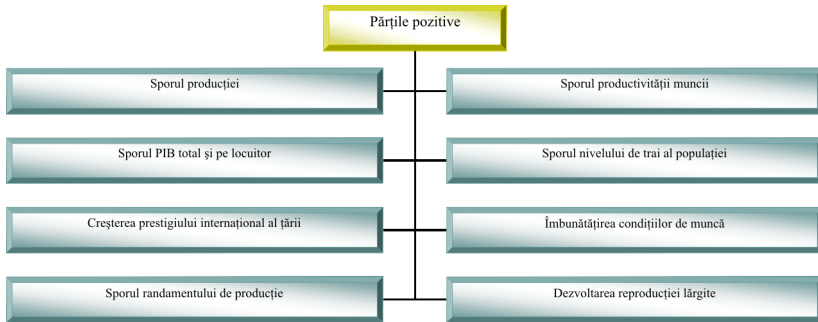
Creșterea economică nu este lipsită și de unele momente negative (des.4)

Analiza problematicii creșterii economice impune precizarea a două noțiuni derivate: creșterea economică pe cale extensivă și intensivă. On primul caz creșterea economică are loc din contul majorării capitalului (mijloacelor fixe), forței de muncă și mijloacelor circulante. On acest caz randamentul acestor trei factori nu se schimbă, adică eficiența producției în dinamică rămâne la același nivel, asigurând unele majorări cantitative ale indicatorilor economici. Creșterea economică pe cale extensivă presupune existența în țară a forței de muncă și resurselor naturale în așa proporții oncât să asigure creșterea pe scară largă a economiei naționale. O astfel de cale de creștere economică nu este onsoțită de progresul

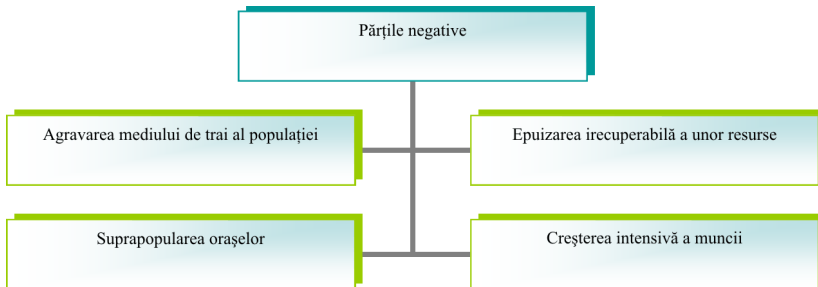
Des.3 Factorii creșterii economice

Creșterea economică

Des.4 Consecințele creșterii economice

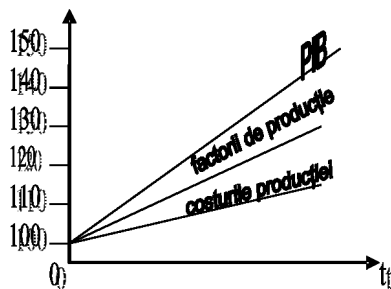
tehnico-științific și cere majorarea permanentă a factorilor de producție la o unitate de creștere economică.

Creșterea economică pe cale intensivă are loc în baza implementării tehnicii și tehnologiilor moderne, perfecționării calificării lucrătorilor, modificării utilizării factorilor de producție, schimbărilor structurale în economie, modificarea organizării și creșterea intensivă a muncii. Astfel, creșterea economică pe cale intensivă se bazează pe amplificarea potențialului științifico-creativ,

inovațiile tehnologice, activizarea factorilor organizatorico-structurali, deoarece sistemul mondial economic și social a intrat într-o perioadă de dezvoltare bazată pe cunoștințe.

Dezvoltarea economică în așa mod permite ca ritmurile de creștere a PIB să depășească nivelul ritmurilor de creștere a factorilor de producție, asigurând o reducere a costurilor producției.

O astfel de reprezentare grafică cere răspuns la întrebarea „cu cât va spori PIB ca urmare a creșterii stocurilor de capital

Des.5.Schimbările în indicatorii economici în rezultatul dezvoltării pe cale intensivă(Factorii de producție: F-forța de muncă, K-capitalul, L-mi-jloacele de producție).

pentru reinnoirea mijloacelor fixe?”. Răspunsul corect poate fi obținut prin nivelul randamentului capitalului nou, ceea ce este reprezentat de eficiența marginală

a capitalului (EmK). Eficiența marginală a capitalului prezintă PIB suplimentar anual pe țară, obținut în urma creșterii stocului de capital.

Astfel, randamentul investițiilor în fondurile fixe numai în anul 2002 a fost în creștere, în celelalte perioade este în descreștere, în comparație cu anul 2001. Așa situație demonstrează faptul, că o începând cu a.2003 creșterea absolută a PIB în Republica Moldova a avut loc pe cale extensivă din contul capitalului uman.

Noua economie europeană, care este caracteristică stadiului actual de dezvoltare, este o economie informațională, ce se sprijină pe tehnologia informațională, iar politicile de reglementare a pieței sunt fundamentale pentru o creștere economică susținută.

Tabelul Nr.2

Eficiența marginală a capitalului investit în fondurile fixe pe Republica Moldova

Anii	Investiții în fondurile fixe, mldr.lei	PIB Mldr. lei	Eficiența marginală a capitalului investit în fondurile fixe (EmK), lei
2000	1.8	16.0	X
2001	2.3	19.1	$19.1-16.0/2.3-1.8=6.2$
2002	2.8	22.6	$22.6-19.1/2.8-2.3=7.0$
2003	3.6	27.6	$27.6-22.6/3.6-2.8=4.2$
2004	5.1	32.0	$32.0-27.6/5.1-3.6=2.9$
2005	6.5	36.7	$36.7-32.0/6.5-5.1=3.4$
2006	7.8	44.0	$44.0-36.7/7.8-6.5=5.6$

Noua economie pune în valoare resurse neconvenționale greu epuizabile cum sunt potențialul de cunoaștere și capacitatea de inovare a capitalului uman. Reieșind din faptul că Republica Moldova în perspectivă va deveni membru al Uniunii Europene, procesul de dezvoltare trebuie să fie orientat spre următorii piloni de creștere economică, primiți pentru toți membrii UE:

- crearea unei piețe interne mai dinamice;
- concentrarea asupra investițiilor în cunoaștere;
- ameliorarea cadrului politicii macroeconomice;
- redefinirea politicii europene de coeziune;
- ameliorarea guvernării economice.

Bibliografie:

- 1., „Dicționar de științe economice”, editura ARC, Știința, sub redacția: Claude Jessua, Christian Labrousse, Daniel Vitry, Chișinău 2006, p.888
- 2., „Statistica generală”, Constantin Anghelache, Editura Economică, București 1990, p.138
3. „Economia politică”, vol.II, Nechița V., ed.Porto-Franco, Galați 1992, p.367
4. „Внутрифирменное планирование”

М.И.Бухалко, Из. ИНФРА-М 2000, с.75

- 5., „Планирование будущей корпорации” Акофф Р.Л. Изд.Профресс 1985, с.63
- 6., „Direcțiile principale ale dezvoltării socio-economice a Republicii Moldova pe termen lung. I-a Conferință Științifică Internațională. Creșterea economică în condițiile internaționalizării”, Chișinău 2006, p.45
- 7., „Evoluția economiei agriculturii Republicii Moldova: reflecții, probleme, mecanisme”, Chișinău 2007, p.30
- 8., „Teorie economică generală”, Al-dru Tobă, A.Malai, Daniel Tobă, Chișinău 2001, p.220
- 9., „Мировая Экономика. Учебник”, Ломакин В.К., Тнिति 2003, с.315-316
10. „Аосударственное реулирование рыночной экономики”, Экономика 2001, с.161
- 11., „Экономика”, Сэмелсон П., Нордхаус У., Москва 2000, с.570
12. „Факторы роста американской экономики. Экономика. Политика. Культура” Дадыдоа А.Т., Москва 2006, с.4
- 13., „Основы экономической теории” Куликоа Л.М., „Финансы и статистика”, Москва 2007, с.227
- 14., „Dictionaire de science

- economique” MAME 1958, p.142
15. „Economie contemporaine. Croissance, crises et strategies economique” Denise Flenzat, Presses Universitaires de France, ed.II 1984, p.23
16. „Repere de politică economică” Gheorghe Olah, ed. Economică, București 2001, p.186
17. „Economie și politici economice” E.Prahoveanu, ed. Economică, București 2000, p.170
18. „Макроэкономика” Аяпоа Т.А., Сереина С.Ф., Москва „Дело и Сервис” 2005, с.240, с.250
19. „Основы экономической теории” Матеева Т.Т., Никулина И.Н., Москва, Дрофа 2003, с.244
20. „Проблемы теории и практики управления” 1999, N:5, с.35
21. „Методы моделирования и анализа свойств механизмов инновационного развития”, Баариновский К.А., Бендинсоа М.А., Экономика и математические методы 2007, т.43, ном.3, с.7
22. „Международная экономика” 8/2007, с.12
23. „Economie Europeană” o prezentare sinoptică de Dinu Marin, Cr. Socol, M. Marians, ed. Economică, București 2004, p.76

Mihai DOGARU
Geanina DOGARU, România

CAPACITATEA DE ACȚIUNE A PERSOANELOR JURIDICE

Action or inaction, by its nature, cannot be directly and personally committed by the artificial person, but it is imputable when it has been concretely committed by a body or its representative. The body's documents are the documents of the artificial person, because the body is not something different from the artificial person, but it appears as a part of it. These bodies' organs may be drawn-up in the corporation's interest and in accordance with the law, but they can also be illegal, making the objective aspect of an offence.

Majoritatea autorilor fundamentează ideea angajării răspunderii penale a persoanelor juridice pornind de la premisa capacității lor de acțiune.

Capacitatea de acțiune a persoanelor juridice în plan civil are influență și asupra capacității lor de a săvârși acțiuni care să atragă răspunderea penală, deoarece rațiunea care stă la baza recunoașterii capacității civile nu este diferită de cea care fundamentează capacitatea penală. Dacă legiuitorul recunoaște în favoarea persoanei juridice dreptul de a acționa prin intermediul organelor sale, permițându-i să dobândească drepturi și să-și asume obligații, o face în interesul persoanei juridice, pentru că altfel nimeni nu ar fi dispus să intre în relații cu ea. On absența răspunderii civile, entitatea colectivă s-ar găsi într-o situație privilegiată, aceea de a nu

avea decât drepturi, fără obligații corelative.

Existența capacității de acțiune a persoanelor juridice în dreptul administrativ sau administrativ – penal, recunoscută de numeroase legislații, constituie un argument hotărâtor în ceea ce privește capacitatea de acțiune a persoanelor juridice, deoarece fundamentul răspunderii penale nu este diferit de cel al răspunderii contravenționale sau administrativ – penale, relațiile sociale reglementate prin norma de drept administrativ putând fi apărute prin incriminarea de natură penală a unor infracțiuni în sarcina persoanelor juridice.

Acțiunea sau inacțiunea, prin natura lucrurilor, nu poate fi comisă direct și personal de către persoana juridică, dar aceasta oi este imputabilă atunci când a fost comisă în concret de către un organ sau reprezentant al acesteia.

Actele organelor sunt actele persoanei juridice, pentru că organul nu este ceva distinct de persoana juridică, ci apare ca o parte a acesteia. Actele acestor organe pot fi efectuate în interesul corporației și în conformitate cu legea, dar pot fi și ilegale, realizând latura obiectivă a unei infracțiuni¹.

Situația infracțiunilor săvârșite de către organul persoanei juridice este fundamental diferită de cea a infracțiunilor comise de tutorele minorului sau incapabilului, cu care a fost uneori comparată în doctrină. Dacă tutorele nu adaugă nimic la structura reală, veritabilă a minorului, fiind un element exterior acesteia, problema se pune în mod diferit în cazul organului persoanei juridice, care este un element structural al acesteia, determinant pentru existența ei și numai prin intermediul acestuia ea poate intra în viața juridică².

Organele sau reprezentanții persoanei juridice nu oși asumă nici o răspundere personală pentru actele pe care le efectuează potrivit prerogativelor conferite, dar aceste acte angajează persoana juridică. Pe ce s-ar baza astfel refuzul admiterii răspunderii penale a persoanei juridice când actul comis de către organul acesteia, în sfera sa de atribuții, constituie infracțiune³.

Nici opinia potrivit căreia în dreptul penal nu este admisi-

bil ca acțiunea unui subiect să-i fie imputată altuia, nu poate fi acceptată. Instituția coautoratului oferă un exemplu de angajare a răspunderii unui coautor și în considerarea actelor comise de către celălalt, pe baza onțelegerii prealabile dintre ei. De asemenea, numeroase legislații prevăd instituția răspunderii penale a directorului ontreprinderii pentru infracțiunile săvârșite de angajații săi, cu condiția să poată ompiedica comiterea lor⁴.

Și persoana juridică poate fi destinatară obligațiilor stabilite prin normele juridice, dreptul concurenței vizând în principal ontreprinderile sau grupurile de ontreprinderi, acțiunea anticoncurențială fiind a ontreprinderii și nu a persoanelor fizice care dețin la un moment dat calitatea de organe ale acesteia. S-a susținut că normele juridice care se adresează persoanelor juridice nu identifică persoana care trebuie să ondeplinească obligațiile corespunzătoare. Acestea sunt norme distributive care atribuie valori, costuri sau riscuri și stabilesc cu titlu impersonal o anumită stare fără a implica în mod necesar existența capacității de acțiune a unui subiect.

Instituția răspunderii penale a directorului ontreprinderii confirmă teza conform căreia persoana juridică poate fi destinatarul direct al normei penale⁵.

Întreprinderea are o obligație inițială de a nu aduce atingere

nici unei valori sociale în cadrul activității sale, această obligație neputând fi ondeplinită doar de către una sau mai multe persoane determinate ori de către persoanele ce exercită funcții de conducere. Aceste persoane trebuie să introducă mecanismele de coordonare și control necesare și să se asigure că muncitorii din cadrul întreprinderii oși asumă și oși ondeplinesc fiecare o parte din obligația menționată. Simplității membri nu se pot limita la executarea ordinelor superiorilor, fiind necesar ca fiecare să oncerce să elimine situațiile care prezintă pericol pentru valorile protejate în activitatea dată în competența sa. Se poate afirma astfel că entitatea colectivă este, în ansamblul ei, destinatară normei penale⁶, entitățile colective, fiind subiecte de drept de sine stătătoare, putând avea calitatea de destinatar al normei juridice, neputând fi lipsite de capacitate de acțiune, deoarece, dacă legiuitorul le stabilește obligații, o face în considerarea faptului că pot realiza conduita cerută, adică pot săvârși acțiuni sau inacțiuni care produc consecințe din punct de vedere juridic⁷.

Elementul subiectiv, pericolul social sau caracterul ireparabil al prejudiciului determină coroborate, și nu singulare, considerarea unei fapte ca infracțiune, la care se adaugă imposibilitatea asigurării respectării normei

juridice prin alte mijloace, fie datorită insuficienței, fie datorită inexistenței acestora⁸.

Nici susținerea tezei potrivit căreia infracțiunea are ontotdeauna o semnificație socio-etică care nu este ontâlnită la contravenții sau la abaterile administrativ-penale, nu se mai verifică astăzi în toate situațiile. On doctrină⁹ s-a arătat că sancțiunile de drept penal nu se mai raportează doar la aspectele centrale ale eticii sociale, ci și la materii în cazul cărora este mai greu de identificat o asemenea semnificație, cum sunt infracțiunile de pericol la siguranța circulației rutiere, infracțiunile economice, etc. De fapt ontr-o societate pluralistă nu se poate delimita suficient de clar în cadrul regulilor de conduită, cele fondate pe etică și cele care au o valoare neutră din acest punct de vedere¹⁰.

Astfel, ontr-o infracțiune și contravenții apare o diferență exclusiv cantitativă sub aspectul pericolului social prezentat¹¹. On numeroase cazuri acest pericol social este variabil în timp și spațiu, aceeași faptă constituind infracțiune în legislația unui stat ontr-o anumită perioadă, iar ontr-o altă perioadă sau ontr-o altă legislație, ea reprezintă o simplă contravenție.

Nu putem găsi, astfel, o justificare acceptabilă pentru refuzul recunoașterii capacității de acțiune

a persoanei juridice în dreptul penal din moment ce oi este atribuită o asemenea capacitate de acțiune în dreptul administrativ – penal.

Putem concludiona că recunoașterea capacității de acțiune a persoanei juridice nu implică o răspundere pentru fapta altuia, ci pentru o formă de activitate proprie, realizată prin intermediul altuia și determinată de structura persoanei juridice, care presupune obligatoriu un transfer de putere și răspundere ontre persoana juridică și organele acesteia¹².

Bibliografie

1. G.Richier, De la responsabilitt pñnale des personnes morales, p.116; a se vedea și S. Bacigalupo, La responsabilidad penal de las personas jurñdicas, p.129
2. A se vedea J. Lobo Moutihno, H. Salinas Monteiro, *La criminalisation du comportement collectif - Portugal*, în H. de Doelder, K. Tiedemann, *op.cit*, p.325-326. Autorii apreciază că dacă în ipoteza persoanelor fizice avem o relație *ad alterum*, în cazul persoanei juridice avem o relație *in altero* și tocmai această simetrie inversă determină o soluție diferită în materie de responsabilitate.
- 3.J. D'Haenens, Sanctions penales et personnes morales, p.732; S. Cicala, De la responsabilitt pñnale des personnes juridiques au point de vue du droit pñnal interne, p.264
- 4.K.Tiedemann, La criminalisation du comportement collectif - Rapport gññral, în H. de Doelder, K. Tiedemann, *op.cit*, p.22.
- 5.K.Tiedemann, La criminalisation du comportement collectif - Rapport gññral, în H. de Doelder, K. Tiedemann, *op.cit*, p.23.
- 6.G.Dannecker, Reflexiones sobre la responsabilidad penal de las personas jurñdicas, în „Revista penal” nr. 1/2001, p.46.
- 7.K.Tiedemann, La criminalisation du comportement collectif - Rapport gññral, în H. de Doelder K. Tiedemann, *op.cit*, p.22-23; G. Dannecker, Reflexiones sobre la responsabilidad penal de las personas jurñdicas, p.47.
- 8.102 S.Longhi, Responsabilititt pñnale des personnes morales, p.252.
- 9.H.J. Hirsch, La criminalisation du comportement collectif - Allemagne, în H. de Doelder, K. Tiedemann, *op.cit*, p.36
- 10.H.J. Hirsch, La criminalisation du comportement collectif - Allemagne, p.36.
- 11.L.Gracia Martin, La cuestion de la responsabilidad penal de las propias personas jurñdicas, p.590; S. Bacigalupo, La responsabilidad penal de las personas jurñdicas, p.238-241
- 12.K.E. Mohamed el Sayed, Le probleme de la responsabilite penale des personnes morales, p.386; H.J. Hirsch, La criminalisation du comportement collectif - Allemagne,

p.35

Referințe:

1 G. Richier, De la responsabilită pînale des personnes morales, p.116; a se vedea și S. Bacigalupo, La responsabilidad penal de las personas jurídicas, p.129

2 A se vedea J. Lobo Moutinho, H. Salinas Monteiro, *La criminalisation du comportement collectif - Portugal*, în H. de Doelder, K. Tiedemann, *op.cit.*, p.325-326. Autorii apreciază că dacă în ipoteza persoanelor fizice avem o relație *ad alterum*, în cazul persoanei juridice avem o relație *in altero* și tocmai această simetrie inversă determină o soluție diferită în materie de responsabilitate.

3 J. D'Haenens, Sanctions penales et personnes morales, p.732; S. Cicala, De la responsabilită pînale des personnes juridiques au point de vue du droit pînal interne, p.264

4 K. Tiedemann, La criminalisation du comportement collectif - Rapport gînral, în H. de Doelder, K. Tiedemann, *op.cit.*, p.22.

5 K. Tiedemann, La criminalisation du comportement collectif - Rapport gînral, în H. de Doelder, K. Tiedemann, *op.cit.*, p.23.

6 G. Dannecker, Reflexiones sobre la responsabilidad penal de las personas

jurídicas, în „Revista penal” nr. 1/2001, p.46.

7 K. Tiedemann, La criminalisation du comportement collectif - Rapport gînral, în H. de Doelder K. Tiedemann, *op.cit.*, p.22-23; G. Dannecker, Reflexiones sobre la responsabilidad penal de las personas jurídicas, p.47.

8 102 S.Longhi, Responsabilită pînale des personnes morales, p.252.

9 H.J. Hirsch, La criminalisation du comportement collectif - Allemagne, în H. de Doelder, K. Tiedemann, *op.cit.*, p.36

10 H.J. Hirsch, La criminalisation du comportement collectif - Allemagne, p.36.

11 L.Gracia Martin, La cuestion de la responsabilidad penal de las propias personas jurídicas, p.590; S. Bacigalupo, La responsabilidad penal de las personas jurídicas, p.238-241

12 K.E. Mohamed el Sayed, Le probleme de la responsabilite penale des personnes morales, p.386; H.J. Hirsch, La criminalisation du comportement collectif - Allemagne, p.35

ESENȚĂ ȘI ISTORIC AL CONCEPTULUI DE CULTURĂ ORGANIZAȚIONALĂ

The globalization process make the term of organizational culture to become more popular. Considered to be relatively new, it gives strong consequences to managerial activity as well as to companies in general. Nowadays, it is very important how cultural elements influence our behavior. There are a lot of economists, managers, sociologists, psychologists, that admit the importance of culture within the company. They consider it as very important for the activity and performance of the company.

Cultura organizațională este un concept important, considerat de unii ca fiind elementul central în explicarea și analiza fenomenelor ce privesc organizația. Cultura unei organizații cuprinde ansamblul de valori și norme ale acesteia. Valorile sunt aprecieri considerate ca împărtășite de majoritatea membrilor organizației privind acțiunile specifice ale grupului - munca, relațiile interne, relațiile cu exteriorul și se exprima, în mod obișnuit, în mituri, simboluri, ritualuri. Normele sunt valori imperative, care se impun grupului și membrilor acestuia și sunt vizibile în reglementări ale organizației, statute, regulamente etc. Menținerea, consolidarea sau schimbarea culturii organizaționale sunt pârghii esențiale pentru management. Atunci când managementul este inovativ și dă dovadă de adaptabilitate, devine un management performant.¹

Cultura organizațională se prezintă mai mult ca o configurație cu puternice elemente procesuale, decât ca o structură în sensul clasic al acestui concept. Esența culturii organizaționale nu este ceea ce este vizibil la suprafață, ci ceea ce este împărtășit de grupuri de oameni din organizație, modul în care ei înțeleg și interpretează lumea. Cultura organizațională este o combinație de elemente umane conștiente și inconștiente, raționale și iraționale, de grup și individuale între care se derulează complexe și fluide interdependente, cu un impact major asupra funcționalității și performanțelor organizației.²

Marea mobilitate a resurselor, dezvoltarea deosebită a telecomunicațiilor, a tehnologiei informaționale, determină o interacțiune în continuă creștere între indivizi, grupuri și organizații ce provin din culturi diferite. Dezvoltarea conceptu-

lui de cultură organizațională a fost favorizată și de reconsiderarea majoră a rolului pe care resursa umană o are în evoluția organizației. Accentul pus tot mai mult pe factorul uman, ca resursă principală a firmei, este reflectat și de apariția și dezvoltarea unor discipline, precum „Comportamentul organizațional”, „Managementul resurselor umane”, cu larg impact și în practica economică.

Ascensiunea Japoniei după cel de-al doilea război mondial, ca una dintre cele mai puternice forțe economice a lumii, a contribuit substanțial la studierea mai atentă a relației cultură-management-performanțe. Deși a suferit distrugerii importante în timpul războiului, neavând aproape nici o resursă naturală și cu o suprapopulație de aproape 126 milioane locuitori, Japonia a reușit să atingă cea mai mare rată de creștere economică, cel mai redus nivel al șomajului și să creeze un climat de muncă stimulatив pentru angajații firmelor. Interesul specialiștilor americani și vest-europeni de a explica „miracolul” japonez a condus la considerarea culturii, atât la nivel macro, cât și micro, ca un factor determinant al funcționalității și performanțelor firmei.³

Mulți practicieni și teoreticieni în management au fost orbi în ceea ce privește ontinderea dependenței activităților de ad-

ministrare și organizare față de cultură. Aceste activități sunt dependente din punct de vedere cultural, căci administrarea și organizarea nu constau în crearea sau deplasarea unor obiecte tangibile, ci servesc la manipularea simbolurilor care nu au sens decât pentru cei ce le cunosc. Semnificația pe care o asociem simbolurilor fiind puternic afectată de ceea ce am onvățat în familia noastră, la școală, în cadrul muncii și în societate, administrarea și organizarea sunt penetrate de cultură de la un capăt la celălalt. Practica este în general mai isteată decât teoria și, dacă observăm acțiunea organizațiilor eficiente în cadrul unor culturi diferite, putem sesiza cum conducătorii lor au știut să adapteze idei de gestiune străine condițiilor culturilor locale. Japonia ilustrează perfect acest caz: ea a știut să aplice teoriile de management, în esență americane, adaptându-le puternic. Această adaptare a condus la forme de practici noi, care în cazul Japoniei s-au dovedit foarte eficiente.

Un bun exemplu este cercul de calitate, bazat la origine pe impulsurile americane, dar care a fost adaptat controlului incertitudinii din Japonia într-un mediu pe jumătate comunitar. Cercul de calitate a devenit astăzi atât de eficient în Japonia, încât americanii încearcă să-l repatrieze. Putem să ne ontrebăm, totuși, dacă

protagoniștii americani actuali oși dau seama de rolul pe care îl joacă condițiile de educare și mediul social din Japonia în aptitudinea lucrătorilor japonezi de a munci eficient în cadrul cercurilor de calitate. Totuși, nu toate țările au fost atât de fericite, în adaptarea teoriilor și practicilor americane, ca Japonia. În Europa și, mai mult, în țările din lumea a treia, metodele și ideile străine de administrare au fost importate fără discriminare cu titlul de transfer de tehnologie. Eșecul manifestat se datorează, cel puțin în parte, absenței sensibilității culturale în transferul ideilor de management. El a antrenat enorme pierderi economice și importante suferințe umane. Capitalismul liber-schimbist, așa cum este practicat, de exemplu, în

Statele Unite, este o idee care, din punct de vedere istoric și cultural, este profund înrădăcinată în individualism. Dacă impunem ideea „fiecare pentru el” unei societăți ai cărei membri au în mod tradițional o mentalitate de viață comunitară, ea incurajează pe cei ce angajează să nu mai ofere angajaților protecția așteptată în schimbul loialității lor. Deci, sistemul suscită apariția angajaților puțin loiali și ireponsabili. Japonia nu a preluat acest aspect al capitalismului și a menținut un nivel de protecție superior. Numeroși conducători

și oameni politici din Statele Unite au trebuit să recunoască că tipul lor de capitalism nu este adaptat cultural la o societate cu o mentalitate mai comunitară. Contribuția specialiștilor japonezi și chinezi va fi esențială, pentru că ei reprezintă sursa de înțelepciune practică, ei având idei concrete care completează practicile și ideile născute în Europa și Statele Unite.⁴

Conceptul de cultura organizațională a apărut în 1992, când doi profesori de la Harvard Business School, John Kotter și James Heskett, au publicat o carte care cuprindea o cercetare desfășurată pe o perioadă de 11 ani, subiecții cercetării fiind peste 200 de companii, de toate dimensiunile. În urma acestui studiu, cei doi au ajuns la concluzia că nu este suficient să ai o cultura organizațională puternică pentru a avea rezultate în afaceri. Ei au identificat două tipuri de cultură organizațională, una fiind cea constructivă (adaptativă), care generează rezultate bune, iar cealaltă fiind cea defensivă, care oferă rezultate mult mai slabe pe termen lung.⁵

O altă variantă de apariție a conceptului de cultură organizațională o găsim la Olimpia State, care potrivit surselor citate menționează: „Noțiunea de cultură organizațională este apărută recent în științele organizării și a fost

preluată și dezvoltată de către management începând cu anii '80, însă fenomenele proprii culturilor au fost identificate înainte. Este vorba aici de anumite noțiuni care se apropiau de această idee și anume: "organizarea neformală", "climat organizațional", "stil de management", ca și conceptul de „dezvoltare organizațională”. Ideea de cultură organizațională vine din psihologia socială și din antropologie, dar apariția conceptului de cultură organizațională pare să fie rezultatul reunirii celor două curente.

Definirea sa este considerată adesea "vagă", deși în 1952 existau înregistrate 164 de definiții ale culturii apărute înainte ca acest subiect să devină unul de actualitate. Preocupările pentru înțelegerea acestui fenomen oși au originile în munca lui Mayo și Barnard în anii '30, dar cei care îl transformă în fenomen la modă sunt Peters și Waterman (1982) prin lucrarea lor devenită bestseller, "In Search of Excellence". Numărul mare de definiții arată interesul deosebit și volumul de muncă ce a fost consacrat de către cercetători studierii acestui concept, convinși cu toții de importanța cunoașterii lui, dar ele arată totodată și faptul că ei au viziuni diferite asupra fenomenului.

A fost semnalată de către antropologi existența a numeroase curente de gândire, școli în do-

meniul culturii organizației. Există diferite grupări foarte interesante ale acestora unele pornind de la legăturile care au existat între definirea culturii organizației și scrierile din domeniul gestiunii organizaționale. Studiarea culturii organizației a căpătat o amploare tot mai mare odată cu dezvoltarea societăților transnaționale, cu trecerea de la managementul general la managementul internațional și apoi la cel global.

O definiție tradițională separă cultura într-o cultură obiectivă și o cultură subiectivă; prima face referire la aspectele materiale, produse și fapte create de către o organizație pentru a-și afirma personalitatea sau identitatea sa, a doua, fundamentală, cuprinde sistemele de credințe și ipoteze fundamentale împărțite de către membrii organizației și care le permite să funcționeze împreună.

Există și opinii conform cărora (M. Thevenet) cultura ia naștere la două niveluri: cultura exterioară (cuprinzând aici cultura națională, cultura regională, cultura locală, în general cea adusă din afară) și cultura internă (profesională, a grupului, cea care a luat naștere în interiorul organizației datorită fondatorului și membrilor organizației respective)."⁶

Tot la Olimpia State găsim alte definiții pentru cultură, spre exemplu, Schein E. definea cul-

tura ca fiind ansamblul de ipoteze fundamentale pe care un grup dat le-a inventat, descoperit sau constituit pentru a-și rezolva problemele de adaptare la mediul său și de integrare internă⁷, iar Bouyer F. – ca fiind ansamblul coerent de atitudini comune ale salariaților în contextul productivității lor.⁸

On „American Heritage Dictionary” cultura este definită ca fiind „totalitatea credințelor, valorilor, comportamentelor, instituțiilor și alte rezultate ale gândirii și muncii umane, ce sunt transmise social în cadrul unei colectivități”.

„Webster’s New Collegiate Dictionary” definește cultura organizațională ca fiind „un model de integrare a comportamentului uman ce include modalități de gândire, limbaj, acțiune cât și artefacturi, și care Cultura organizațională și managerială depinde de capacitatea umană cu privire la procesele de învățare și transmitere a cunoștințelor către generațiile următoare”.

Cu toate că acest concept a fost dezbătut și mediatizat, în ultimii ani nu s-a ajuns încă la o definiție universal recunoscută a culturii organizaționale.

Ouchi definește cultura organizațională ca „un set de simboluri, ceremonii și mituri ce comunică credințele și valorile de bază ale organizației membrilor săi”⁹.

Peters și Waterman consideră cultura organizațională ca „un set coerent și dominant de valori împărtășite, transmise prin mijloace simbolice precum povești, mituri, legende, sloganuri, anecdote, povestioare”¹⁰.

Andră Laurent (INSEAD) consideră că, „cultura unei organizații reflectă prezumțiile despre clienții, angajații, misiunea, produsele acesteia, prezumții care au funcționat bine în trecut și care au translatat în atitudini, comportamente, așteptări, despre ceea ce este legitim, despre modalitățile dorite de gândire și acțiune”¹¹.

Ovidiu Nicolescu consideră că, „cultura organizațională rezidă în ansamblul valorilor, credințelor, aspirațiilor, așteptărilor și comportamentelor conturate în decursul timpului în fiecare organizație, care predomină în cadrul său și care îi condiționează direct și indirect funcționalitatea și performanțele”¹².

Edgar Schein vede cultura organizațională ca fiind „un model al prezumțiilor de bază învățat, descoperit sau dezvoltat de către un anumit grup, o anumită colectivitate, în procesul de învățare a cum să-și rezolve cu succes problemele de adaptare externă și integrare internă, care a funcționat suficient de bine o anumită perioadă pentru a fi validat și care urmează

să fie transmis noilor membri ca fiind modul corespunzător de a percepe, gândiși simți vis-a-vis de acele probleme”¹³.

Unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai cercetării în domeniul culturii naționale și internaționale, Geert Hofstede, definește cultura ca fiind „o programare mentală colectivă care diferențiază membrii unui grup sau o anumită categorie socială de membrii altor grupuri sau categorii sociale”¹⁴.

On viziunea lui Marian Năstase, cultura organizațională reprezintă totalitatea valorilor, simbolurilor, ritualurilor, ceremoniilor, miturilor, atitudinilor și comportamentelor ce sunt dominante într-o organizație, sunt transmise generațiilor următoare ca fiind modul normal de a gândi, simți și acționași care au o influență determinantă asupra rezultatelor și evoluției acesteia¹⁵.

On ciuda atâtor definiții, se observă că există o serie de trăsături comune:

- toate definițiile au în vedere un set de onțesuri și valori ce aparțin indivizilor din organizație;
- elementele culturii organizaționale au nevoie de o perioadă relativ mare de timp pentru a se forma;
- înțelesurile și valorile ce constituie baza culturii organizaționale sunt o sinteză a celor individuale

și a celor naționale, apărând la intersecția dintre cele două mari categorii de elemente;

- valorile, credințele sunt reflectate în simboluri, atitudini, comportamente și diferite structuri, formale sau informale;
- cultura organizațională se constituie într-un cadru de referință pentru membrii organizației;
- formele de manifestare ale culturii organizaționale influențează semnificativ evoluția și performanțele organizației.

On viziune proprie prin cultura organizațională se subonțeleg totalitatea de onțesuri și valori care necesită o perioadă relativ mare de timp pentru a se forma, care aparțin indivizilor din organizație și sunt reflectate în simboluri și atitudini.

Cultura este un aspect destul de puternic și impunător, deoarece în condițiile în care apar contradicții sau instabilitate ontre cultura curentă și obiectivele de schimbare, cu siguranță cultura va fi cea care va domina. Cultura organizației are legătură directă cu eficacitatea acesteia și influențează direct punctul de pornire.

Bibliografie:

1. Alvesson M. „Cultural perspectives on organizations”. Cambridge: Cambridge University Press, 1993.

2. Bouyer F. „Cercles de qualite et culture d'entreprise, Revue francaise de Gestion”, nr. 47-48, septembre-octobre 1984.
3. Casson M. „Culture as an economic asset in Business history and business culture”. A. Godley and O.M. Westall editions, Manchester: Manchester University Press, 1996.
4. Hofstede G. „Cultures and Organizations”, London, Harper Collins Business.
5. Laurent A. „Matrix Organizations and Latin Cultures”, International Studies of Management and Organization, nr. 10, 1981
6. Năstase M. „Cultura organizațională și managerială” ASE, București, 2004
7. Nicolescu O., Verboncu I. „Fundamentele Managementului Organizației”, București, Tribuna Economică, 2001,
8. Ouchi W. „Theory Z.: How American Business Can Meet the Japanese Challenge”, Addison – Wesley, Reading, Mass., 1981.
9. Peters T., Waterman R. „In Search of Excellence: Lessons from America's Best Run Companies”, New York, Harper & Row, 1982.
10. Schein E. „The Role of the Founder in Creating Organizational Culture”, Organizational Studies, 1983.
11. Schein E. „Organizational Culture and Leadership, San Francisco”, Jossey-Bass Publishers, 1992. Studies, 1983.
12. State O. „Cultura Organizației și Managementul” ASE, Bucuresti, 2004
13. www.customer.kinecto.ro
14. www.greatorganizations.com
15. www.premier-management.ro
16. www.zf.ro Anca Rif „Nu cifrele si planificările contează, ci oamenii”

Referințe:

¹<http://customer.kinecto.ro/BrandAcademy/2006.03/lounge.htm>

²<http://www.premier-management.ro/articol14.html>

³Marian Năstase „Cultura organizațională și managerială” ASE, București, 2004

⁴Olimpia State „Cultura Organizației și Managementul” ASE, Bucuresti, 2004

⁵**Anca Rif „Nu cifrele și planificările contează, ci oamenii”** www.zf.ro

⁶Olimpia State „Cultura Organizației și Managementul” ASE, Bucuresti, 2004

⁷Schein, E., The Role of the Founder in Creating Organizational Culture, OrganizationalStudies, 1983.

⁸Bouyer, F., Cercles de qualite et culture d'entreprise, Revue francaise de Gestion,nr. 47-48, septembre-octobre 1984.

⁹Ouchi, W., G., Theory Z.: How American Business Can Meet the Japanese Challenge, Addison – Wesley, Reading, Mass., 1981.

¹⁰Peters, T., Waterman, R., In Search of Excellence: Lessons from America's Best Run Companies, New York, Harper & Row, 1982.

¹¹Laurent, A., Matrix Organizations and Latin Cultures, in International Studies

of Management and Organization, nr. 10, 1981.

¹²Nicolescu, O., Verboncu, I.: Fundamentele Managementului Organizației, București, Editura Tribuna Economică, 2001.

¹³ Schein, E.: Organizational Culture and Leadership, San Francisco, Jossey-Bass Publishers, 1992.

¹⁴ Hofstede, G.: Cultures and Organizations, London, Harper Collins Business.

¹⁵Marian Năstase „Cultura organizațională și managerială” ASE, București, 2004.

Teoria și practica financiară

Ivan LUCHIAN, dr., conf.univ., IEFS

Angela TIMUȘ, dr., IEFS

**ESTIMAREA IMPACTULUI REFORMELOR
ECONOMICE ASUPRA CLIMATULUI
INVESTIȚIONAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA**

Investment climate represents a complex of economic, political and other conditions of investment process realization. In this article is analyzed the investment climate of the Republic of Moldova, measures of business climate improvement initiated by authorities and economic impact of liberalization of national economy.

Investițiile constituie forța motrice a economiei ondeplinesc rolul de pârghie a creșterii economice în dirijarea proceselor de materializare a progresului tehnico-științific în timp și în spațiu în conformitate cu interesele de câștig ale agenților economici.

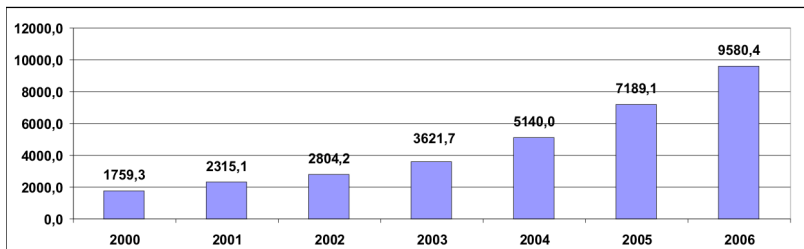
Activitatea investițională – o direcție prioritară în dezvoltarea economiei țării și reprezintă o cerință majoră pentru relansarea activității de antreprenoriat și, în

consecință, a ontregii economii. Derularea eficientă a procesului investițional și atingerea unor parametri calitativi a creșterii economice durabile este posibilă doar prin acțiunea în comun a tuturor instrumentelor economice, politice și sociale, ce asigură realizarea investițiilor prin crearea unui climat investițional, mediu de afaceri, favorabil și atractiv.

On prezent, remarcăm ombunătățirea climatului

Graficul 1.

**Dinamica volumului investițiilor în capital fix
in perioada 2000-2006 (mil. lei)**

Sursa: www.mec.md și www.statistica.md

investițional din Republica Moldova. Un indice elocvent în favoarea acestei afirmații îl constituie dinamica pozitivă accentuată a volumul investițiilor în capital fix realizate în economie în perioada 2000-2006 (graficul 1).

On a. 2006 activitatea investițională a consemnat o sporire cu 17% (on prețuri comparabile) față de a. 2005 a fluxului de investiții în capital fix, volumul cărora a constituit 9580,4 mil. lei.

On perioada de analiză (a.a.2000-2006) evoluția indicilor investițiilor în capital fix este caracterizată de creșteri fluc-

proprii ale agenților economici și populației, care în a. 2006 au constituit 60,2% din totalul investițiilor în capital fix. On perioada de referință a sporit cu 0,4% față de a. 2005 ponderea investițiilor în capital fix, finanțate din contul mijloacelor investitorilor străini. Mijloacele bugetare au constituit doar 9,6% din volumul total al mijloacelor onsușite.

Avântul procesului investițional din Republica Moldova se datorează, în mare parte, eforturilor autorităților de favorizare a activității investiționale, ceea ce este recunoscut și de

Tabelul 1.

**Structura investițiilor în capital fix pe surse de finanțare
in anii 2005 - 2006**

	În prețuri curente, mil.lei		Structura, %	
	2005	2006	2005	2006
Investiții în capital fix, total	7189,1	9580,4	100	100,0
din care, finanțate din contul:				
bugetului de stat	405,4	460,7	5,6	4,8
bugetelor locale	315,9	458,6	4,4	4,8
mijloacelor proprii ale întreprinderilor și populației	4602,6	5768,9	64,0	60,2
mijloacelor investitorilor străini	1414,0	1923,0	19,7	20,1
altor surse	451,2	969,2	6,3	10,1

sursa: www.mec.md și www.statistica.md

tuante, cu excepția a.2006, unde se evidențiază cea mai onaltă majorare.

Este de remarcant, că sursele principale de finanțare a activității investiționale au fost mijloacele

instituțiile internaționale.

Potrivit estimărilor experților Băncii Mondiale și Corporației Financiare Internaționale, Republica Moldova este apreciată drept o țară cu un cost mediu al

reglementării afacerilor, fiind poziționată pe locul 88 din 175 în clasamentul statelor care oferă cele mai favorabile condiții pentru dezvoltarea afacerilor.

On raportul dat de „Doing Business 2007” (Mediul de afaceri 2007), Republica Moldova a onregistrat progrese, în anii 2005-2006, în domeniul creării mediului pentru desfășurarea afacerilor și se plasează pe unul dintre primele locuri în top în funcție de acordarea licențelor și sistemului de taxe.

Pornind de la importanța asigurării unui cadru de programare a politicilor în domeniul stimulării investițiilor și promovării exporturilor, au fost elaborate și aprobate un șir de Strategii și Programe, care prevăd realizarea măsurilor ce pot contribui la creșterea economiei naționale, principalele fiind:

- Strategia de atragerea a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2006-2015;
- Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (SCERS);
- Strategia pentru promovarea exporturilor pentru perioada 2002-2005;
- Strategia investițională a Republicii Moldova (2001-2005);
- Strategia de dezvoltare a industriei pe perioada până în anul 2015;

□ Strategia de dezvoltare a sectorului agroalimentar în perioada 2006-2015;

□ Programul național de implementare a Planului de Acțiuni Republica Moldova - Uniunea Europeană;

□ Program de activitate a Guvernului pentru anii 2005-2009 «Modernizarea țării – bunăstarea poporului».

On anii 2001-2005, Guvernul a elaborat un șir de acte legislative, orientate spre crearea unui mediu investițional favorabil și consolidării potențialului la export în republicii. O atenție deosebită a fost acordată reducerii numărului de documente regulatorii, onlăturarea barierelor în dezvoltarea activității economice externe, oferirii facilităților fiscale și suportului financiar investitorilor.

Dintre principalele legi, elaborate în perioada analizată, fac parte Legea cu privire la investițiile în activitatea de ontreprinzător, Legea cu privire la leasing (on redacția nouă), Legea cu privire la organizațiile de microfinanțare, Legea cu privire la patenta de ontreprinzător, Legea cu privire la documentul electronic și semnătura digitală, Legea privind comerțul electronic, Legea privind modificarea și completarea Legii insolabilității, Legea privind modificarea și completarea Legii cu privire la ontreprenderea de stat,

aprobarea unui set de hotărâri ale Guvernului ce vizează aplicarea procedurilor de privatizare. Au fost introduse unele modificări în legislația vamală și fiscală privitor la facilitățile pentru investitori.

De asemenea necesită remarcată perfecționarea permanentă a cadrului instituțional ce asigură promovarea procesului investițional în Republica Moldova. Puterea guvernatoare este dispusă să facă eforturi considerabile în vederea îmbunătățirii mediului de afaceri din țară, și acest fapt este dovedit de reformele economice promovate.

On mod special, trebuie accentuată reforma liberalizării economice, care este desfășurată cu scopul instituirii unui climat investițional favorabil. Prin blocul de reforme, are scopul de a stimula creșterea economică calitativă, bazată pe tehnologii și investiții, ce va asigura liberalizarea desfășurării activității de întreprinzător, lărgirea posibilităților de finanțare a investițiilor, inclusiv accesul la resursele creditare. Un efect pozitiv fiind și legalizarea sectorului neoficial al economiei naționale prin promovarea unei politici fiscale stimulatorii, reducerii poverii administrative și stimulării fluxului de capital în țară.

Amendamentele elaborate includ trei blocuri de reforme, care vor avea consecințe benefice

speciale:

Reformarea sistemului de impunere a veniturilor persoanelor juridice.

În prezent, Republica Moldova are experiență în aplicarea productive a onlesnirilor fiscale în scopul amplificării procesului investițional.

Din a. 1998, odată cu aprobarea Compartimentelor I și II ale Codului fiscal, au fost stabilite unele facilități la calcularea impozitului pe venit pentru întreprinderile cu investiții străine în mărime mai mare de 1 mil. \$. Ele au fost eliberate de impozitul pe venit pe termen de trei ani, cu condiția că cel puțin 80% din suma facilității să fie investite în producția proprie sau în diferite programe de stat sau ramurale de dezvoltare a economiei naționale. De această facilitate au beneficiat „Green Hills Market”, „Cricova-Acorex”, B.C. «Victoriabnc» S.A., B.C. «Unibanc» S.A., B.C. «Mobiasbancă» S.A., B.C. «Universalbanc» S.A., care au investit mijloace în producția proprie.

On a. 2004 a fost aprobată legea care acordă facilități fiscale investitorilor noi. Din contingentul acestor investitori fac parte întreprinderile, a căror capital era format sau majorat prin depuneri, ce depășeau suma echivalentă cu 250 mii. \$. Acestea puteau beneficia de o reducere de 50% la impozitul pe venit timp de 5 ani.

Pentru acei investitori, a căror depuneri în capitalul statutar depășeau suma de 2 mil. \$, era prevăzută eliberarea pe trei ani de plata impozitului.

De menționat scutirea de plata TVA la importul activelor materiale a căror valoare depășește 3000 de lei pentru o unitate și al căror termen de exploatare depășește un an, plasate în capitalul statutar (social) al agentului economic.

Efectele în urma aplicării facilităților menționate au avut un impact major asupra procesului investițional din republică, volumul investițiilor în capital fix în perioada 1998 - 2006 s-au majorat de cca. 6,6 ori (de la 1444,4 mil. lei la 9580,4 mil. lei), din care cele finanțate din contul investitorilor străini au crescut de la 283,7 mil. lei în a. 1998 la 1923,0 mil. lei în a. 2006¹.

Revizuirea mecanismului de impozitare a profitului agenților economici, care prevede supunerea impozitării doar a profitului ce urmează a fi repartizat între acționari sau asociați sub formă de dividende – aplicarea cotei „0” la profitul reinvestit este destinată să adâncească efectele sus-menționate.

Aplicarea cotei 0% la impozitul pe venitul agenților economici, ondreptat spre dezvoltarea întreprinderii, urmărește nemijlocit reducerea presiunii fiscale cu consecințe pozitive, iar în

perspectiva de lungă durată se vor obține următoarele rezultate:

1. Determinarea investitorilor să-și reinvestească profitul sau pentru extinderea și dezvoltarea afacerilor.

2. Investirea veniturilor agenților economici, inclusiv a sumelor impozitului pe venit care nu au fost achitate la buget la achiziționarea mărfurilor și servicii impozabile cu TVA.

3. Renunțarea la unele scheme de eschivare de la plata impozitului pe venit în cazul importului de mărfuri și servicii.

Amnistia fiscală.

Va fi desfășurată prin anularea anumitor obligațiuni fiscale calculate la situația din 1 ianuarie 2007 și a celor obligații fiscale pentru care sunt deschise dosare judiciare la situația din 1 ianuarie 2007.

Această măsură unică pentru economia țării va permite sporirea capitalizării activității economice și ombunătățirea indicatorilor economico-financiari ai întreprinderilor autohtone, fapt ce va acorda posibilități suplimentare în procesul atragerii resurselor investiționale. Aplicarea acestei reforme în circumstanțele economice existente se va solda cu diminuarea ponderii economiei tenebre și cu relansarea sectorului productiv și onțirea concurenței în cadrul acestui sector, factori

care vor contribui la ameliorarea performanțelor financiare ale întreprinderilor viabile.

Legalizarea capitalului.

Legalizarea capitalului se va efectua prin procedura declarării benevole de către persoanele fizice și juridice – rezidenții Republicii Moldova, a capitalului ce le aparține sau care sunt onregistrate pe numele unor deținători „nominali” și pentru care, la momentul dobândirii lor, nu au fost achitate impozite reieșind din valoarea lor reală.

Această măsură va servi drept completare la realizarea altor măsuri ale politicii de stat – ombunătățirea accesului întreprinderilor la toate tipurile de resurse și realizarea reformei

regulatorii. Achitarea taxei de 5% pentru capitalul legalizat va contribui la completarea bugetului public cu sursele suplimentare, care vor fi distribuite între bugetul de stat, de asigurări sociale și asigurări medicale.

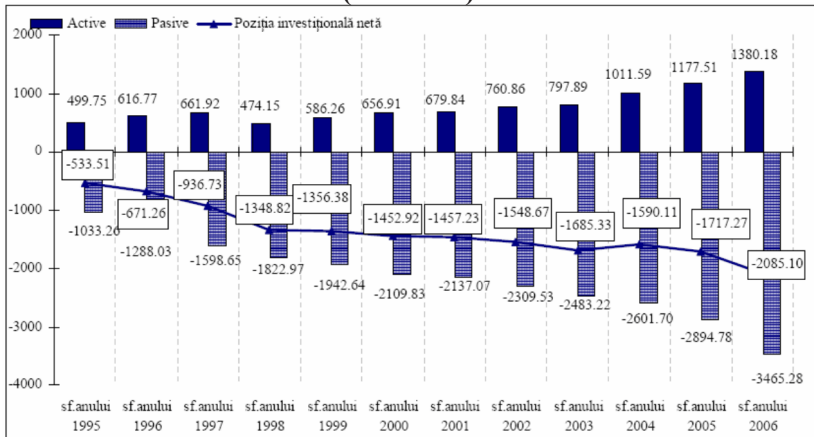
Amnistia capitalului va contribui la majorarea fluxului de investiții în activitatea de întreprinzător prin aplicarea unui mecanism eficient de impunere a capitalului legalizat.

De asemenea, această măsură poate contribui la aprofundarea proceselor de poziționare a Republica Moldova față de fluxurile investiționale de capital.

Astfel, la sfârșitul a. 2006, poziția investițională internațională a Moldovei a rămas net debitoare

Graficul 2.

Poziția investițională internațională a Moldovei, în dinamică (mil. USD)

Sursa: www.bnm.org

și a constituit 2085,10 mil. USD, majorându-se față de finele a. 2005 cu 21,4%. Modificarea poziției investiționale internaționale a statului este determinată de evoluția activelor și pasivelor financiare externe, ale căror diferență o reprezintă. Astfel, pe parcursul a. 2006 activele au crescut cu 17,2% (sau cu 202,67 mil. USD), iar pasivele – cu 19,7% (sau cu 570,50 mil. USD).

Toate cele menționate ne demonstrează, că în prezent are loc formarea armonioasă a modelului investițional autohton, bazat pe crearea condițiilor favorabile pentru activitatea economică și colaborarea fructuoasă dintre autorități și investitori.

Strategia de atragerea a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2006-2015;

Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (SCERS);

Bibliografia:

1. Strategia de atragere a investițiilor și promovare a ex-

porturilor pentru anii 2006-2015, www.mec.gov.md/sser.aspx

2. Legea cu privire la tariful vamal Nr.1380-XIII din 20.11.97;

3. Legea Republicii Moldova cu privire la introducerea modificărilor și completărilor în unele acte legislative, № 111-XVI din 27 aprilie 2007, Logos Press, №19 (707) / 18 mai 2007;

4. Buletine statistice ale Biroului Național de Statistică a RM, www.statistica.md

5. www.bnm.org

Referințe:

¹ Biroul Național de Statistică al RM, www.statistica.md

Gheorghe COSTANDACHI,
Dr., șef centru, IEFS

POLITICA FISCALĂ ÎN CONSOLIDAREA CREȘTERII ECONOMICE – PRINCIPALA CONDIȚIE DE MENȚINERE A ECHILIBRULUI ECONOMIC

In this article is made the analysis of tax's policy and necessities in our economy. The essay also defines the main objectives of the fiscal policy for consolidating economic increase and economic development. Author of mentioned scientific work have disclosed the obligations of the estate that must respect during the relationship with economical agents. At the end of the article there are made conclusions and offered ways of the solutions as a result of the created present situation in Moldova.

Cuvinte cheie: politică fiscală activă și selectivă, relații financiară, creștere economică, echilibru economic

Istoria dezvoltării economiei mondiale a demonstrat, fără putință de tăgadă, că procesul economic al unei țări depinde, onainte de toate, de gradul de mobilizare și folosire tot mai intensă a resurselor proprii (umane, materiale și financiare). Ca urmare, progresul economic general al omenirii este rezultatul progresului economic al fiecărei țări în parte, unde se dezvoltă procesele economice bazate pe relațiile activității de antreprenoriat.

Economia națională a Republicii Moldova se prezintă ca o structură ramificată, care are la bază subiecți economici - forțe motrice de realizare a bunăstării sociale. On acest context vom menționa că această structură,

constituită din diverse tipuri de întreprinderi, cu diferite forme de activitate, având ca scop principal obținerea de profituri, reprezintă, în ansamblu, sursa principală de creștere economică.

Pentru menținerea unei economii echilibrate este necesar de asigurat condiții propice pentru creștere economică stabilă și de lungă durată. Printre multiplele instrumente și pârghii de influență a menținerii echilibrului economic se numără și cele financiare în special: fiscale și impozitare.

Necesitatea impozitelor și taxelor este determinată de existența statului, care are de îndeplinit sarcini și funcții importante: organizarea și conducerea activității social-economice, dez-

voltarea forțelor de producție, a onvățământului, culturii, asigurarea asistenței sociale etc. Pentru ca statul să-și ondeplinească funcțiile, la dispoziția lui trebuie să fie puse o parte din veniturile obținute în urma activităților de antreprenoriat, prin intermediul impozitelor și taxelor.

Pentru onfăptuirea obiectivelor privind dezvoltarea economică și socială a țării este necesar ca bugetul statului să fie alimentat sistematic cu venituri corespunzătoare. Dezvoltarea economiei naționale, ontărirea gestiunii economico-financiare, creșterea productivității muncii și reducerea costurilor de producție sunt influențate nemijlocit impozite și taxe.

Reglementarea relațiilor financiare, potrivit necesităților, conținutului și cuprinsului finanțelor publice, include:

- constituirea și utilizarea fondului bugetar al statului;
- constituirea și utilizarea fondului de asigurări sociale de stat și a fondului de ajutor de șomaj;
- constituirea și utilizarea fondurilor bănești proprii ale regiilor autonome și ale instituțiilor publice;
- emisiunea monetară;
- circulația monetară cu numerar și fără numerar;
- regimul juridic al valutei;
- politica fiscală a statului;
- controlul financiar;

- organizarea și funcționarea aparatului financiar, bancar și de credit.

On ondeplinirea sarcinilor sale, statul, reglementează toate aceste relații financiare care, astfel, devin instrumente de influență.

On funcționarea balansată e tuturor componentelor economiei naționale statul, prin pârghiile sale, trebuie să promoveze o politică fiscală activă și selectivă.

Principalele obiective ale politicii fiscale constau în dezvoltarea economică și consolidarea creșterii economice. Viziunea fiscală trebuie să fie calitativa și activă, prin stimularea inițiativei și prin respectul față de asumarea riscului de către subiecții – producători de bunuri și servicii și tot ansamblul de părți componente a structurii economiei naționale a țării.

Opinia potrivit căreia principalul obiectiv al politicii fiscale este maximizarea veniturilor la bugetul statului este dăunătoare.

Politica fiscală trebuie să funcționeze în serviciul producătorilor de impozite și nu în serviciul culegătorilor de impozite.

On mod obișnuit, fiscalitatea este o formă de integrare a tuturor componentelor economiei reale ontr-un circuit economic în care el, pe de o parte, contribuie la alimentarea sistemului iar pe de altă parte

este beneficiar al politicilor publice. Deși poate părea pretențios, fiscalitatea, chiar dacă emană din partea statului, trebuie, pentru a-si atinge obiectivul economic, să capete forma unui parteneriat. Aparent fiscalitatea naște obligații exclusive sau precumpănitoare din partea contribuabilului, dar creează, în fapt, obligații importante pentru stat, ca administrator al impozitelor.

Eficiența fiscalității nu se observă, în ultimă instanță, în modul în care sunt colectate impozitele, ci în modul în care acestea se reontorc, sub forma calității serviciilor publice.

În Moldova, fiscalitatea este interpretată de contribuabili drept o agresiune, devenind un factor de oncordare în raporturile economice. Ontâi de toate, statul nu a transformat o bună parte din impozite în servicii publice, ci a dezvoltat o birocrăție care a ajuns să o depășească pe cea din perioada comunista.

Administrația publică nu este prin ea însăși un serviciu public. Ea este furnizoare de servicii numai în măsura în care se dovedește eficientă. Această eficiență a administrației conține și elemente cuantificabile, dar și o seamă de elemente necuantificabile, nontangibile. De pildă, credibilitatea instituțiilor statului, gradul de oncredere pe care îl au cetățenii în acestea sunt bunuri care onlesnesc

funcționarea societății.

Administrația publică este, în prezent, ontr-o anumită măsură o instituție “on sine”, folosita pentru a asigura funcționarilor publici diverse forme de rentă, și mai puțin o instituție furnizoare de servicii publice. Un post în structurile descentralizate ale ministerelor se “plătește”, adesea, cu salariul pe câțiva ani, ceea ce arată limpede că veniturile din salarii ale funcționarilor publici contează prea puțin în raport cu celelalte venituri pe care ei și le pot obține din alocarea discreționară a resurselor și oportunităților.

Din raport partenerial, impozitul se transformă ontr-un fel de tribut pe care societatea îl plătește către metropolă. Dacă socotim – lucru, de altfel imposibil de realizat – toate rentele pe care contribuabilii le plătesc, sub diverse forme de mituire, funcționarilor publici, adăugând, așadar, această fiscalitate sui-generis, vom vedea că rata fiscalității este de fapt mult mai mare.

On acest context este de menționat că viteza de circulație a banilor este frânată exact cu valoarea mijloacelor monetare negre, care circulă neregulamentar ontre componentele sectorului real de producție (contribuabilii) și funcționarii publici, plus valoarea mijloacelor monetare care circulă în economia tenebră.

Această relevare dă dreptul de a trage concluzia ca fenomenul menționat mai sus în felul sau are cele mai grave consecințe în determinarea strategiei de menținere a echilibrului economic. Deoarece el sa amplifică în funcție de viteza circulației monetare legale în economia națională. On așa fel rezervele de asigurare a creșterii economice sunt vădite.

Suntem de părere că una din condițiile de creare a premiselor de stabilizare a creșterii economice devine relația dintre componentele sectorului real de producție și fiscalitate. Pentru a fi o relație partenerială, selectiva și stimulatorie, fiscalitatea trebuie să genereze obligații și drepturi de ambele părți.

Studiul nostru relevă că statul, cel mai adesea nu și le respectă pe ale sale. De la nereturnarea taxei pe valoarea adăugată, cuvenită prin lege și plata la timp a sumelor pentru medicamentele compensate, și până la onorarea cu întârziere a obligațiilor contractuale prin bugetul de stat sau prin companiile care oi aparțin, statul este cel mai rău platnic al economiei naționale a Moldovei. On loc să fie un garant al bunei funcționari a piețelor; statul devine cel mai mare infractor al mediului economic.

On aceste condiții, fiscalitatea este privită nu ca o forma de integrare a contribuabilului intr-un

mecanism contractual deschis, ci ca o forma de agresare și de izolare a acestuia. De aici reacția și impactul asupra economiei naționale în ontregime este vădit. Forțat de proliferarea administrației publice și de propria neondemânare în gestionarea banilor publici, guvernul are tendința creșterii impozitelor sau a introducerii unor impozite noi.

Potrivit unor evaluări efectuate de asociațiile patronale, în Moldova se plătesc un număr impunător de impozite către administrația centrala și locala, ceea ce face ca economia națională să onregistreze tristul record european al celei mai dezechilibrate economii. Cotele de impozitare, mai ales în ce privește impozitarea forței de munca, sunt aplicate unor niveluri mult mai reduse în comparație cu alte țări, ceea ce sporește dificultățile contribuabilului. Aceasta face ca un număr important de firme să fie ompinse în afara pieței.

Statul abate comportamentul acestora către o tendința periculoasa. Comportamentul rațional, optimal, nu le ondeamnă să-și achite obligațiile fiscale, ci condiția supraviețuirii lor stă tocmai în neonorarea obligațiilor de plata la buget. Aceasta atitudine merge până ontr-acolo oncât adesea firmele ajung să obțină profituri nu din ombunătățirea producției prin investiții suplimentare, ci

prin neplata unor obligații cum ar fi taxa pe valoarea adăugată sau impozitul pe profit. *Această interpretare a fiscalității, ca pe un obstacol în calea supraviețuirii sau dezvoltării mediului economic este extrem de dăunătoare și arată cât de departe suntem de o economie deschisă, de piață.*

Evaluările arată că fiscalitatea este principala cauză a proliferării economiei subterane. O comparație între nivelele de impozitare a forței de muncă în diverse țări europene oferă câteva concluzii tulburătoare. Față de țările Uniunii Europene, fiscalitatea pe forța de muncă este mai apăsătoare. Potrivit estimărilor, aproximativ 70% din cheltuielile salariale, ale unui agent economic legal din Moldova, se duc la bugetul de stat și la fondurile speciale.

Aceasta face ca modalitățile de evitare a plății impozitelor și taxelor cuvenite bugetului de stat să fie dintre cele mai diverse, de la neraportarea valorii adăugate realizate până la utilizarea muncii la negru. Potrivit estimărilor, economia subterană, având ca principala motivație economică evitarea taxelor prea costisitoare, urcă la circa aproximativ 50% din produsul intern brut¹.

Aceasta este un semnal foarte trist și alarmant pentru întreaga economie națională a Moldovei. Este distorsionată ab-

solut circulația normală a banilor. On așa condiții este imposibil de vorbit în timpul apropiat despre stabilizare a echilibrului economic.

Dacă adăugăm la aceasta economia ocultă, care derulează tranzacții ilegale și pe cea informală, desfășurată fără a avea forme legale de înscriere, rezulta ca activitățile economice care nu sunt incluse în circuitul bugetar ar putea ajunge să dubleze valoarea adăugată inclusă în statistici.

On concluzie, pentru ca să creeze o pornire (un început) a premiselor de creștere economică asigurată (fără distorsiuni) și respectiv a punerii începutului bazelor de formare a echilibrului economic a economiei naționale se cere ca – politica fiscală să se bazeze pe un parteneriat între stat și contribuabil. Comportamentul fiscal al statului nu mai trebuie să fie abuziv. Raționalitatea gradului de fiscalitate va permite o mai bună receptivitate a contribuabilului față de sarcina fiscală.

Impozitarea corectă și stimulativă a veniturilor globale constituie un mijloc important pentru consolidarea acestui parteneriat și, prin urmare, dă naștere procesului obiectiv de apariție a premiselor de stabilizare economică - fapt extrem de important în sensibilizarea circuitului monetar².

On procesul de echilibrare a

economiei naționale și menținerea creșterii economice stabile și durabile *un rol important le revine taxelor și impozitelor vamale. Acestea la rândul sau pot fi private și ca un instrument eficient de intervenție administrativă în reglarea echilibrului economic.*

Trecerea la economia de piață a influențat considerabil politica impozitară, a modificat relațiile dintre stat și contribuabil. Stabilizarea sistemului impozitar e posibilă, în primul rând, datorită metodelor științifice de reglare a economiei. Dar utilizarea lor haotică, în condițiile actuale, reduce posibilitatea de promovare a politicii impozitare în Republica Moldova, stagnează activitatea întreprinzătorilor și în rezultat nu se conturează premisele creșterii economice.

On cazul în care taxele vamale sunt prea mari, plătindu-le, investitorul creează o structură deformată a producției, deoarece taxa vamală se reflectă în costul investițiilor. On fine, taxele vamale majorate stopează creșterea economică.

Bibliografie:

1. Codul fiscal al Repub-

licii Moldova: Legea Republicii Moldova, nr. 1163 din 24 aprilie 1997 // Monitorul oficial al Republicii Moldova. – 1997. - Ianuarie. – Nr. 62/522.

2. Adochiței M., Adochiței A., Finanțele întreprinderii în economia de piață. – Piatra Neamț: Tipografia Mitrea, 1993. Chițan V.

3. Politica bugetar-fiscală în Republica Moldova // Economica. – 2005. – Nr. 1. – P.96-100.

4. Bird R. M., Tax policy and economic development. – Baltimore, 1992.

Referințe:

¹ Adochiței M., Adochiței A., Finanțele întreprinderii în economia de piață. – Piatra Neamț: Tipografia Mitrea, 1993. Chițan V

² Politica bugetar-fiscală în Republica Moldova // Economica. – 2005. – Nr. 1.

*Viorel DANDARA, drd., UTM,
Marina DANDARA, drd., ASEM*

PRACTICA INTERNAȚIONALĂ DE ORGANIZARE A CONTROLULUI FISCAL ȘI POSIBILITĂȚILE DE UTILIZARE A EI ÎN CONDIȚIILE REPUBLICII MOLDOVA

The tax control concept in the economically developed countries is based on improvement of relationships between tax authorities and tax payers and establishment the partnership relations between these structures.

Practica organizării activității organelor fiscale în majoritatea statelor dezvoltate este axată pe acordarea acestor organe a unui statut special, ceea ce, în mare măsură, facilitează activitatea lor. Funcționarii fiscali sunt în drept să obțină orice informație, din orice surse despre contribuabil (de exemplu în SUA și Danemarca).

On multe state legislația prevede modalități speciale de pedepsire a contribuabililor, pe lângă cele tradiționale, cum ar fi:

- Publicarea numelor infractorilor, în cazul oncălcărilor fiscale ce nimeresc sub incidența Codului Penal (Belgia, Irlanda, Suedia);

- Suspendarea dreptului de a practica anumite tipuri de activități (Franța, SUA, Marea Britanie). On Marea Britanie, spre exemplu, despre oncălcarea disciplinei fiscale a contribuabililor se onștiințează organizațiile profesionale în cadrul cărora aceștea activează, ceea ce deseori duce la privarea dreptului de a practica această profesie.

Perfecționarea activității organelor fiscale în statele dezvoltate se efectuează permanent, iar în ultimele decenii se observă o tendință de stabilire a unor relații colegiale ontre funcționarii fiscali și contribuabili. On particular aceasta se referă la acordarea unor servicii de consultare a contribuabililor în probleme fiscale, instruirea acestora în procesul de ontocmire a dărilor de seamă fiscale, informarea lor despre modificarea legislației fiscale. Procesul de conlucrare cu contribuabilii în diferite state se efectuează în mod diferit.

De exemplu, în Danemarca, în cadrul organului fiscal, care este reprezentat de către Ministerul Finanțelor, este creat un Departament de consultații fiscale. On Marea Britanie serviciile de consultare se acordă nu contribuabililor ci numai subdiviziunilor specializate ale organelor fiscale.

On Australia este practică instruirea contabililor în cadrul

petrecerii unor seminare și treninguri. Există un program special de consultare pentru întreprinderile nou create, în cadrul căruia funcționarii fiscali se deplasează la întreprinderi cu scopul de a informa despre cerințele față de evidența contabilă și fiscală. Sunt răspândite și consultările prin telefon și prin poșta electronică.

Organele fiscale ale Franței se conduc în activitatea sa de criteriul “achitării benevole” a obligațiilor fiscale. În cazul declarării și achitării la timp a obligațiilor fiscale contribuabilul se bucură de drepturi și garanții din partea statului. Organele fiscale, în acest caz, sunt obligați să ofere contribuabilului consultații fiscale în ceea ce privește explicarea legislației fiscale și să răspundă în scris la toate solicitările acestora. Contribuabilii, care au încălcat legislația fiscală sunt privați de aceste garanții și drepturi, deoarece au încălcat principiul obligativității achitării impozitelor.

Concepția Serviciului Federal Fiscal al SUA – Serviciului Veniturilor Interne se bazează pe principiul “nevinovăției fiscale” a contribuabililor și trecerii treptate de la control fiscal dur la “deservirea fiscală” a contribuabililor. Contribuabilii individuali și corporativi, care au achitat la timp și deplin obligațiile fiscale devin

treptat “clienți comerciali” ai serviciului fiscal, care au dreptul la o atenție deosebită din partea organelor fiscale. În calitate de servicii fiscale, ei beneficiază din partea organelor fiscale de consultații gratuite, de ajutor în completare declarațiilor fiscale. Se oferă consultații chiar și în procesul de planificare fiscală, fiind organizate gratuit programe individuale de informare despre aplicarea metodelor de impozitare și despre toate modificările legislației fiscale.

Situații analogice se întâlnesc și în alte state dezvoltate, organele fiscale stabilind relații de parteneriat numai cu contribuabilii disciplinați. Politica controlului fiscal în aceste state se bazează pe concepția că, ridicarea nivelului de oncasări fiscale trebuie să fie asigurată din contul disciplinei fiscale prin aplicarea obligatorie a sancțiunilor fiscale pentru contribuabilii, care încălcă legislația fiscală. Contribuabilii singuri trebuie să conștientizeze despre obligativitatea respectării disciplinei fiscale și aceasta să le fie convenabil.

În cazul neprezentării la timp a dărilor de seamă fiscale sau a documentelor necesare pentru efectuarea controlului fiscal, organele fiscale sunt obligate să determine veniturile reale ale contribuabilului prin metode și surse indirecte. Organele fis-

cale acordă o atenție deosebită determinării corecte a venitului impozabil, deoarece impozitul pe venit constituie o sursă principală de venituri ale bugetelor statelor dezvoltate.

O metodă eficientă de control asupra corectitudinii achitării de către contribuabil a obligațiilor fiscale și de depistare a cazurilor de eschivare de la plata impozitelor, este metoda comparării nivelului de trai al contribuabilului cu mărimea impozitelor achitate de către acesta.

Această metodă este utilizată cu succes în Franța și Marea Britanie. Spre exemplu, în Franța organul fiscal are dreptul de a aplica metoda de determinare a bazei impozabile în baza indicilor exteriori a materiei impozabile, dacă sunt motive de a considera că nivelul de trai al contribuabilului nu corespunde cu mărimea veniturilor declarate de către acesta. Determinarea obligației fiscale pentru francezi se efectuează în baza declarației anuale pe venit, unde contribuabilul indică toate sursele de venit (impozabile și neimpozabile), toate bunurile mobiliare și imobiliare pe care le deține și toate cheltuielile efectuate pe parcursul anului fiscal. Dacă contribuabilul nu este de acord cu decizia organului fiscal, el este în drept să aducă dovezi despre sursele de venit, care oi asigura nivelul de trai.

În Marea Britanie se utilizează metoda alternativă de determinare a obligației fiscale pentru contribuabilii bănuți de evaziune fiscală. Astfel, organul fiscal aplică metode de determinare a obligației fiscale, bazate pe compararea acestui contribuabil cu un alt contribuabil similar după nivelul de trai sau după suma veniturilor obținute. Neajunsul acestei metode este că contribuabilii deseori onregistrează averea sa pe numele altor persoane, astfel este foarte complicat de demonstrat cazurile de evaziune fiscală.

Formularele declarațiilor fiscale în SUA sunt ontocmite în așa mod, încât permit de a efectua contrapunerea anumitor indicatori din declarație cu informația din alte surse. În cazul divergențelor apărute între acești indicatori, contribuabilul este considerat dubios și este supus unui control fiscal mai minuțios. Sursele de informare a organelor fiscale despre veniturile contribuabililor sunt:

- Informațiile prezentate de instituțiile de stat, bănci, burse, firme, ș.a. Aceste structuri în mod obligatoriu prezintă Serviciului Veniturilor Interne informații detaliate cu privire la sumele achitate în folosul contribuabililor sub formă de salariu, dobânzi, dividende, câștiguri, onorarii, ș.a.;

- Firmele particulare, care se specializează pe colectarea și analiza informației cu privire la situația financiară a persoanelor

fizice și juridice.

Considerăm că crearea de astfel de firme specializate ar fi actuală și în condițiile Republicii Moldova, deoarece nivelul evaziunii fiscale în Republica Moldova este foarte onalt.

Informația obținută se introduce în sistemul computerizat de evidență, se prelucrează prin programe și modele matematice speciale și se compară cu informația prezentată de contribuabili. Această procedură permite de a depista contribuabilii, la care riscul apariției oncălcărilor fiscale este cel mai onalt.

Pentru efectuarea controalelor fiscale în SUA sunt utilizate în corelare metodele aleatorii și speciale de selectare a contribuabililor pentru control. Metodele speciale de selectare a contribuabililor sunt utilizate sunt utilizate în prioritate și se axează asupra contribuabililor care au neconcordanțe în declarațiile depuse sau care în general nu au depus declarații.

Metodele aleatorii constituie doar 0,05% din numărul total de controale și se efectuează cu scopul:

- De a determina nivelul de respectare a legislației fiscale de către anumite categorii de contribuabili, care nu au fost verificați pe parcursul unei perioade ondelungate de timp. On acest scop s-a creat un program special de determinare a respectării

legislației fiscale de către agenții economici (Taxpayer Compliance Measurement Program - TCMP);

- De a accentua caracterul obligatoriu de achitare la timp a obligațiilor fiscale și de a demonstra că în orice moment există probabilitatea de efectuare la aceștia a unui control fiscal.

Rezultatele activității Serviciului Veniturilor Interne arată că 90% din cintribuabili în SUA achită benevol și la timp obligațiile fiscale.

Trebuie de menționat că practica organizării controlului fiscal în SUA conține un șir de elemente performante, care ar putea fi implementate în Republica Moldova. Codul Fiscal al Republicii Moldova a fost elaborat cu participarea nemijlocită a unui grup de specialiști din SUA (Barents Grup), de aceea conține multe elemente din sistemul fiscal american.

On particular, este binevenită aplicarea metodei de divizare a contribuabililor în două categorii: contribuabili, care achită benevol, la timp și pe deplin obligațiile fiscale și contribuabilii, care oncălcă legislația fiscală. On acest sens, atitudinea organelor fiscale ar trebui să fie diferită. Din motivul insuficienței de cadre în organele fiscale comparativ cu volumul de lucru, ce revine la un funcționar fiscal în Republica Moldova, nive-

lul de popularizare a legislației fiscale este foarte redus. On acest sens, atenția funcționarilor fiscali ar trebui să fie ondreptată, în prioritate, la contribuabilii, care respectă legislația fiscală. De asemenea, ar fi util de organizat seminare de informare a agenților economici despre modificările legislației fiscale și anume gratuit pentru contribuabilii discilinați din punct de vedere fiscal și cu plată – pentru acei care oncalcă legislația fiscală.

Dintre statele dezvoltate ale Uniunii Europene, Franța se distinge printr-un nivel onalt de organizare al administrării fiscale. On Franța sistemul fiscal este gestionat de către Direcția Fiscală Principală (DFP), care se subordonează Ministerului Economiei și Finanțelor. DFP, la rândul său, are în subordonare 830 centre fiscale și 16 centre informaționale. Prin intermediul DFP sunt colectate circa 50% din veniturile bugetelor central if locale, iar în condițiile ondeplinirii eficiente a funcțiilor de control, DFP asigură 80% din veniturile totale ale bugetului.

DFP reprezintă cel mai important sector din cadrul Ministerului Economiei și Finanțelor al Franței și este compus din următoarele subdiviziuni: Serviciul de colectare a impozitelor și Inspectoratul Fiscal Principal. La onceputul anilor 90 în cadrul

DFP activau circa 45% din totalul lucrătorilor din cadrul Ministerului Economiei și Finanțelor, iar pentru ontreținerea DFP erau utilizate 29% din bugetul Ministerului.

On prezent, în scopul centralizării fiscale și simplificării procedurii de soluționare a divergențelor cu contribuabilii, DFP duce o politică de reorganizare, ondreptată spre crearea unor centre fiscale complexe, în care fiecare contribuabil ar putea obține nu numai informația necesară ci și ar putea primi consultații calificate în vederea comletării dărilor de seamă fiscale.

De regulă, suma obligațiilor fiscale ale agenților economici în Franța se determină în baza declarațiilor fiscale prezentate de către contribuabili. Verificarea corectitudinii și obiectivității informației declarate se efectuează de către un serviciu specializat al DFP – organele de control. Controlul fiscal se efectuează selectiv, în baza unor principii de selectare. On același timp, contribuabilii sunt informați din timp despre drepturile și obligațiile lor în timpul efectuării controlului fiscal. On acest scop în Franța a fost elaborată ”Hartia drepturilor și obligațiilor contribuabililor”, care se onmânează fiecărui contribuabil. Aceasta permite de a soluționa unele situații conflictuale nemijlocit în procesul de efectuare a controlului fiscal.

On procesul reorganizării organelor fiscale franceze s-a recurs la specializarea fiecărui funcționar fiscal. Rolul primordial în eficientizarea controalelor fiscale se acordă activității serviciilor responsabile de colectarea și generalizarea informațiilor din declarațiile fiscale, prezentate de contribuabili, precum și din alte surse. Prelucrarea informațiilor obținute se efectuează de către subdiviziunile specializate. Respectiv, responsabilitatea pentru eficiența activității de control este transpusă nu numai asupra secțiilor de control, ci asupra tuturor lucrătorilor organelor fiscale.

On Republica Moldova, organele de control ondeplinesc toate activitățile, legate de colectarea, prelucrarea și analiza informației cu privire la controlul fiscal. astfel, un număr mic de funcționari fiscali ondeplinesc un volum mare de lucru. Trebuie de menționat, că elaborarea programului de selectare a contribuabililor pentru control în baza factorilor de risc, elaborat de autor, a permis reorientarea resurselor umane în sectoarele cele mai problematice, permițând ridicarea eficienței controlului fiscal.

On majoritatea statelor există o singură posibilitate de a contesta deciziile organelor fiscale, și anume prin judecată. Legislația fiscală franceză presupune o posibilitate suplimentară de a

contesta decizia organelor fiscale teritoriale în organele fiscale ierarhic superioare. Pentru perioada cercetării problemei contestate nu se calculează sancțiuni fiscale.

Această posibilitate oferă, cel puțin, două avantaje esențiale: în primul rând, în cazul comiterii erorilor de către funcționarii fiscali, conflictele se rezolvă în cadrul organelor fiscale, evitând instanțele de judecată; în al doilea rând, în cazul existenței unor argumente obiective pentru contestarea deciziei organelor fiscale, există posibilitatea de a pregăti materialele mai minuțios pentru acțiunile de judecată. Anume prin aceasta se explică numărul mic de adresări în judecată în problemele fiscale. On același timp, numărul reclamațiilor și contestațiilor în organele fiscale constituie circa patru milioane anual, dintre care 20% sunt soluționate în favoarea contribuabililor.

On Republica Moldova, pentru soluționarea divergențelor fiscale se utilizează elemente din sistemul fiscal francez, ceea ce permite soluționarea unor probleme în cadrul Serviciului fiscal. On instanțele de judecată sunt transmise doar cazurile, care, după opinia Inspectoratului Fiscal Principal de Stat, nu pot fi soluționate în favoarea contribuabililor.

On Olanda funcționarilor fiscali nu li se permite să activeze, în paralel, în organizații private de

consalting sau de audit, iar pentru alte activități este nevoie de permisiune specială (inclusiv pentru activitatea pedagogică). Unele din aceste restricții se reflectă și asupra rudelor apropiate ale funcționarului fiscal.

Unul din principiile de bază a activității serviciului fiscal olandez este „oncrederea”. Persoana care a pierdut oncrederea nu mai poate activa în calitate de funcționar fiscal. Trebuie de menționat, că în cadrul serviciului fiscal al Olandei sunt elaborate mecanisme eficiente de preontimpinare a cazurilor de folosire a funcției de serviciu în scopuri personale. Este eficient organizat controlul intern, care include următoarele mecanisme:

- Procedurile de efectuare a controlului fiscal sunt clar și concret formulate;

- Informația internă este permanent prelucrată și păstrată în siguranță;

- Frecvent sunt organizate inspectările organelor de control teritoriale de către organul ierarhic superior;

- Controlul intern este efectuat selective, adică funcționarii fiscali pot fi în orice moment verificați;

- Se efectuează frecvent rotația personalului (termenul mediu de lucru a funcționarului fiscal cu o anumită categorie de contribuabili reprezintă 3 - 5

ani);

- Se organizează cursuri de ridicare a nivelului profesional al lucrătorilor, ș.a.

On Republica Moldova sunt aplicate unele din mecanismele enumerate mai sus, în particular inspectarea organelor de control teritoriale, rotația cadrelor și organizarea cursurilor de perfecționare, dar nu sunt principii concrete stabilite prin lege sau prin regulamente interne, care ar reglementa controlul intern. Organizarea eficientă a controlului intern este un factor determinant în ridicarea eficienței administrării fiscale în Republica Moldova, deoarece ar permite depistarea și preontimpinarea unor situații neplăcute în cadrul Serviciului fiscal, fără a scoate în discuție publică problemele interne.

On urma analizei practicii fiscale ale unor state dezvoltate, autorul a ajuns la concluzia că metodele de organizare a controlului fiscal în majoritatea statelor se bazează pe principii și mecanisme clare, care sunt reglementate prin lege. Astfel, aceste principii sunt respectate atât de funcționarii fiscali, cât și de către contribuabili.

Concepția de bază a activității organelor de control se axează pe ideea că „a plăti impozitele trebuie să fie convenabil”. De asemenea contribuabilii trebuie să fie informați despre faptul unde și pentru ce sunt cheltuiți banii

publici.

Mecanismele de percepere a impozitelor trebuie să fie clare atât pentru contribuabili, cât și pentru funcționarii fiscali și ele trebuie în permanență perfecționate și simplificate pentru ridicarea randamentului procesului fiscal. Totodată este nevoie de elaborat un mecanism funcțional de sancționare a contribuabililor, care au încălcat legislația fiscală.

On procesul analizei comparative a mecanismelor de administrare fiscală din statele dezvoltate, putem observa că în majoritatea statelor contribuabilii sunt delimitați în două categorii: cei care oncalcă legislația fiscală, cu pedepsirea lor foarte dură (inclusiv privarea de libertate pe o perioadă ondelungată) și cei care respectă legislația fiscală, devenind parteneri pentru organele fiscale. De asemenea, organizarea unui complex de măsuri pentru prevenirea oncălcărilor fiscale, crearea condițiilor de conlucrare a contribuabililor cu organele fiscale permite de a armoniza

relațiile fiscale în ansamblu.

Bibliografie:

1. Кикун Н.А. «Налоговое администрирование», Курс лекций, Издательство МЭА, Кишинэу 2007;

2. Пискунов Н.И. «Организация работы налоговых органов США»// Финансы – 1997, № 3, стр.33;

3. Алухов В.В., Дольдэ И.В. «Налоги: теория и практика», Санкт – Петербург, 2002, 192 с.

4. Налоговый контроль / Под ред. Т.Ф. Кашина – М., Трист, 2001, 134 с. ;

5. Налоговый контроль: налоговые проверки и производство по фактам налоговых правонарушений: учебно-практическое пособие. Под редакцией Кашина Т.Ф. Москва. 2001;

Victoria TIMUȘ, drd., ASEM
Andrei TIMUȘ, drd., IEFS

REFLECȚII ASUPRA SURSELOR DE VULNERABILITATE AI ECONOMIEI MONDIALE SUB INCIDENȚA MIȘCĂRII INTERNAȚIONALE A CAPITALULUI

International financial relations have been deeply influenced by recent strong capital fluctuations among countries. In spite of the multitude of benefits for the recipient countries of foreign capital, international practice proves a high instability of international financial mark, currency and financial crises and external shocks caused by volatility in capital flows' directionning. Besides, foreign investments, which are so desired by the developing economies, get another aspect, which should be carefully taken into consideration, in the content on financial globalization.

Integrarea unei țări în sistemul financiar internațional, proces onsoțit de mișcarea capitalului, fie liberă, fie reglementată în condițiile politicilor promovate de autoritățile monetare, lasă o amprentă indiscutabilă asupra stării economice a acesteia. Influența dată este cauzată de creșterea interdependențelor și legăturilor în lumea modernă, care este simțită la nivel de agent economic și, în genere, la nivel de economie mondială. On orice caz, cele mai recente evenimente ce au avut loc în economia mondială au fost datorate fluctuațiilor imense ale fluxurilor financiare, șocurile, crizele unor regiuni ontregi sau miracolele aventurilor economice ai unor țări, fiind deseori abordate și discutate în tratatele diversilor economiști ai epocii.

Fluxurile de capital direcționate spre țările în curs de dezvoltare exercită un impact pozitiv asupra gradului de dezvoltare al economiilor lor naționale, deoarece pot fi utilizate în scopuri investiționale, benefice pentru întreaga societate.

Însă, luând în considerație ultimele evoluții de pe piața financiară internațională, magnitudinea influxurilor de investiții străine spre economiile în tranziție, este mai scăzută în comparație cu volumul economisirilor domestice. Marea majoritate a investițiilor în imobil și mijloace fixe în orice țară este mai mult finanțată din contul economiilor agenților economici și persoanelor fizice, proveniența cărora parvine, fie din veniturile acumulate din interiorul țării, or

din munca de peste hotare.

O altă constatare, în rezultatul recentelor evoluții, este că pe măsură ce o țară devine mai bine integrată cu restul lumii, un dolar al capitalului străin investit acoperă cheltuielile realizate într-o măsură mai mică în comparație cu datele înregistrate în trecut. Această tendință se fundamentează pe următoarele argumentări:

Ontr-al rând, compoziția fluxurilor de capital se schimbă. Investițiile străine directe mai puțin sunt utilizate în cadrul proiectelor „greenfield”, prioritate fiind acordată achizițiilor și fuziunilor. On același timp, ponderea capitalului de portofoliu în total influxuri crește.

Ontr-al doilea rând, autoritățile monetare oși majorează rezervele centrale în valută străină, ca reacție la ieșiri neașteptate a capitalului, în scopul satisfacerii necesității de lichidități în situații de crize.

Ontr-al treilea rând, refluxurile de capital cresc. Refluxurile de capital nu sunt clar evidențiate în statistica internațională, onșă cert este faptul că motivul evadării capitalului domestic și round-tripping (fenomenul când capitalul părăsește țara și peste un timp se re-intoarce) constă nu doar în evadarea impunerii fiscale. O parte din aceste fluctuații sunt cauzate de diversificarea portofoliului de investiții de către rezidenți, în

rezultatul căreia, pe lângă onsuși investitori, la fel beneficiază întreaga comunitate globală.

Investițiile străine directe presupun avantaje mult mai mari, în afara de cele menționate anterior. Aceste influxuri, de asemenea, presupun importul de noi tehnologii, abilități manageriale moderne și cucerirea noilor segmente ale pieței globale. Investiții de portofoliu, la rândul său, de asemenea, contribuie la dezvoltarea mai vertiginoasă a companiilor locale, prin ajustarea politicii financiare și corporative a lor în dependență de scrutinitatea piețelor internaționale de capital, cerințele cărora impun transparență financiară și management corporativ mai eficient.

Funcționarea eficientă a unei economii în care predomină capitalul străin, foarte mult este dependentă de atitudinea investitorului sau creditorului, de scopul urmărit vis-a-vis de țară ce a fost aleasă pentru realizarea investiției, precum și de durata proiectului investițional.

Odată ce o țară și-a exprimat dorința de a se integra într-o uniune economico-financiară, Guvernul automat trebuie să-și asume angajamentele și practici prevăzute de politica funcționării acelei formațiuni. Statul trebuie să-și ajusteze politicile macroeconomice și sociale, pentru a asigura crearea unui mediu integru

cu principii unice de activitate.

În țările, în care guvernul aplică politici ineficiente, investitorii pot aspru pedepsi economia-gazdă a investiției, prin schimbarea neașteptată a comportamentului – retragerea capitalului. De aici apare primul risc, unul din cele mai grave, care pot afecta serios echilibrul financiar al unei țări, riscul retragerii neașteptate a capitalului investit de către investitorii străini.

Teoria economică evidențiază faptul precum că fluxurile de capital tind să fie direcționate spre țări, unde capital este limitat, și unde, astfel, posibilități de acoperire eficientă a investiției cresc. Dar globalizarea investițiilor directe nu este atât de globală pe cât oi sugerează numele. Investițiile nu sunt dirijate global, ci regional, țările care concurează pentru atragerea investițiilor străine pe teritoriul lor trebuie să dea dovadă de multă flexibilitate, și, desigur, să dispună de un climat investițional atractiv și favorabil pentru investitorul străin.

De aici rezultă primul caracter contradictoriu al integrării financiare. Pe de o parte, tot mai multe țări concurează pentru atragerea unui volum cât mai mare a capitalului în țară, pe de altă parte, devine tot mai greu ajustarea pieții interne financiare la tipajul unanim acceptat al unei regiuni atractive pentru capital străin. Mai bine zis,

pe piața financiară internațională s-au creat câteva zone – lideri, principali beneficiari ai ontrărilor masive de capital.

În calitate de principal beneficiar al globalizării financiare, SUA, a rămas principala destinație a capitalurilor Europei și ale Japoniei, ceea ce îi permite și astăzi să-și compenseze imensul deficit comercial, dar și crearea de noi locuri de muncă. Fostul secretar de stat de la Ministerul de Finanțe American, Lawrence Summers, exprima plastic această situație: «Destinul economiei mondiale depinde de destinul economiei americane, care depinde de destinul Bursei americane, care depinde de un mic număr de burse.»

Totodată globalizarea financiară a condus la consolidarea și concentrarea activităților financiare în câteva centre mondiale precum Londra, New York, Frankfurt, Zurich, Hong Kong și Tokyo, membre de elită rețelei restrânse de plăci turnante ale finanțelor. Consecința acestei polarizări era descrisă astfel de Saskia Sassen, profesor de sociologie la Universitatea din Chicago: «...din punct de vedere financiar, o țară mică, slabă va fi, fie complet ignorată, fie distrusă de sistem.» Conform acestei ordini financiare, distrugerea poate surveni și ca urmare a faptului că tranzacțiile cu moneda unei țări nu se mai desfășoară pe teritoriul acesteia, ci în centre

ieșite din jurisdicția sa, astfel ca atacurile speculative asupra devizelor, scapă controalelor guvernamentale incapabile de a taxa aceste tranzacții. De aici și dificultatea introducerii unei taxe asupra tranzacțiilor financiare, cunoscută în teoria liberalizării financiare ca taxa Tobin¹.

Din perspectiva subliniată mai sus, poate fi judecată și teza care afirmă, fără echivoc, necesitatea integrării piețelor ca și natura implacabilă a acestui proces. Dacă observăm că integrarea, în anumite circumstanțe, este onșoțită de fragmentare intensă, de conflicte, nu putem să nu evidențiem observația lui Lawrence Summers, eminent economist și fost secretar al Trezoreriei americane, care era de părere că integrarea globală are nevoie de integrarea financiară, circulația internațională a capitalului. Dar precum au arătat evenimentele anilor '20 și '30 ai acestui secol, crizele financiare internaționale pot determina dezintegrarea globală.

Țările onapoiate au nevoie de instituții performante pentru a progresa economic, social și politic. Și răspunderea principală în acest sens o au elitele politice din aceste țări. Dar nu este suficient că țările avansate să predice celor sărace construcția de instituții solide și voința politică în atacarea problemelor economice și sociale interne. Externalități negative

majore din spațiul mondial pot frâna eforturile celor slabi de a onregistra progres.

La rândul său, țările dezvoltate, ca principali actori în spațiul mondial, au o responsabilitate imensă în a-și coordona politicile economice – în condițiile în care evoluțiile economiilor lor se sincronizează. Totodată, țările avansate economic trebuie să dovedească viziune, inteligență politică și generozitate în abordarea problemelor legate de comerțul internațional și relațiile financiare internaționale. Fără o coordonare eficace, riscurile unor recesiuni generalizate și paralizante cresc. On acest context, trebuie subliniată eficacitatea limitată a instituțiilor actuale pentru administrarea problemelor globale, a celor convenționale cât și a amenințărilor noi.

Daca nu se vor onregistra progrese notabile în coordonarea politicilor economice, în regândirea funcționării sistemelor instituționale care reglementează relațiile economice internaționale, tendința de formare de blocuri se va accentua, generând noi surse de instabilitate pe arena mondială a finanțelor.

De asemenea, nevoia de resurse financiare ca și beneficiile pe care le aduc investițiile străine, coroborate cu creșterea oportunităților de investire, duc, nu de puține ori, la scăderea

controlului asupra societăților transnaționale, în dorința de a crea un mediu propice pentru investiții. Luând în considerație faptul că majoritatea din aceste companii transnaționale provin din țările dezvoltate, mulți dintre criticii liberalizării financiare consideră că, de fapt, asistăm la un monopol impus de cultura țărilor dezvoltate și la pierderea identității și a diversității.

Un aspect din cele mai importante al globalizării financiare este ceea ce economiștii numesc volatilitatea capitalului, sau mai precis deplasarea lui într-o mișcare de flux-reflux onspre și dinspre spațiile statelor naționale, în funcție de facilitățile sau ongrădirile pe care acesta i le oferă, de situația economică locală, regională. Crize financiare precum acelea din Asia, Argentina sau Rusia au provocat ieșirea rapidă a capitalurilor străine, sau a celor deținute de mării corupți spre băncile occidentale și paradisele fiscale. Un studiu efectuat în Argentina care analiza situația repatrierilor de profit în perioada 1992 - 2000, arată că 80% din profiturile realizate au fost direcționate în afara Argentinei către țările de origine ale firmelor străine, sau spre paradise fiscale, în timp ce evaziunile fiscale locale se ridicau la 25 de miliarde de dolari pe an.

Libertatea de mișcare și relaxarea legislației în materie de liberă

circulație a capitalului reprezintă, deci un risc imens, prin proliferarea economiei tenebre.

De asemenea, mult așteptatele investiții străine pe termen lung, pot aduce beneficii societății numai dacă relațiile cu investitorii se bazează pe o cooperare transparentă cu structurile birocratice. Orice falie în aplicarea legislației care guvernează relațiile local-global, aduce un grad de vulnerabilitate economiei locale, prin oncurajarea pătrunderii de investitori grăbiți în căutarea profitului maxim cu orice mijloace.

Pe de altă parte, un investitor prins în capcana corupției, după ce deja a investit sume considerabile, va fi pus în situația de a contribui la proliferarea corupției locale sau de a pierde banii investiți.

Analizii economici susțin ideea creării în interiorul granițelor unei țări de zone speciale, sau «zone libere de corupție», asemănătoare Zonelor Libere de Taxe Vamale, în care activitatea funcționarilor și a relațiilor economice la nivel local, să fie monitorizată². Rezultatele satisfăcătoare obținute, vor putea apoi fi popularizate, iar experimentul repetat și în alte zone, până la o extindere la scara națională. Un asemenea experiment a avut loc în Venezuela, în regiunea Campo Elias, fiind rezultatul eforturilor Băncii Mondiale, primăriei și societății civile locale.

Printre măsurile care au fost

aplicate cu succes, s-au numărat:

- asigurarea unei transparențe maxime a deciziilor primăriei;
- simplificarea de proceduri juridice și administrative;
- introducerea unui control al cheltuielilor bugetare de către reprezentanți permanenți ai cetățenilor.

Instituțiile financiare internaționale – FMI, Banca Mondială – precum și G7, monitorizează atent evoluțiile economico-financiare internaționale și sunt optimiste în ceea ce privește evoluțiile economiei mondiale în următorii doi ani. Țările dezvoltate G7 și-au exprimat angajamentul în privința menținerii sustenabilității financiare pe termen lung și promovării reformelor structurale și valutare la nivelul economiilor emergente.

Țările est-asiatice, sursa crizei financiare majore din 1997 precum și a volatilității bursiere din februarie 2007, s-ar putea confrunta în viitor cu o instabilitate asemănătoare dacă nu reformează climatul investițional și piețele de capital. Pe termen scurt nu există onșă o asemenea amenințare³.

On opinia Băncii Mondiale, toate țări, în special cele dependente de ontrări de capital și vulnerabile șocurilor externe, trebuie să se concentreze în continuare, în

vederea evitării repetării crizei din 1997, asupra următoarelor aspecte: reforma climatului investițional, eliminarea lipsei de forță de muncă calificată, liberalizarea comerțului cu servicii, investiții în infrastructură, diversificarea și adâncirea piețelor de capital, crearea unor sisteme de protecție socială mai performante.

Bibliografie:

1. FMI, Buletin de analiză economică Nr. 7, Direcția Diplomatie Economică, mai 2007.

2. Panaite, Ileana Alice. Rolul politicilor financiare în soluționarea crizelor economiilor contemporane (teză de doctorat), București: ASE, 2003.

3. Arnould, Daniel. Analyse des crises économiques d’hier et d’aujourd’hui. Paris: Dunod, 1989.

4. Buitter, Willem H.; Corsetti, Giancarlo. Financial markets and European monetary cooperation: the lessons of the 1992- 93 exchange rate, mechanism crisis, Cambridge: Cambridge University Press, 1998

Referințe:

¹ Taxa Tobin”, presupune aplicarea unei taxe mici la toate tranzacțiile de cumpărare/vânzare în valută străină, indiferent de natura tranzacției. Indirect, această modalitate oricum defavorizează mișcarea de capital pe termen scurt, luând în considerație că rentabilitatea

tranzacțiilor pe termen lung este de 30-40%, o taxă mică aplicată, nu afectează rentabilitatea tranzacției, spre deosebire de cea pe termen scurt. Această metodă trebuie să fie aplicată în țări cu un regim valutar flexibil.

² *Arnould, Daniel. Analyse des crises économiques d'hier et d'aujourd'hui. Paris: Dunod, 1989*

³ FMI, Buletin de analiză economică

Nr. 7, Direcția Diplomație Economică,
mai 2007

Teoria și practica managementului

*Petru ȚURCANU, dr.hab., prof. univ., UASM,
Mariana TANASEVICI, competitor, catedra „Management”*

MODIFICAREA MOTIVAȚIEI ȘI STIMULĂRII MUNCII ÎN AGRICULTURĂ

Labor motivation in agriculture is a social and economic category, a totality of principles regarding the quantitative and qualitative measurement of labor, of the forms and methods of employees stimulation from all kinds of agricultural enterprises. This article is dedicated to the problems coming out from the restructuring of the agricultural sector concerning the modification of labor motivation.

Motivația muncii presupune niște motive care îl îndeamnă pe om să muncească mai mult și mai calitativ, existența unei retribuții sistematice, prezența unor onoruri și stimulente. Necesitățile omului se împart în necesități vitale (de bază) și necesități de nivel mai avansat. La necesitățile vitale (de bază) se referă necesitățile care asigură cerințele de supraviețuire; la cele de nivel mai avansat se referă necesitățile privind securitatea, stima de sine, autorealizarea, apartenența de o anumită grupă socială.

În munca practică noțiunea de motivație este interpretată în două sensuri: ca proces de creare a stimulentei pentru efectuarea unor lucrări de către un lucrător concret sau de un colectiv de lucrători, sau ca o caracteristică internă de

direcționare a lucrătorului spre sporirea sau scăderea eficacității muncii într-o sferă de activitate sau alta. În ce privește colectivul întreprinderii sistemul motivației, în opinia noastră conține un șir de elemente (figura 1) interacțiunea cărora îl determină eficacitatea.

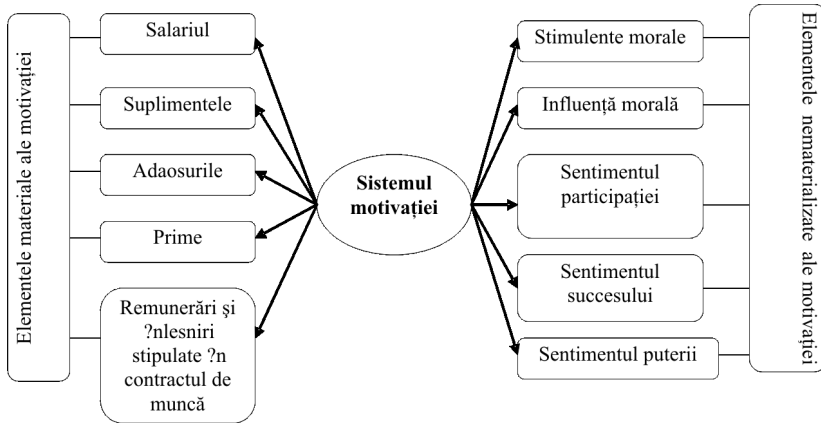
În munca practică rezultatele motivației sunt întotdeauna inerente, fapt care se explică prin două circumstanțe:

- atunci când se elaborează stimulentele motivației este imposibil să țină cont de toate particularitățile psihologice ale personalității, deoarece unele dintre acestea sunt inaccesibile chiar și la o studiere și analiză minuțioasă ale acestora.

- În condițiile unor întreprinderi mari este dificilă o realizare a motivației individuale,

Figura 1.

Elementele sistemului motivației colectivului unei formații agricole

deoarece procesul comportă în mare măsură un caracter de grup – orientarea se face la „lucrător” și nu la „personalitate”.

Este cunoscut faptul că rezultatul muncii crește odată cu creșterea motivației până la un anumit moment, ca mai apoi să scadă. E dăunătoare o influență atât slabă cât și una prea puternică. On dependență de gradul de complexitate (cheltuirea eforturilor fizice și intelectuale) a ondeplinirii sarcinii, eficiența stimulării se schimbă invers proporțional, adică pentru ondeplinirea unei sarcini ușoare se cer mai multe stimulente externe, deoarece executorul nu simte stimularea internă pentru rezolvarea sarcinii.

O problemă stringentă este următoarea: ce importanță are

munca în viața individului? Este ea o necesitate sau un lux? On general, se consideră că individul caută o activitate care să-l motiveze din punctul de vedere al omplinirii profesionale. O astfel de opinie este ompărtășită de toți cei care conduc destinele ontreprinderii, precum și de bună parte din salariați. On realitate onșă sunt mulți indivizi motivați de numeroase alte activități, dar nu și de munca pe care o depun în calitate de salariați în ontreprindere. Locul acordat muncii poate fi secundar în ierarhia motivațiilor, chiar dacă munca este prima în ordinea nevoilor materiale. Absența conflictului, a stresului, competența probată sunt suficiente motive pentru a depune o muncă mai satisfăcătoare.

Ignorarea sistemelor motivației personalului de către antreprinzători și conducători este determinată de câteva motive de ordin obiectiv și subiectiv.

On primul rând, de criza economică, onsoțită de creșterea șomajului și de instabilitatea situației antreprinderilor care oi face pe conducători să economisească pe contul salariilor. On al doilea rând, de stereotipul greșit al relațiilor stabilite ontre proprietar și angajați: angajondu-L, antreprinzătorul oi face acestuia concesiile în vederea obținerii unor mijloace pentru existență. De aici și o anumită doză de ongâmfare în comportamentul față de lucrători: v-am ajutat – fiți buni și asigurați munca de șoc în orice condiții. On rândul al treilea, majoritatea antreprinderilor au fost onființate ca niște antreprinderi mici în care lucrau colective de oameni uniți de aceleași idei, legați de niște relații neformale. Conducătorul nu avea grijă să mediteze asupra sistemului de stimulare, deoarece orientarea la relațiile de parteneriat sunt deja niște motivatori puternici chiar și în condițiile unei insuficiențe de recompense de ordin material.

On sfera motivației personalului există un șir de probleme care condiționează activitatea scăzută de muncă a lucrătorilor. Accentul se pune pe retribuirea muncii,

ignorându-se alte modalități economice și extraeconomice de stimulare a activității de muncă care au un caracter de scurtă durată. Orientarea de perspectivă e foarte importantă din punctul de vedere al realizării potențialului de care dispun managerii.

Stimularea creșterii productivității muncii pe baza motivațiilor presupune perfecționarea sistemului de repartitie a fondului de consum și a mecanismului de remunerare. Funcția motivațională poate fi ondeplinită și de mecanismul de evaluare. Evaluarea muncii membrilor colectivului onșă, trebuie să fie onfăptuită ținându-se cont de legile obiective:

- a compației sociale (omul este atât obiectul atât și subiectul compației);

- a evaluării sociale a personalității (omul are nevoie de apreciere a muncii sale și din partea conducătorilor și din partea colectivului de muncă);

- a influenței și integrării aprecierilor din partea altor oameni (omul sistematizează și analizează aprecierile altor oameni referitor la persoana sa, confruntându-le cu autoaprecierea).

Aprecierea rezultatelor muncii lucrătorului este ondreptată la realizarea obiectivelor administrative, informaționale și motivaționale. Onsuși rezultatul aprecierii este un motiv foarte

important al comportamentului, deoarece aprecierea cu regularitate și sistematică a personalului influențează pozitiv motivația lucrătorilor, perfecționarea profesională și munca lor.

Din păcate, la momentul actual, prin diferite metode, se promovează frânarea plății muncii în raport cu creșterea prețurilor. Drept consecință, în ultimii ani, solvabilitatea populației a scăzut considerabil ceea ce a și devenit factorul determinant al reducerii puterii de consum.

După calculele autorului în Agricultură Moldovei plata muncii asigură circa 40% din necesitățile oamenilor atingând

în a.2005 744 lei pe lună, ceea ce constituie 56% din nivelul ei mediu pe toate ramurile economiei naționale.

Una din pricinile salariului redus în unitățile agricole este folosirea unor salarii tarifare neargumentate.

On scopul cointeresării materiale a lucrătorilor angajați în agricultură autorul a elaborat și propune noi salarii tarifare pe oră de muncă, (tabelul 1), mărimea cărora apropie nivelul salariului lunar de nivelul minimum de subzistență.

Salariile tarifare propuse de autor au fost calculate reieșind din durata lunii de lucru de 169 ore,

Tabelul 1

Salariile tarifare pe oră, lei

Coeficienții tarifari și categoria de lucrători	Categoria de calificare și salariile tarifare					
	I	II	III	IV	V	VI
Coeficienți tarifari pentru toate categoriile de lucrători	5,20	5,97	6,84	7,88	9,05	10,34
Tractoriști – mașiniști: -lucrări mecanizate și de transport						
a)folosite în practică (6p.36)						
b)propuse de autor	7,10	8,17	9,37	10,80	12,35	14,20
- lucrări de reparație						
a)folosite în practică (6p.36)	4,24	4,83	5,83	6,69	7,66	8,76
b)propuse de autor	5,92	6,80	7,81	9,00	10,30	11,84
Lucrări din sectorul zootehnic:						
a)folosite în practică (6p.36)	5,03	5,78	6,67	7,60	8,80	10,02
b)propuse de autor	6,51	7,49	8,59	9,90	11,32	13,02
Lucrări manuale din sectorul fitotehnic:						
a)folosite în practică (6p.36)	3,85	4,43	5,08	5,86	6,74	7,70
b)propuse de autor	5,33	6,13	7,04	8,10	9,27	10,66

coeficienții tarifari și salariu lunar pe categoria I pentru categoria de lucrători:

- tractoriști – mașiniști, lucrări mecanizate și de transport – 1200 lei;
- lucrări de reparație – 1000 lei;
- lucrări din sectorul zootehnic – 1100 lei;
- lucrări manuale din sectorul fitotehnic – 900 lei.

Eficiența motivației muncii depinde satisfacția fiecărui lucrător pe care acesta o primește prin calitatea activității sale de muncă. Această satisfacție oși găsește reflecție în rezultatele muncii ontregului colectiv. Așa dar, procesul motivației este o verigă de legătură dintre condițiile individuale de onfăptuire a activității de muncă și rezultatul ei obținut în grup. On această privință există o legătură atât directă cât și inversă: motivația formează rezultatele muncii personale, dar în același timp și depinde de ele. Sistemul unei motivații eficiente include un complex de măsuri – de la elaburarea politicii de motivare până la determinarea modalităților de motivare individuală.

Lipsa de corespundere la acești parametri conduce la deformatrea sistemului motivațional. Drept rezultat, în cazul când lucrătorul nu are posibilitate să-și satisfacă necesitățile în sfera producției legale, va apărea neapărat tendința de a găsi alte

posibilități pentru a și le satisface. On economia tranzitivă această situație se manifestă prin scăderea activității de muncă în sfera producției sociale și prin manifestarea de activism în sfera economiei tenebre, unde „venitul” este mult mai mare.

Principiile retribuiri muncii formate de-a lungul anilor nu permiteau a se țin cont de capacitățile individuale ale lucrătorului și de aportul acestuia în rezultatele muncii. Retribuirea muncii era depersonalizată și nu lua în considerare potențialul lucrătorului. A fost creată o barieră de netrecut ontre rezultatele muncii personale și rezultatele muncii ontrepinderii.

On condițiile economiei de piață trebuie stabilite principiile reglementării salariilor ca preț al forței de muncă, care se determină pornind de la costul vieții și calitatea forței de muncă pe bază de concurență și ca parte a costului producției care depinde de productivitatea muncii, eficacitatea utilizării resurselor, economia cheltuielilor pentru forța de muncă.

Motivația lucrătorilor din formațiile agricole, în opinia noastră, au unele particularități și depinde de mulți factori (tabelul 2). Motivele sunt determinate de nivelul vieții. Pentru locuitorii de la sate are o mare onsemnătate și felul de viață ca sistem al tuturor

genurilor de activitate. O parte deosebit de onsemnată a mediului rural de viață este munca în gospodăria auxiliară personală, de aceea și acest factor trebuie să fie luat în calcul la formarea unui sistem eficient motivațional în producția socială

semnificației acestui factor ca sentiment de satisfacție pe care ol oferă munca, cât și ca factor de satisfacție materială. Oși păstrează semnificația factorul care ontruchipează relațiile bune cu conducerea ontreprinderii, ceea ce permite a constata un

Tabelul 2

Factorii care determină motivația muncii lucrătorilor din formațiile agricole

Factorul	Influența hotărâtoare
Tipul demografic de familie	<ul style="list-style-type: none"> • numărul membrilor familiei • vîrsta membrilor familiei • locul familiei în sistemul rubeđeniei (famililele copiilor, ale părinților) • sarcina demografică asupra lucrătorilor (în dependență de numărul invalizilor și pensionarilor în familie)
Ocupații	<ul style="list-style-type: none"> • existența și numărul lucrătorilor din sfera de producție, gospodăria auxiliară și casnică, din alte sfere de activitate individuală de muncă; • prezența pensionarilor; • prezența elevilor.
Nivelul și structura veniturilor	<ul style="list-style-type: none"> • mărirea și sursa veniturilor: venituri din producția obștească, din gospodăria auxiliară personală, încasări din fondurile sociale de consum, alte venituri
Asigurarea	<ul style="list-style-type: none"> • asigurarea cu locuință; • bunurile agonisite; • mijloace de muncă mecanizate a muncii casnice, din gospodăria auxiliară personală și activități individuale de muncă; • asigurarea cu garaje, cu încăperi pentru animale și păsări și cu alte acareturi, structura alimentației
Tipul social de consum	<ul style="list-style-type: none"> • orientarea la acumulare sau satisfacerea maximală a necesităților curente; • orientarea la asigurarea familiei în componența ei actuală sau și la asigurarea urmașilor

Nivelul de viață care determină eficiența unor sau altor stimulente, se caracterizează mai ontâi de toate, prin mărirea și structura veniturilor obținute.

Cercetările unor savanți (4,p.32) demonstrează că, factorul material nu ondeplinește funcția motivațională (tabelul 3). On perspectivă membrii colectivelor de muncă speră la sporirea

nivel destul de avansat de dirijare a colectivelor formațiunilor agricole.

Dacă pentru conducătorii de ontreprinderi un loc de frunte ol ocupă motivul asigurării materiale, pentru lucrători, relativ la producția socială acest motiv nu se află decât pe poziția 12, deși, în perspectivă, lucrătorii speră la sporirea semnificației acesteia.

Tabelul 3

Ratingul motivației muncii lucrătorilor formațiunilor agricole

Indicatorii	De facto		În perspectivă	
	%	rangul	%	rangul
Sentimentul satisfacției în muncă	52	7	84	1
Posibilitatea manifestării competenței	56	5	72	4
Relații bune cu conducerea nemijlocită	64	2	76	3
Dezvoltarea posibilităților profesionale	59	3	62	5
Condiții acceptabile de muncă	34	9	49	6
Munca în strictă corespundere cu instrucțiunile funcției.	40	8	30	11
Recunoașterea de către colegi a rezultatelor muncii	58	4	40	9
Relații amicale în colectiv	80	1	45	7
Salariu înalt	17	12	82	2
Încalziri suplimentare	15	13	28	12

O situație contrară se observă în statutul social: dacă pentru conducătorii acestora are o importanță neosemnată, pentru lucrători el poartă semnificația unui microclimat normal în colectiv, având mare importanță recunoașterea rezultatelor muncii lor.

On legătură cu reformarea agriculturii se creează situația când acțiunea oricăror stimulente devine puțin eficientă din cauza prea multor inovații. Practica demonstrează că schimbările esențiale în formele de proprietate, în structura organizațională, în ciclul de producție, în dirijarea întreprinderii se lovește ontotdeauna de rezistență prin opunere din partea personalului. Sub rezistență trebuie să înțelegem comportamentul oamenilor (lucrătorilor întreprinderii) care conduce la acțiuni opoziționiste, evidente sau camuflate, privind schimbările în sistemul de dirijare.

Pentru onfăptuirea unei motivații eficiente a personalului

întreprinderii cere ondeplinirea unui șir de condiții. Mai ontăi de toate, managerii care lucrează cu personalul întreprinderii, trebuie să cunoască legile economice, actele normative ale statului, procedeele psihologice ale motivației. Teoria contemporană generală a motivației reprezintă prin sine totalitatea cunoștințelor privind diverse aspecte ale analizei și formării necesităților și modalităților generale de influențare asupra personalității (lucrătorului) în scopul creării condițiilor pentru satisfacerea acestora.

Urmează a fi utilizată ombinarea unui spectru larg de stimulente, orientându-se la calitățile individuale ale fiecărui lucrător și la aportul acestuia în rezultatele muncii întreprinderii. Așadar, principiul de bază al formării politicii întreprinderii privind modalitățile motivației urmează a fi considerat complexitatea acesteia. Numai utilizarea concomitentă a diverselor forme

de recompensă face ca sistemul de motivație să devină eficient. Noțiunea formelor de bază ale motivației: materială, morală și socială în cazul dat sunt destul de convenționale, deoarece aplicarea acestora au consecințe diferite. Recompensele materiale sunt adesea percepute de lucrători drept niște incurajări sociale, de pildă, dacă sporirea salariului este legată de schimbarea statului administrativ. Recompensa morală, deosebindu-l pe lucrătorul dat din colectiv, îi creează acestuia iluzia ridicării statutului social. Deși așa ceva nu se va ontâmpla.

On sistemul motivațional existent la întreprinderile de astăzi prea puțină atenție se acordă factorilor care conduc la scăderea motivației. Trebuie exclusă influența factorilor care conduc la scăderea eficienței stimulentele la întreprindere (lipsa condițiilor normale de muncă și de trai).

La nivel de întreprindere trebuie de făcut astfel încât salariul să devină dominant, limitând plățile suplimentare și sporurile; să fie simplificată normarea muncii și să se ducă evidența timpului lucrat în procesul de calculare a salariului. Pentru lucrătorii mai de preț să fie aplicat sistemul de contracte; să se prevadă măsuri speciale de stimulare, punând retribuirea muncii în dependență directă de volumul cheltuielilor, stimulând economia acestora reducând pierderile și delapidările.

Afară de mijloacele motivației

materiale este oportun a se utiliza mai pe larg și motivația nematerială – ombunătățirea condițiilor de muncă, graficul flexibil al timpului de muncă, posibilitatea de ridicare a calificăției pentru lucrători, perspectiva avansării în funcție. De fapt, diverse elemente ale motivației se ombină inevitabil unele cu altele.

Impozitul pe salariu trebuie să fie redus. Reducerea impozitelor va contribui atât la sporirea mărimii absolute a salariului, cât și ponderii acestuia în costul producției și va reflecta mai real structura costului unitar.

Bibliografie:

1. Legea Republicii Moldova „Cu privire la remunerarea muncii” // Monitorul oficial, Nr.3, 1993.
2. Alic Borcă. Salarizarea personalului. Chișinău, 2001, 155 p.
3. Petru Țurcanu, Alexandru Stratan. Organizarea muncii și a producției agricole. Chișinău, 2006, 382 p.
4. Загадский И.С., Чергаинская Л.Т. Мотивация праца â менеджменти. Экономика, АПК, 1997, №6, с.18.
5. Petru Țurcanu. Dezvoltarea formelor și sistemelor de remunerare a muncii în agricultura Moldovei în condițiile economiei de piață, Chișinău, 1992, UASM, vol.2, p.48-59.

**OPTIMIZAREA SISTEMULUI DE SECURITATE
ȘI SĂNĂTATE ÎN MUNCĂ (SSM) DIN
CADRUL ONTREPRINDERII PRIN PRISMA
INVESTIȚIILOR
(STUDIU DE CAZ LA
„VIORICA COSMETIC” S.A.)**

D'après les résultats de l'évaluation du management de la sécurité et de la santé du travail au niveau des compagnies autochtones, la prise des décisions correctes et conséquentes qui pourraient permettre un renforcement de la sécurité professionnelle des employés, porte, en spécial, sur la croissance du volume des investissements. D'après nous, ces dernières se matérialisent dans des nouvelles technologies de production, performantes du point de vue du respect des exigences ergonomiques et sanitaires-hygiéniques, ainsi que du point de vue d'une plus grande inoffensivité et de la connaissance des résultats d'usage de ces dernières, dans le processus de travail. En même temps, une augmentation du quantum des investissements réserves à l'amélioration des conditions de travail, assurera des meilleurs bénéfices à long terme (pour la compagnie et pour les employés).

Asigurarea unui nivel onalt de securitate și sănătate în muncă în cadrul companiilor necesită eforturi financiare susținute din partea top-managementului. Planificarea cuantumului necesar de investiții necesită aplicarea celor mai adecvate metode de optimizare a acestora. De aceea, în condițiile trecerii la economia de piață, a intensificării concurenței și a perpetuării unor tendințe mai clare de dezvoltare a sectorului real al economiei, fără crize de proporții (prezente până în anul 2000), trebuie reconsiderat rolul

funcției de optimizare, care ar evalua dinamica și previziunea indicatorilor managementului SSM, atât la nivel macro, cât și microeconomic. Astfel, previziunea, fiind o afirmație despre viitor, trebuie să fie bine fundamentată științific pe baza informațiilor culese din ontreprindere și să aibă o acuratețe cât mai onaltă.

Una dintre cele mai utilizate metode de analiză în economie, analiza regresională are drept obiectiv studierea și estimarea legăturilor dintre variabile, având o mare utilitate pentru cercetători

în diagnosticarea proceselor economice și realizarea previziunilor.

On opinia noastră, cel mai important indicator al managementului SSM, ale cărei valori sunt onregistrate atât la nivel de companie, cot și național, este gradul general de nocivitate al condițiilor de muncă, care influențează substanțial securitatea și sănătatea muncii angajaților. On context, în baza modelului de regresie unifactorial, se poate de estimat forma legăturii și contribuția variabilelor independente (investițiile în capital fix pe un salariat) și (investițiile în SSM pe un salariat) la variația variabilei dependente Y .

Cu referire la cadrul temporal al intensității acțiunii factorilor nocivi și periculoși ai mediului de muncă asupra securității și sănătății muncii angajaților, cercetătorul rus Bondari E. [4, pag. 46] consideră că fiecare măsură aferentă SSM are costul și efectul său social, materializat printr-un anumit beneficiu, deoarece raportul cost-beneficiu pentru diferite măsuri este diferit.

Fiecare din măsurile aferente SSM reduce gradul de nocivitate al condițiilor de muncă pe un anumit sector de producție și, cu fiecare măsură ulterioară, intensitatea acțiunii factorilor nocivi și periculoși ai mediului de muncă J se reduce treptat, după cum putem

observa din figura 1.1.

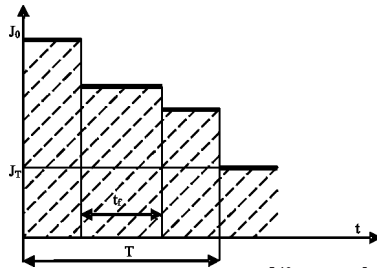

Figura 1.1.
Reducerea intensității acțiunii factorilor nocivi și periculoși ai mediului de muncă în intervalul de timp T

Deci, intensitatea acțiunii factorilor nocivi și periculoși J s-a redus de la J_0 până la J_T în intervalul de timp T , în 3 etape, prin efectuarea unor investiții succesive în SSM de 3 ori (tabelul 1.1). Ca urmare, numărul angajaților ocupați cu munca în condiții nocive s-a diminuat, obținându-se astfel, un efect social important.

Pentru argumentarea practică a acestui exemplu, vom elabora modelul liniar de regresie al interdependenței numărului de angajați ocupați în condiții nocive de muncă (Y) și investițiile în capital fix pe un salariat, precum și numărului de angajați ocupați în condiții nocive de muncă (Y) și investițiile în SSM pe un salariat la ontreprenderea „Viorica Cosmetic” S.A..

Deci, vom utiliza următoarea

Tabelul 1.1

Ombunătățirea succesivă a condițiilor de muncă ale angajaților în cadrul sectoarelor de producție

Sectorul de producție	Starea condițiilor de muncă	Numărul angajaților ocupați în condiții nocive de muncă până și după efectuarea investițiilor		Perioada necesară îmbunătățirii condițiilor de muncă, luni
		20	12	
A.	Iluminare insuficientă	20	12	0,5
B.	Ventilare neadecvată	15	10	1
C.	Concentrații sporite de praf	10	5	2

formulă:

$$Y = f(X_1) \text{ și } Y = f(X_2) \tag{1.1}$$

Ulterior, vom specifica forma legăturii între Y și X și, adică vom stabili forma funcției Y. On acest scop este nevoie de evaluarea grafică a relației dintre variabile, prin utilizarea graficelor de tip XY Scater (norul de puncte), ceea ce presupune utilizarea datelor inițiale pentru analiză, reflectate în tabelul 1.2.

Astfel, modelul liniar de regresie are forma:

$$Y_i = a_0 + a_i X_i + u \tag{1.2}$$

a_0 - constanta ecuației;
 a_i - coeficienții de regresie parțiali, care reprezintă modificarea estimată a variabilei dependente Y ca urmare a modificării cu o unitate a variabilelor independente;

u – devierea dintre valoarea observată și cea calculată.

Intensitatea legăturii dintre variabila dependentă și grupul de variabile independente cuprinse în modelul ecuației de regresie este măsurată prin intermediul coeficientului de corelație multiplă r.

Dacă, atunci între mărimile X și Y există o dependență de corelație inversă. Astfel, dacă factorii independenți au semnul minus, creșterea acestuia scade mărimea factorului dependent Y. Acest lucru poate fi observat și prin analiza vizuală a informației inițiale. On speță, coeficientul de corelație multiplă r poate fi determinat astfel:

$$r = \frac{n \sum_{i=1}^n X_i Y_i - \sum_{i=1}^n X_i \cdot \sum_{i=1}^n Y_i}{\sqrt{\left[n \sum_{i=1}^n X_i^2 - \left(\sum_{i=1}^n X_i \right)^2 \right] \left[n \sum_{i=1}^n Y_i^2 - \left(\sum_{i=1}^n Y_i \right)^2 \right]}} \tag{1.3}$$

, unde x_i - factorul de influență (independ-

Tabelul 1.2.

Date inițiale pentru estimarea corelației între investițiile în capital fix și cele în securitatea și sănătatea muncii și gradul general de nocivitate al condițiilor de muncă la „Viorica Cosmetic” S.A.

Trimestrul, anul	Y, Nr. pers. în condiții nocive de muncă	X ₁ , Investițiile în capital fix, lei	X ₂ , Investițiile în SSM, lei
1. 2002	109	8748280	3531
2. 2002	104	1406109	354
3. 2002	103	81033	311
4. 2002	97	5848876	173
1. 2003	89	52088	3940
2. 2003	89	9493851	9030
3. 2003	87	80241	1061
4. 2003	85	8906754	9234
1. 2004	77	108974	6595
2. 2004	75	17878	12702
3. 2004	75	583754	8952
4. 2004	75	1375144	7984
1. 2005	75	225590	23338
2. 2005	75	493850	2920
3. 2005	71	8113273	4266
4. 2005	69	902674	13538
1. 2006	69	1300617	9205
2. 2006	66	39800	4952
3. 2006	65	29627749	10968
4. 2006	64	10589246	10542

Sursa. Elaborat de autor în baza rapoartelor interne ale întreprinderii pentru anii 2002 – 2006

ent);

y_i - variabila dependentă;

n – numărul termenilor aferenți evoluției fenomenului cercetat.

Analiza grafică a dependenței variabilei efect Y în raport cu variabila cauzală și , prezentată în figura 1.2 ne sugerează o linie dreaptă.

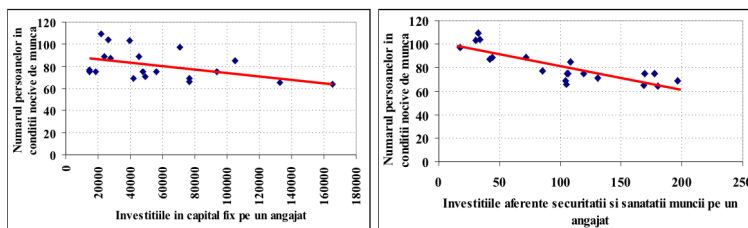
On continuare, pentru calcularea coeficientului de corelație, care ne va arăta intensitatea legăturii dintre numărul persoanelor în

condiții nocive de muncă și investițiile în capital fix pe un angajat, respectiv, investițiile în securitatea și sănătatea muncii pe un angajat, vom utiliza mai multe elemente de calcul, sistematizate în tabelul 1.3.

Mărimea coeficientului de corelație ne demonstrează că între numărul persoanelor în condiții nocive de muncă și volumul investițiilor în capital fix există o legătură inversă: o dată cu spori-

Figura 1.2.

Diagrama poziționării punctelor de coordonate, Y și, Y

Deci, putem determina r_{X_1Y} :

$$r = \frac{20 * 84348872,4 - 1148901,5 * 1619}{\sqrt{(20 * 98045773289 - 1319974656702,2) * (20 * 134645 - 2621161)}} = -\frac{173094080,5}{214430531,2} = -0,8072$$

rea investițiilor în capital fix, se reduce numărul celor ocupați în condiții nocive de muncă.

Totodată, coeficientul de determinație (pătratul coeficientului de corelație dintre X_1 și Y) care măsoară intensitatea legăturii din-

în securitatea și sănătatea muncii pe un angajat la fel există o legătură inversă. Iar coeficientul de determinație (pătratul coeficientului de corelație dintre X_2 și Y) este 0,6958, indicând astfel în proporție de 69,58% contribuția factorului la modificarea lui Y.

On continuare calculăm r_{X_2Y} :

$$r = \frac{20 * 152061 - 2030,6 * 1619}{\sqrt{(20 * 266929,3 - 4123336,4) * (20 * 134645 - 2621161)}} = -\frac{246321,4}{295263,9} = -0,8342$$

tre cele două variabile și semnifică proporția variației variabilei dependente Y pe seama variabilei independente este 0,6515, ceea ce indică în proporție de 65,15% contribuția factorului la modificarea lui Y.

Valoarea coeficientului de corelație ne confirmă că între numărul persoanelor în condiții nocive de muncă și investițiile

On baza calculului efectuate, constatăm că datorită sporirii investițiilor în capital fix și a celor în securitatea și sănătatea muncii pe un angajat, numărul de angajați ocupați în condiții nocive de muncă s-a redus în anii 2002-2006 de la 109 la 64 angajați, adică cu 41,28%, ceea ce ne demonstrează fermitatea

Tabelul 1.3

Elementele necesare pentru calcularea coeficientului de corelație

$$r_{X_1Y} \text{ și } r_{X_2Y}$$

Trî	Nr. pers. în condiții nocive de muncă	Investițiile în capital fix pe un angajat, lei	X_1Y	X_1^2	Y^2	Investițiile în SSM pe un angajat, lei	X_1Y	X_1^2	Y^2
	Y	X_1				X_1			
1. 2002	109	22074,4	2406109,6	487279135,4	11881	32,4	3531,6	1049,8	11881
2. 2002	104	26425,8	2748283,2	698322905,6	10816	34	3536	1156	10816
3. 2002	103	39621,7	4081035,1	1569879111	10609	30,2	3110,6	912,0	10609
4. 2002	97	70606,7	6848849,9	4985306084,9	9409	17,8	1726,6	316,8	9409
1. 2003	89	45529,0	405208,1	2072889841	7921	44,3	3942,7	1962,5	7921
2. 2003	89	28020,8	2493851,2	785165232,6	7921	71,5	6363,5	5112,2	7921
3. 2003	87	23910,8	2080239,6	571726356,6	7569	42,2	3671,4	1780,8	7569
4. 2003	85	104785,3	8906750,5	10979959096,1	7225	108,6	9231	11793,9	7225
1. 2004	77	14402,3	1108977,1	207426245,3	5929	85,6	6591,2	7327,4	5929
2. 2004	75	93571,7	7017877,5	8755663040,9	5625	169,4	12705	28696,4	5625
3. 2004	75	47783,4	3583755	2283253315,6	5625	119,4	8955	14256,4	5625
4. 2004	75	18335,2	1375140	336179559	5625	106,4	7980	11321,0	5625
1. 2005	75	56341,2	4225590	3174330817,4	5625	177,8	13335	31612,8	5625
2. 2005	75	14843,6	1113270	220332461	5625	105,6	7920	11151,4	5625
3. 2005	71	49209,2	3493853,2	2421545364,6	5041	130,5	9265,5	17030,2	5041
4. 2005	69	42067,7	2902671,3	1769691383,3	4761	196,2	13537,8	38494,4	4761
1. 2006	69	76820,5	5300614,5	5901389220,3	4761	104,4	7203,6	10899,4	4761
2. 2006	66	76360,6	5039799,6	5830941232,4	4356	105,3	6949,8	11088,1	4356
3. 2006	65	132734,6	8627749	17618474037,2	4225	168,7	10965,5	28459,7	4225
4. 2006	64	165457,0	10589248	27376018849	4096	180,3	11539,2	32508,1	4096
∑ n = 20	1619	1148901,5	84348872,4	98045773289	134645	2030,6	152061	266929,3	134645

top-managementului companiei în ombunătățirea condițiilor de muncă ale angajaților.

Deci, planificarea optimală a investițiilor în sporirea nivelului de securitate și sănătate la locurile de muncă este un obiectiv materializat în mai multe etape succesive care presupune diminuarea maximală a intensității acțiunii factorilor nocivi și periculoși ai mediului de muncă. Fiecare etapă a obiectivului dat poate presupune măsuri aferente SSM într-un anumit sector sau secție de producție. Corespunzător, numărul etapelor

va reflecta numărul sectoarelor sau secțiilor de producție.

On concluzie, este necesar de creat condiții sănătoase de muncă odată cu proiectarea procesului de producție și de muncă, deziderat, care trebuie să constituie fundamentul activității companiilor autohtone, din perspectiva responsabilității lor sociale corporative, în special a standardului internațional ISO 26000, care permite obținerea unor beneficii strategice substanțiale datorită ombunătățirii condițiilor de muncă.

Bibliografie:

1. Aldana, S., "Financial Impact of Health Promotion Programs: A Comprehensive Review of the Literature", *American Journal of Health Promotion*, 2001, p. 296-320;

2. Landstad, B., Gelin, G. Vinberg, S., Malmquist, C. „A statistical human resources costing and accounting model for analysing the economic effects of an intervention at a workplace”, *Ergonomics*, vol. 45, 2002, p. 764-787;

3. The economic viewpoint in occupational safety and health supervision. Memorandum, Ministry of Social Affairs and Health,

Department for Occupational Safety and Health, Tampere, Finlanda, 1999, 21 p.;

4. Бондарь Е. А. Математическое моделирование в управлении охраной труда, Калининград, Издательство КАТУ, 2006, 79 стр.;

5. Кукин П. П., Лапин В. Л., Пономарев Н. Л. и др. Безопасность технологических процессов и производств. Охрана труда, Москва, Высшая школа, 2001, 318 стр.;

6. Минько В. М. Математическое моделирование в управлении охраной труда, Калинингр. гос. техн. ун-т., Калининград, Янтарный сказ, 2002, 182 стр.;

Nicolae AMBROSI, Drd., ASEM

CU PRIVIRE LA STRUCTURA ORGANIZAȚIONALĂ A SPORTULUI ÎN MOLDOVA

In this article we will try to emphasize the main participants, who exercise an important role in the domain of sport management. These organizations are necessary not only for the support of sport activity but for the whole sport infrastructure.

Problema organizării sportului în Republica Moldova este foarte actuală, fiind în vizorul multor reforme promovate de către autorități de stat și societatea civilă.

Onsă, indiferent de atitudinea statului vis-a-vis de sport, fără un management eficient și, în genere, fără o infrastructură instituțională dezvoltată, acest domeniu niciodată nu va atinge performanță sporită.

De aceea, ne-am propus, în această lucrare, să analizăm detaliat instituțiile Republicii Moldova, care exercită un impact semnificativ în promovarea și educarea sportivilor.

Cele mai importante organizații sportive din Republica Moldova sunt:

Asociațiile și cluburile sportive

Precum prevede și cadrul normativ Asociațiile Sportive pot fi formate din persoane fizice sau juridice, care au drept scop promovarea uneia sau mai mul-

tor probe sportive, practicarea acestora de către membrii ei și participarea acestora la diverse competiții sportive. La fel pot fi și asociații teritoriale care sunt constituite desinestător sau în cadrul instituțiilor publice sau private, având ca scop participarea membrilor săi în competiții sportive locale.

Un exemplu de sesizare a necesității de investiție de către puterea de guvernământ în sport este cel al Canadei. După jocurile Olimpice de la Atena, guvernul canadian în legătură cu faptul că sportivii canadieni au luat mai puține medalii decât la Sydney, a alocat suplimentar 107 milioane dolari, dintre care 5 milioane - pentru susținerea sportivelor și 5 pentru utilaj sportiv.

Situația onsă în Republica Moldova este regretabilă, cot privește atenționarea și alocarea de mijloace financiare suficiente pentru asociații și cluburi sportive, acestea fiind nevoite să activeze în mod restrans și în căutarea

permanentă a surselor financiare, fie din sponsorizări, etc.

Școlile și centrele sportive

On 2005 în RM activau circa 1317 antrenori și 2089 profesori de educație fizică comparativ cu 1994 cond activau 1418 antrenori și 3000 profesori. Numărul școlilor sportive deminuindu-se considerabil. On prezent activează circa 18 școli sportive printre care: școala sportivă republicană specializată de acrobatică și rugby, școala sportivă republicană specializată de box (Briceni), școala sportivă republicană specializată de box, școala sportivă republicană specializată de lupte, școala sportivă republicană specializată de ciclism, școala sportivă republicană specializată de fotbal, etc. Deoarece școlile sportive și centrele sunt instituțiile care pregătesc viitorii sportivi profesioniști, activitatea acestora trebuie să se efectueze în conformitate cu cerințele internaționale. Secolul 21 cere de la sportivi un nivel de pregătire mult mai avansat decot în secolele precedente. On condițiile în care tot mai mult se vorbește în Republica Moldova de standarde și tendințe europene, de tendințe de dezvoltare socio-economice, școlile și centrele sportive care se află la moment ontr-o stare deplorabilă ar fi un onceput bun pentru investire de către stat în viitorii sportivi. Dotarea cu cele necesare, alocări de fonduri sufi-

ciente pentru cadrele profesionale din școli dar și alocarea de burse, ar construi un mecanism armonios de activitate evolutivă a școlilor și centrelor sportive în RM.

Legislația în vigoare prevede posibilitatea ca școlile și centrele sportive de rând cu federațiile sportive să beneficieze de mijloacele de la bugetele locale pentru finanțarea de programe sportive. Aceste mijloace alocondu-se pe bază de contracte de finanțare oncheiate cu autoritatea locală de specialitate¹.

Comitetul Național Olimpic (CNO) și Agențiile teritoriale olimpice

Onsăși după statut CNO în afară de multiplele obligațiuni pe care le ondeplinește, are misiunea de a susține din punct de vedere financiar dezvoltarea sportului pentru toți și a celui de performanță, pentru desfășurarea stagiunilor de pregătire a cadrelor de antrenori, manageri în sport, etc. Desigur este binevenită crearea unui sistem de facilități financiare și materiale, prin care se pot stimula și federațiile, antrenorii, cluburile sportive, a sportivilor onsăși, care mai târziu ar putea forma loturile olimpice de perspectivă pentru jocurile olimpice care urmează să aibă loc în 2012, 2016 de vară și 2010 și 2014 de iarnă. Astfel este foarte importantă elaborarea și implementarea unor criterii definite de stimulare materială a spor-

tivelor și antrenorilor premiați la Campionatele Europene, Mondiale și Jocurile Olimpice.

On conlucrare și colaborare, CNO încearcă să atragă surse financiare și materiale de la agenții economice pentru ca ulterior să poată crea condiții optime de pregătire a celor mai talentați sportivi cu perspective mari în viitor.

Un rol deosebit de important îl joacă dezvoltarea managementului sportiv, care constituie un obiectiv deosebit în mișcarea Olimpică, un mijloc de mobilizare a resurselor materiale și financiare pentru asigurarea cerințelor crescânde ale sportului modern. Stabilirea de principii Contractuale între producătorul de servicii în sport și cel care folosește sportul pentru promovarea altor tipuri de bunuri, servicii sau idei.

La moment există unele carențe în domeniul marketing-ului sportiv în RM și de aceea ar fi binevenite onfăptuirea următoarelor măsuri:

- accelerarea reformelor în procesul dezvoltării managementului în sportul moldovenesc;

- acoperirea spațiului educațional dat fiind că marketing-ul sportiv în RM este un concept insuficient de cunoscut;

- ființarea în cadrul organizațiilor sportive a unor secții sau departamente competente în marketing;

- crearea unei baze de date

ample care oglindesc piața sportului în RM și peste hotarele ei.

On Olanda, de exemplu una din funcția de bază a CNO constă în gestionarea, distribuirea mijloacelor financiare care provin din oncasările loteriei naționale olandeze. Această sumă este considerabilă și constituie 37 milioane de euro anual.² Un procent din oncasările loteriei este alocat Comitetului Olimpic, conform legislației privind loteriile din Olanda. Fondurile bănești sunt destinate celor două domenii de activitate ale CNO: sportul de elită și sportul pentru toți. Criteriile de finanțare a organizațiilor sportive de elită incluzond recunoașterea internațională a federației. Unele dintre subvențiile destinate sportului sunt alocate direct federațiilor sportive, iar alta este destinată organizațiilor federative. Acestea din urmă sunt subvenționate pentru ca ele să-și poată conserva structura și să conducă activități ce urmăresc finanțarea federațiilor sportive. On afara posibilităților de subvenționare din partea Ministerului Problemelor sanitare, sociale și sportive din Olanda și de către CNO, este posibil, să fie formulate, în mod ocazional, cereri de finanțare către alte ministere, de exemplu către domeniile legate de sport, de mediul onconjurator și de educație. On plus este posibil să se solicite ajutoare internaționale, cum ar fi cele atribuite de UE.

Bibliografie:

1. Hotărora Guvernului

cu privire la aprobarea structurii aparatului central al Agenției Sportului, Nr. 1156 din 11.10.2006 / Monitorul Oficial nr. 164 din: 20.10.2006, art. 1248

2. Hada, T., *Finanțele agenților economici din România*, Editura Intelcredo, Deva, 1999, 304

Referințe:

¹Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea structurii aparatului central al Agenției Sportului, Nr. 1156 din 11.10.2006 / Monitorul Oficial nr. 164 din: 20.10.2006, art. 1248

²Hada, T., *Finanțele agenților economici din România*, Editura Intelcredo, Deva, 1999, 304.

Stela MELNIC, drd., IEFS

COOPERAREA TRANSFRONTALIERĂ CA ELEMENT AL DEZVOLTĂRII REGIONALE

Borders, being dividing lines between states, caused disadvantages for people living in border regions due to the fact that economic activity, trade and population tended to concentrate closer to centre of the national states. The barrier effect was reinforced during the last centuries by military, administrative and socio-economic policies carried out by neighbouring countries.

Thus, in order to overcome historical barriers and tackle common problems of peripherality caused by barrier effect of national borders since 1950 some border regions have been initiated and developed cross-border cooperation. In order to deal more efficiently with those problems some cross-border local and regional structures have appeared such as Euroregions or similar structures.

Later, with the establishment of a European Single Market and democratic developments in Central and Eastern Europe at the end on 1980th, the cross-border cooperation has developed even further.

The regional development policy promoted by the European Union through its instruments INTERREG and PHARE/TACIS CBC had a catalyst role for the development of cross border cooperation. Moldova among some other CIS countries has also benefited of the EU assistance aimed at developing cross-border cooperation with Romania. Now with the Romanian accession to the EU cross-border cooperation becomes an important element not only in relations between Romanian border regions and Moldova, but a step forward in developing closer relations with EU.

Hotarele între țări au existat ontotdeauna, dar anume continentul European este caracterizat prin faptul că aceste hotare nu au avut aceiași amplasare pe parcursul anilor. Așadar multă populație din regiunile limtrofe nu numai vorbesc aceiași limbă, dar au aceiași istorie, cultură și obiceiuri. On același timp, datorită temerilor de agresiune militară, comerțul, activitatea economică, precum și populația tindea să se concentreze

mai departe de hotar, acest fapt influențând negativ dezvoltarea regiunilor situate la hotarele țărilor. Politicile diferite in domeniile administrativ, legislativ, economic, cultural, etc. promovate de statele limtrofe, deasemenea, contribuiau la transformarea hotarelor in bariere intre state.

Ca rezultat majoritatea regiunilor limtrofe aveau statut de periferie caracterizindu-se de o infrastructură slab dezvoltată și un

potențial social-economic redus.

Așadar, anume necesitate rezolvării problemelor cu care se confruntau locuitorii și comunitățile situate la hotarele țărilor a stat la baza dezvoltării cooperării transfrontaliere.

Luond în considerație situația dezavantajoasă în care se afla populația în regiunile limitrofe regiunile la hotar, oincepnd cu anii 1950 unele din aceste regiuni au oinceput să inițieze și să promoveze cooperarea transfrontalieră, scopul fiind eliminarea efectelor negative cauzate de hotare, ridicarea nivelului de viață și apropierea acesuia la nivelul regiunilor centrale ale țărilor. Primele exemple de cooperare transfrontalieră au fost inregistrate dintre regiunile Olandei și Germaniei, Germaniei și Franței. Ontru facilitarea aceslei cooperări au oinceput să apară și structuri locale și regionale de cooperare transfrontalieră, care se ocupau de anumite probleme specifice ale locuitorilor acestor regiuni de pe ambele părți ale hotarelor. Prin anii 1960-1970 unele din aceste asociații sa asociau creind organizații umrelă, precum euroregiuni sau structuri similare.

La oinceputul anilor 1980 și pe parcursul anilor 1990, odată cu crearea Pieții Europene Comune, precum și în urma schimbărilor politice în țările Europei Centrale și de Est, cooperarea transfrontalieră

s-a intensificat și mai mult. Politica dezvoltării regionale promovată de Uniunea Europeană și susținută prin așa instrumente ale sale precum programele INTERREG și mai torziu PHARE și TACIS CBC au contribuit pozitiv la cooperarea transfrontalieră și au stat la baza elaborării programelor de lungă durată, care aveau ca scop diminuarea inegalităților în comparație cu alte regiuni și facilitarea relațiilor ontre regiunile limitrofe. On același timp practic la toate hotarele interne ale UE, precum și în țările ce aveau statut de țări candidate au apărut structuri ce aveau ca scop promovarea cooperării transfrontaliere.

In Republica Moldova Cadrul legal pentru desfășurarea acțiunilor de cooperare transfrontalieră de către autorități și comunități locale ol constituie Convenția-cadru privind Cooperarea Transfrontalieră a Colectivităților Teritoriale de la Madrid 1980, ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM în 1999. Totodată, Moldova este parte semnatară la Carta Europeană a Autonomiei Locale, adoptată la Strasbourg 1985, și ratificată de țara noastră prin Hotărârea Parlamentului RM din 1997.

Adițional activitățile de cooperare transfrontalieră în cadrul Euroregiunilor sunt susținute și de o serie de acorduri, tratate și protocoale trilaterale și bilaterale sem-

nate între Republica Moldova, România și Ucraina, precum și de acorduri bilaterale oncheiate între autoritățile locale (regionale) din Republica Moldova, Ucraina și România.

Un rol catalizator în dezvoltarea cooperării transfrontaliere și în special a euroregiunilor, îl reprezintă alocarea de către Uniunea Europeană și alte organisme financiare internaționale a asistenței destinate programelor de cooperare respective.

Astfel, cooperarea transfrontalieră pe frontierele CSI cu UE este sprijinită din 1996 de către programul Tacis CBC (Cross Border Cooperation), care reprezintă o parte a Programului Tacis ce acordă asistență pentru promovarea reformelor economice și de redresare în statele CSI și Mongolia. Acesta a dat posibilitatea accesului la finanțare pentru proiectele din regiunile de la frontierele dintre Federația Rusă și Finlanda, Ucraina și Ungaria, Bielorus și Polonia, România și Republica Moldova.

Programul Tacis CBC oși propunea ca scop asigurarea securității în regiunile de frontieră și soluționarea unor probleme specifice de dezvoltare ale acestora, evitarea dezechilibrului în dezvoltarea economică a regiunilor de frontieră, asigurarea funcționării eficiente a fluxurilor transfrontaliere (persoane, bunu-

ri, servicii, capital), prevenirea activităților economice ilegale și reducerea poluării transfrontaliere a mediului.

Pe parcursul perioadei 1996-2003, Moldova a beneficiat de asistență tehnică pentru implementarea proiectelor de cooperare transfrontalieră în valoare de 31 milioane Euro, aceste resurse fiind alocate pentru dezvoltarea infrastructurii, proiecte în domeniul protecției mediului și conservarea resurselor naturale, suport pentru sectorul privat și dezvoltarea economică, precum și proiecte transfrontaliere mici.

La moment cu susținerea financiară a Uniunii Europene în cadrul programului TACIS CBC au fost modernizate vamele de la Leușeni, Giurgiulești și Ungheni, a fost reconstruit podul Rădăuți-Lipcani, au fost implementate un șir de proiecte de talie mică de susținere a întreprinderilor mici și mijlocii, crearea agențiilor de dezvoltare regională, dezvoltarea turismului în aria transfrontalieră Moldova și România, etc.

În Comunicatul Comisiei „Europa lărgită – Vecinătate: Un cadru nou de relații cu vecinii noștri de la Est și Sud” din 11 martie 2003 s-a propus ca “Uniunea Europeană să tindă spre crearea unui spațiu de prosperitate și stabilitate și a unei vecinătăți prietenoase cu care Uniunea Europeană are relații strânse, de

pace și cooperare.” Comunicatul privind Europa lărgită a conturat mai ontâi politica Europeană de Vecinătate pentru formarea relațiilor viitoare ale UE cu vecinii săi. Ca un element al acestei politici, Comisia s-a străduit să creeze, începând cu anul 2007, un nou Instrument de Vecinătate, care va finanța măsurile transfrontaliere de cooperare pe ambele părți ale frontierei externe a Uniunii Europene lărgite.

Conform acestei abordări, la 1 iulie 2003 Comisia a adoptat Comunicarea „Punerea bazelor unui Nou Instrument de Vecinătate» care a introdus conceptul de Programe de Vecinătate. Prin Comunicarea NIV, Comisia propunea o abordare în două etape:

Prima etapă - schimbări practice în implementarea instrumentelor de cooperare existente (PHARE CBC, INTERREG, CARDS, TACIS) prin introducerea Programelor de Vecinătate pentru anii 2004-2006 la frontierele externe ale Uniunii Europene lărgite (inclusiv Bulgaria și România);

A doua etapă - începând cu anul 2007, introducerea unui Nou Instrument de Vecinătate care are menirea de a funcționa pe ambele părți ale frontierelor externe UE.

Astfel, începând cu anul 2006, proiectele de cooperare transfrontalieră sunt implementate prin intermediul Programului de Vecinătate. Programul de vecinătate Moldova-România pentru 2004-2006, este prevăzut cu un buget de 27 milioane Euro dintre care 5 milioane Euro pentru Republica Moldova și, respectiv 22 milioane Euro pentru România. Programul în cauză onlocuiește programul anterior pentru proiecte mici de cooperare transfrontalieră, fiind ajustat cerințelor și necesităților țărilor participante. Din aceste considerente, au fost introduse schimbări esențiale în mecanismul de funcționare a acestuia. Astfel, a fost extins spectrul categoriilor eligibile ale participanților la program și teritoriul de acoperire al programului, teritoriul Moldovei fiind integral eligibil în cadrul programului.

Așadar, în scopul susținerii dezvoltării vecinilor săi Comisia Europeană a decis punerea în aplicare din anul 2007 a Noului său Instrument de Vecinătate, care va susține acțiuni On Europa de Est, Caucaș și țările Mediterane. Acest instrument va include și componenta de cooperare transfrontalieră, care va promova cooperarea și integrarea economică treptată între Uniunea Europeană și țările partenere a

acestea, precum și o dezvoltare echilibrată și durabilă a teritoriilor acestor țări. Acțiunile prioritare pentru autoritățile din Moldova în acest context fiind prioritizarea necesităților și elaborarea programelor/proiectelor ontru ombunătățirea situației socio-economice și valorificarea resurselor acordate.

Bibliografie:

1. „European Charter of Border and Cross-Border regions”, adopted on 20.11.1981
2. „Practical Guide to Cross-Border Cooperation”. European Commission in cooperation with Association of European Border Regions”. 2000
3. „The European Neighbourhood and Partnership Instrument CrossBorder Cooperation guide”. European Commission

Problemele dezvoltării industriei și agriculturii

Elena TIMOFTI, dr., conf.univ., UASM

ROLUL POTENȚIALULUI FUNCJAR ÎN SPORIREA EFICIENȚEI ACTIVITĂȚII UNITĂȚILOR AGRICOLE DIN REPUBLICA MOLDOVA

In this paper, the author achieved an investigation concerning economic efficiency of land recourse use in agrarian enterprises from Republic of Moldova and it is analyzed the trend of the efficiency of agricultural land evolution. On the basis of the analysis model the author economic motivate the forecast of the efficiency of one hectar of agricultural land in agrarian enterprises from Republic of Moldova for the period of 2007-2015 through improvement of the factors which influence was established through regression and correlation analysis method application.

Condiția de bază pentru creșterea producției agricole o constituie sporirea eficienței utilizării durabile a resurselor funciare, care constituie capacitatea resurselor funciare de a satisface cerințele generației prezente privind producția agricolă alimentară fără a compromite șansele generațiilor viitoare de a-și satisface propriile necesități alimentare [2]. Sensul dezvoltării durabile este de a asigura situația, în care părțile critice ale capitalului natural să nu degradeze, iar resursele recuperabile să fie utilizate într-un mod cât mai plener, luând în considerație și alte restricții de utilizare a resurselor și dezvoltării economice [7, p.25].

On raportul Comisiei mondi-

ale pentru mediu și dezvoltare intitulat „Viitorul nostru al tuturor”, publicat în aprilie 1987, insistindu-se asupra necesității dezvoltării internaționale în scopul asigurării stabilității ecosistemelor de care depinde economia mondială, se consemnează: „Noi (contemporanii) omprumutăm de la generațiile care vor veni un capital ecologic, știind precis că nu-l vom mai putea nicicând restitui. Ele vor avea tot dreptul să ne reproșeze că am fost așa de risipitori, dar nu vor putea niciodată să recupereze ceea ce le datorăm (pentru că noi nu vom mai fi). Acționăm astfel, pentru că noi nu avem de dat socoteală

nimănu: generațiile viitoare nu votează acum, nu au nici o putere politică sau financiară, nu se pot ridica împotriva deciziilor noastre, pentru că ele încă nu s-au născut” [6, pag.46].

Analiza dinamicii terenurilor agricole pe anii 2001-2006 (tabelul 1) demonstrează tendința de scădere în Republica Moldova a suprafețelor în această perioadă în medie cu 5,08 mii ha anual. On total, pe anii studiați au fost excluse din circulație (rotație) 25,4 mii hectare de terenuri agricole, fapt considerat un proces negativ în utilizarea resurselor funciare. Aceasta a contribuit la pierderi considerabile de profit.

terenurilor agricole (de altfel, asemenea măsuri au fost deja propuse de savanții autohtoni în domeniul agriculturii), atunci Republica Moldova va atinge în anul 2015 suprafața de 2472,4 mii ha, ceea ce constituie o scădere față de anul 2006 cu 45,8 mii ha.

On scopul utilizării raționale a resurselor funciare și a asigurării securității alimentare a populației este necesară o inventariere cantitativă și calitativă a terenurilor pe categorii de folosință agricolă (arabile, vii, livezi, pășuni, fonețe etc.), respectându-se, desigur, prevederile Cadastrului funciar.

Tabelul 1

Indicatorii și pronosticul în dinamică a suprafeței terenurilor agricole în Republica Moldova

A n i i	Suprafața terenului agricol, mii ha	Calculat în lanț		Pronosticul	
		Sporul absolut (+,-), mii lei	Ritmul de creștere (scădere), %	Anii	Suprafața terenului agricol, mii ha
2001	2543,6	-	-	2007	2513,1
2002	2538,7	-4,9	99,9	2008	2508,0
2003	2533,8	-4,9	99,8	2009	2502,9
2004	2528,3	-5,5	99,8	2010	2497,8
2005	2521,6	-6,7	99,8
2006	2518,2	-3,4	99,8	2015	2472,4

Sursă: Calculele autorului în baza datelor Anuarului statistic al Republicii Moldova [4, p.340]

On medie pe anii 2001-2006 în gospodăriile agricole profitul la 1 ha teren agricol a constituit 520 lei. Pierderile de profit calculate pentru un an constituie 2641,6 mii lei, iar pentru toată perioada – 13208 mii lei.

On baza sporului mediu anual absolut de reducere a terenurilor

agricole s-a efectuat pronosticul privind diminuarea suprafeței terenurilor agricole până în anul 2015. Dacă se va menține o scădere medie anuală la nivelul anilor 2001-2006 și nu vor fi întreprinse măsurile necesare de fronare și stopare a degradării și scoaterii din circuit a suprafețelor

Cuantificarea capacității productive a terenurilor agricole se efectuează prin bonitatea solurilor. Notele de bonitare orientează producătorii agricoli la fundamentarea deciziilor privind: amenajarea, amplasarea teritorială a ramurilor și culturilor, folosirea tehnicilor agricole, a ongrășămintelor și altor factori de producție, la fundamentarea politicilor agricole de prețuri, impozite, subvenții. Studiile de zonare și bonitate a terenurilor agricole au arătat că potențialul productiv este apreciat actual prin nota medie ponderată de bonitare naturală de 63 puncte [5].

Nord au fost apreciate cu cea mai onaltă notă medie de bonitare – 70,0 puncte, urmată de mun. Chișinău – 64 puncte, regiunea Centru - 59,9 puncte, Sud – 59,2 puncte și U.T.A. Gagauz-Eri - 56,0 puncte. Repartizarea terenului agricol în grupe după nota medie ponderată de bonitare arată că din toate terenurile agricole ale întreprinderilor agricole numai 28,8% (236,7 mii ha) sunt apreciate în medie cu nota de 73,5 puncte, 35% sau 286,3 mii ha - cu nota medie 64,6 puncte și 36,2% (297,26 mii ha) – cu nota medie de numai 56 puncte.

Tabelul 2

Repartizarea terenurilor în funcție de nota medie ponderată de bonitare în întreprinderile agricole din regiunile de dezvoltare ale Republicii Moldova, în medie pe anii 2004 – 2006

Nota medie ponderată de bonitare a terenurilor agricole, puncte	Total pe întreprinderile agricole din Republica Moldova			Nota medie ponderată de bonitare a terenurilor agricole, puncte				
	Suprafața terenurilor agricole, ha	în % față de total	Nota medie ponderată de bonitare, puncte	Regiunile de dezvoltare				
				Nord	Centru	Sud	Mun. Chișinău	U.T.A. Gagauz-Eri
I 50 – 60	297261	36,2	56,0	55,0	55,7	57,0	-	56,0
II 60 – 70	286363	35,0	64,6	67,5	65,0	61,5	64,0	-
III > 70	236695	28,8	73,5	73,4	74,0	-	-	-
TOTAL	820319	100,0	63,0	70,0	59,9	59,2	64,0	56,0

Sursă: Calculele autorului în baza datelor Cadastrului funciar al Republicii Moldova [5, pag.829]

Analiza tabelului 2 demonstrează că terenurile agricole din regiunea de dezvoltare

Aprecierea eficienței economice a utilizării resurselor funciare se efectuează după indica-

torii naturali și valorici. Indicatorii naturali exprimă efectul în calcul la 1 ha (productivitatea medie la 1 ha) de suprafață cultivată cot și volumul producției animaliere ex-

Productivitatea muncii a atins nivelul de 27849 lei la un lucrător mediu anual, înregistrându-se o majorare de 56%, randamentul

Tabelul 3

Eficiența economică a producției în întreprinderile agricole din Republica Moldova

Indicatorii	A n i		Anii 2004-2006 în % față de anii 2001-2003
	2001-2003	2004-2006	
Valoarea producției globale vegetale și animaliere (în prețuri comparabile), lei calculată la:			
• 1 ha teren agricol;	2933,0	3286,1	112,0
• 1 grad-hectar;	46,81	51,94	111,0
• 1 leu valoare de teren agricol;	0,16	0,18	112,5
• 1 lucrător mediu anual;	17803	27849	156,0
• 1 leu consumuri de producție;	1,15	0,96	83,0
• 1 leu mijloace fixe de producție.	0,68	1,06	156,0
Profit obținut din vânzarea producției agricole, lei, calculat la:			
• 1 ha teren agricol;	462,65	574,68	124,2
• 1 leu mijloace fixe de producție cu destinație agricolă	0,108	0,186	172,0
Rentabilitatea producției agricole, %	19,18	19,25	+0,07

*)Valoarea terenurilor agricole a fost estimată la prețul normativ de 289,53 lei pentru o unitate grad-hectar [1, p.9].

Sursă: Calculele autorului în baza datelor din formularele specializate pe activitatea întreprinderilor agricole.

primat în chintale sau tone la 100 ha terenuri corespunzătoare.

Analiza eficienței utilizării resurselor funciare în întreprinderile agricole din Republica Moldova după indicatorii valorici demonstrează (tabelul 3) că în perioada 2004-2006 în comparație

cu perioada 2001-2003 producția agricolă globală în prețuri comparabile și profitul obținut din vânzarea producției agricole calculat la un hectar s-au majorat respectiv cu: 12% și 24,2%. Randamentul terenurilor agricole estimat valoric s-a mărit cu 12,5%.

mijloacelor fixe s-a majorat de la 0,68 lei până la 1,06 lei. Valoarea producției globale obținută la 1 leu consumuri de producție s-a micșorat cu 17%, ceea indică un ritm de creștere mai onalt al consumurilor în raport cu creșterea valorii producției agricole. Cu toate că profitul obținut la 1 ha teren agricol și la 1 leu mijloace fixe s-a majorat, nivelul rentabilității producției agricole s-a modificat numai cu 0,07 puncte, ceea ce denotă depășirea neesențială a profitului obținut din vonzarea producției agricole în

$$\bar{N}_t = 3111 + 0,23t$$

arată că randamentul terenurilor agricole are tendință de creștere în medie anual cu 0,23 lei la hectar.

În baza modelului de trend liniar a fost efectuat pronosticul dinamicii randamentului terenurilor în întreprinderile agricole din Republica Moldova până în anul 2015. În tabelul 5 sunt reflectate calculele de pronosticare a dinamicii randamentului terenurilor agricole, care demonstrează o tendință de creștere neesențială.

Reieșind din cele calculate, considerăm că pentru a nu ad-

Tabelul 4

Trendul randamentului terenurilor agricole în întreprinderile agricole din Republica Moldova pentru perioada 2001-2006 după funcția liniară

Anii	Randamentul terenurilor agricole, lei/ha (y)	t	t × y	t ²	$\bar{N}_t = a_0 + a_1t$ $\bar{N}_t = 3111 + 0,23t$
2001	3360	-5	-16800	25	3109,9
2002	3224	-3	-9672	9	3110,3
2003	2266	-1	-2266	1	3110,8
2004	3428	1	3428	1	3111,2
2005	3307	3	9921	9	3111,7
2006	3081	5	15405	25	3112,1
TOTAL	18666	0	16	70	18666

Sursă: Calculele autorului în baza datelor din formularele specializate pe activitatea întreprinderilor agricole.

raport cu ritmul de creștere a costului producției finite vândute.

Analizând dinamica randamentului terenurilor agricole pe perioada 2001-2006 s-a stabilit că acesta a onregistrat o tendință de creștere sub forma funcției liniare:

$$\bar{y}_t = a_0 + a_1t,$$

, (tab.4).

mite în continuare o majorare nesemnificativă ori a reducerii ritmurilor de creștere a randamentului unui hectar de teren agricol este necesară argumentarea nivelului optim al investițiilor în resursele alocate la 1 hectar.

Studierea randamentului unui hectar de teren agricol necesită identificarea legăturilor cauzale dintre factorii care influențează

Tabelul 5

**Pronosticul dinamicii randamentului terenurilor agricole in
ontreprinderile agricole din Republica Moldova după modelul
liniar**

A n i i	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
t $\bar{y}_t = 3111 + 0,23t$	7	9	11	13	15	17	19	21	23
Randamentul terenurilor agricole, lei/ha	3112,6	3113,1	3113,5	3113,9	3114,4	3114,9	3115,4	3115,8	3116,3

Sursă: Calculele autorului in baza tab.4

asupra acestuia în vederea fundamentării deciziilor sau pronosticului pe viitor. Una din metodele de analiză economico-statistică este analiza regresiei și corelației.

La elaborarea modelului de regresie multifactorială pentru a stabili influența factorilor la modificarea randamentului terenurilor agricole (y) au fost incluși factorii măsurabili (x_i), care au o influență sistematică asupra acestuia:

x_1 – asigurarea cu mijloace

fixe, lei la 1 ha teren agricol;

x_2 – bonitarea terenului agricol, puncte/ha;

x_3 – consumuri de muncă la 1 hectar, om-ore;

x_4 – cantitatea de ongrășămintă minerale la 1 ha, kg [4, p. 353];

x_5 – nivelul de specializare, % (după structura veniturilor din vonzarea producției agricole);

x_6 – consumuri materiale la 1 ha teren agricol.

Tabelul 6

**Datele inițiale și de calcul pentru determinarea coeficienților de
elasticitate și a pronosticului randamentului unui hectar de teren
agricol**

Numărul raioanelor	Datele inițiale și de calcul*				
	x_1	x_3	x_4	x_5	y
1	5461,00	225,3	28,5	22,0	3693,6
2	3292,4	324,1	20,5	23,0	4094,2
.
.
.
35	4848,2	157,4	16,7	18,0	2959,6
în medie	6732,82	258,84	21,75	19,97	3567,85

* Datele medii au fost calculate de compiueter conform programei după relația mediei aritmetice simple.

Sursă: Calculele autorului în baza datelor din formularele specializate pe activitatea ontreprinderilor agricole și prelucrate la compiueter prin aplicarea programei STAND-ARD (EXCEL, Statistica pentru Windows)

Analiza coeficienților de corelație dintre y – variabila dependentă (endogenă) și variabilele independente (exogene) x_1, x_2, \dots, x_6 arată că între x_2 – bonitarea terenului agricol și y – randamentul unui hectar de teren agricol nu există o legătură semnificativă, iar între x_6 – consumuri materiale la 1 ha de teren agricol și y (rezultatul) există o

$$\bar{y}_{x_1, x_2, \dots, x_n} = -1062,48 + 0,014x_1 + 8,543x_3 + 29,944x_4 + 83,785x_5$$

legătură funcțională, ceea ce ne-a permis să-i excludem din modelul matematic.

On rezultatul prelucrării informației s-a obținut următoarea ecuație de regresie multiplă:

Coeficienții de regresie demonstrează că randamentul unui hectar de teren agricol se majorează:

cu sporirea asigurării cu mijloace fixe productive în valoare de o mie lei – cu 14 lei;

cu creșterea consumurilor de muncă la 1 ha de teren agricol cu un om-oră – cu 8,54 lei;

cu creșterea cantității de ongrășăminte oncorporate cu un 1 kg – cu 29,94 lei

cu ridicarea nivelului de specializare cu o unitate (%) – cu 83,78 lei.

On cercetarea efectuată coeficientul corelației multiple $R = 0,826$, demonstrează faptul că între randamentul unui hec-

tar de teren agricol și factorii exogeni incluși în model există o legătură puternică. Coeficientul de determinație multiplă $R^2 = D = 0,685$ arată că variația randamentului unui hectar de teren agricol este influențată de factorii incluși în model în mărime de 68,5%. Determinarea coeficienților parțiali de determinație s-a efectuat după

relația: , unde

- coeficientul corelației pare dintre y și x_i , care permite să obținem ponderea fiecărui factor în formarea randamentului unui hectar de teren agricol (tabelul 7).

-44,4% pe contul consumurilor de muncă vie la hectar, căreia în medie pe anii 2004-2006 oi revine 1584,1 lei din valoarea producției agricole la 1 ha;

- 12,1% pe contul specializării întreprinderilor, căreia oi revin 431,7 lei din randamentul terenului agricol;

- 7,7% pe contul oncorporării ongrășămintelor la 1 ha, care ocupă 274,7 lei la 1 hectar;

- 4,3% pe contul asigurării cu mijloace fixe, căreia oi revin 153,4 lei din randamentul terenurilor agricole;

- 31,5% ce constituie 1123,8 lei la un ha este influența altor factori necuprinși în acest model.

Tabelul 7

Influența factorilor asupra randamentului unui hectar de teren agricol în întreprinderile agricole din Republica Moldova, anii 2004-2006

Factorii	simbol	Coefficienții de corelație pară între y și x_i	Coefficientul regresiei standartizat	Coefficientul de elasticitate	Coefficienții de determinație pari
		ry_x	$\beta_i = a_i \frac{\delta x_i}{\delta y}$	$E_n = a_n \frac{\bar{x}_n}{y}$	$d_i^2 = ry_x \times \beta_i$
Asigurarea cu mijloace fixe, lei	x_1	0,3968	0,1069	0,027	0,043
Consumuri de muncă vie, om-ore	x_3	0,7613	0,5821	0,624	0,444
Cantitatea de îngrășăminte, kg	x_4	0,3991	0,1926	0,18	0,077
Nivelul de speculaizare	x_5	0,6791	0,1778	0,503	0,121

Astfel, din 68,5% de influență a factorilor cercetați revin (tabelul

Tabelul 8

Cota de participare a factorilor în formarea randamentului unui hectar de teren agricol în întreprinderile agricole din Republica Moldova

Indicatorii	On medie pe anii 2004 – 2006	
	%	lei/ha
Influența factorilor:		
• asigurarea cu mijloace fixe, lei	4,3	153,4
• consumuri de muncă vie, om-ore	44,4	1584,1
• cantitatea de îngrășăminte, kg	7,7	274,7
• nivelul de speculaizare	12,1	431,7
total factorii incluși în model	68,5	2443,9
Influența altor factori neincluși în model	31,5	1123,8
Randamentul unui hectar de teren agricol	100,0	3567,8

Sursă: Calculele autorului în baza datelor tabelului 7.

Metoda corelației și regresiei de teren agricol ne oferă posibilitatea de a pronostica fenomenul utilizată în studiul argumentării pe viitor, prin ombunățirea sporirii randamentului unui hectar

$$\bar{y}_{x_1, x_2, \dots, x_5} = -1062,48 + 0,014 \times 6732,82 + 8,543 \times 258,84 + 29,944 \times 21,75 + 83,785 \times 19,97$$

$$\bar{y}_{x_1, x_2, \dots, x_5} = 3567,51 \text{ lei}$$

torilor care-l influențează.

Onlocuind în ecuația corelației multiple datele medii ale caracteristicilor exogene incluse în model, calculăm mărirea ajustată a randamentului la 1 ha:

Rezultatul obținut se deosebește de cel real numai cu 0,29 lei, ceea ce ne permite de a folosi modelul pentru pronosticarea randamentului unui hectar de teren agricol, ținând cont de majorarea nivelului factorilor (tabelul 9).

Ritmurile de creștere a nive-

lului factorilor în anul 2015 față de mediile anilor 2004-2005 demonstrează că factorii semnificativi de influență asupra majorării randamentului sunt:

x_5 – specializarea întreprinderilor în producerea producției-marfă ce se va dubla de la 19,97% la 42% și va atinge limita superioară a nivelului mediu de specializare;

x_4 – oncorporarea ongrășămintelor la 1 ha ce va spori cu 83,5%;

Tabelul 9

Pronosticul factorilor de majorare a randamentului unui hectar de teren agricol în întreprinderile agricole din Republica Moldova, anii 2007-2015

Indicatorii	Factorii			
	Asigurarea cu mijloace fixe, lei	Consumuri de muncă vie, om-ore	Cantitatea de îngrășăminte, kg	Nivelul de specilaizare
Simbol	x_1	x_3	x_4	x_5
Nivelul factorilor în medie pe anii 2004-2006	6732,82 100%	258,84 100%	21,75 100%	19,97 100%
Pronosticul pe anii:				
2007	7000	270,0	22,0	21,0
2008	7200	275,0	24,2	23,1
2009	7850	282,5	27,5	25,6
2010	8000	300,5	30,2	27,0
2011	8100	310,4	32,5	28,2
2012	8500	325,0	35,0	30,0
2013	8700	335,0	38,0	35,0
2014	9000	340,0	39,0	38,0
2015	10000	350,0	40,0	42,0
Anul 2015 în % față de media anilor 2004-2006	148,0	135,0	183,5	+22,0

Sursă: Calculat de autor în baza ecuației corelației multiple (pag.9).

$$\bar{R}_c = \sqrt[9]{1,054 \times 1,077 \times 1,095 \times 1,06 \times 1,087 \times 1,071 \times 1,111 \times 1,055 \times 1,074} = \sqrt[9]{1,931} = 107,6\%$$

$$\bar{S}_a = \frac{Y_n - Y_1}{n-1} = \frac{6785 - 3567,85}{9} = \frac{3217}{9} = 357,5 \text{ lei}$$

Tabelul 10

**Pronosticul sporirii randamentului unui hectar de teren agricol
on întreprinderile agricole din Republica Moldova**

A n i i	Randamentul unui hectar de teren agricol, lei	Ritmul de creștere, %	
		cu baza fixă	în lanț
În medie pe anii 2004-2006	3567,85	100,0	-
2007	3760,3	105,4	105,4
2008	4047,62	113,5	107,7
2009	4429,02	124,0	109,5
2010	4682,3	131,0	106,0
2011	5038,6	141,0	108,7
2012	5394,5	151,0	107,1
2013	5991,0	168,0	111,1
2014	6320,0	177,0	105,5
2015	6785,0	190,0	107,4

x_1 – valoarea mijloacelor fixe la 1 ha, care va spori cu 48% pe contul modernizării mijloacelor fixe utilizate în agricultură;

x_3 – consumurile de muncă la 1 ha au determinat modificarea cu 35%

În baza datelor tabelului 9 este calculat pronosticul randamentului terenurilor agricole până în anul 2015 (tab. 10).

Reprezentarea grafică a nivelurilor reale pe perioada 2001-2006, a trendului linear și a pronosticului randamentului terenurilor agricole până în anul 2015 sunt prezentate în figura 1.

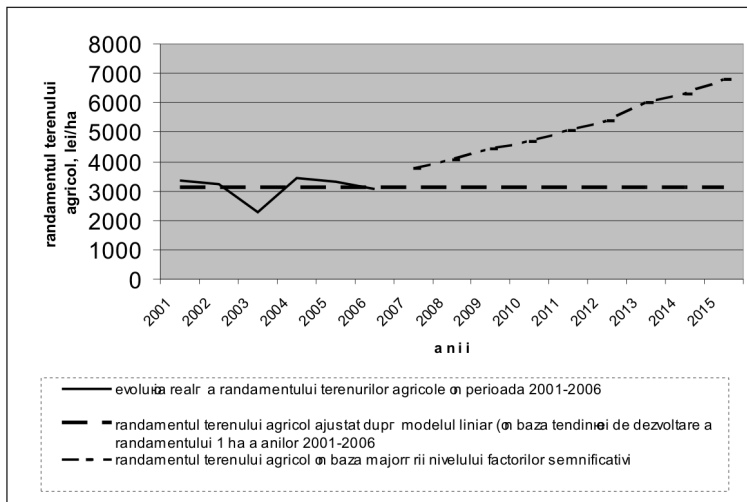
După cum vedem din datele tabelelor 5 și 10 cot și din figura

1 trendul prezintă o tendință crescătoare neesențială, iar sub influența majorării factorilor semnificativi, randamentul unui hectar de teren agricol în anul 2015 va atinge nivelul de 6785 lei/ha majorat cu 90% față de mediile anilor 2004-2006, sau cu 357,5 lei/ha în medie anual, ritmul mediu anual de creștere fiind de 7,6%, ceea ce coincide cu creșterea anuală a volumului global al producției conform realizării Strategiei de dezvoltare a sectorului agroalimentar în perioada anilor 2006-2015 [3, p.12].

On opinia noastră utilizarea terenurilor agricole în ritmuri

Fig. 1.

Evoluția, trendul și pronosticul randamentului terenurilor agricole în întreprinderile agricole din Republica Moldova

intensive poate fi posibilă odată cu implementarea tehnologiilor noi, care pot contribui la sporirea eficienței economice a producției din sectorul agrar.

Bibliografia:

1. Legea privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.147-149 (cu modificările și completările ulterioare) – Chișinău, 2001, p.9.

2. Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă. – Chișinău, UNDP, 2000.

3. Strategia de dezvoltare a sectorului agroalimentar în perioada anilor 2006-2015. <http://www.maia.md>

maia.md

4. Anuarul Statistic al Republicii Moldova. – Chișinău: Statistica, 2006, p.559.

5. Cadastrul funciar al Republicii Moldova la 1 noiembrie 2005. – Chișinău, 2006, pag. 829.

6. Caia, Aurel, Magazin, Petru, Ștefan, Gavril. Economie agrară. Iași: Editura „Ion Ionescu de la Brad”, 1998, pag. 246.

7. Ungureanu, V., Folosirea durabilă a resurselor pedoecologice în agricultura Moldovei. Lucrări științifice a U.A.S.M., Vol. 11, Ch., 2003.

*Elena TIMOFTI, dr., conf.univ., UASM,
Maria COJOCARU, drd. UASM*

METODA ȘI ETAPELE DE SELECTARE A SOIULUI DE VIȚĂ DE VIE OPTIMAL IN BAZA CRITERIULUI „PROFIT – CONSUMURI”

This article treats about the approach to the risk assessment of the selection of „profitable” variety, which can appear during the bedding and the cultivation of perennial plantings. The appropriate method and example of the risk assessment during the grape cultivation on the basis of optimal variety using the criterion „profit – costs” have been

Spre deosebire de alte ramuri ale agriculturii, inițierea unei afaceri în viticultură se caracterizează prin investiții onsemnate în primii doi ani, iar veniturile sunt așteptate abia ocepnd cu anul 4 sau 5 de la momentul onființării plantației. Avond în vedere aceste particularități, atot ontreprinzătorii, cot și creditorii sunt interesați să-și recupereze resursele investite ontr-un termen cot mai scurt și să obțină un profit cot mai onalt. De aceea cond se elaborează planul de afaceri este necesar de argumentat economic selectarea celor mai optimale soiuri de viță de vie pentru plantare, care să asigure o profitabilitate mai onaltă în condiții de risc și incertitudine. Una din metodele care pot fi aplicate cu succes în asemenea situații este metoda arborilor decizionali [3, p.48-87].

Pentru realizarea acestei me-

tode este necesară parcurgerea următoarelor etape:

Etapa 1. Calcularea consumurilor aferente onființării plantației viticole, care include:

Determinarea soiurilor de viță de vie pentru selectarea celui mai optimal.

Stabilirea termenului de ongrijire a plantației ponă la intrarea pe rod.

Calcularea consumurilor aferente plantării butașilor în comp.

Calcularea consumurilor anuale aferente lucrărilor de ongrijire ponă la intrarea pe rod.

Stabilirea numărului anual de butași necesari pentru onlocuirea celor care au fost afectați de fenomenele meteorologice nefavorabile și alte cauze (ongheț, secetă, distruși de rozătoare, afectați de boli etc.).

Consumurile aferente

plantării (Cpl) se calculează prin relația:

$$C_{pl} = N \cdot x \cdot S \cdot P + C_{mat} + C_{supl} \quad (1)$$

N – numărul necesar de butași la 1 hectar, unit.;

S – suprafața planificată pentru plantare, ha;

P – prețul unui butaș, lei;

C_{mat} – costul tărășilor, sormei ș.a. materiale, lei;

C_{supl} – consumuri aferente transportării tărășilor, sormei în comp, pregătirea solului pentru plantare și plantarea nemijlocită a butașilor; costul motorinei, retribuirea muncii; cheltuieli de proiectare etc.

Costul lucrărilor de îngrijire se compune din consumurile privind remunerarea muncii lucrătorilor, costul ongrășămintelor minerale și organice, mijloacelor de protecție a plantelor etc. Pentru stabilirea numărului necesar de butași pentru replantarea celor afectați de fenomenele meteorologice nefavorabile și dăunători se analizează informațiile din anii precedenți sau se poate consulta un specialist în domeniu.

Etapa II. Elaborarea arborelui decizional.

La baza elaborării arborelui decizional stă divizarea tuturor consumurilor aferente plantării și îngrijirii plantației până la obținerea primei recolte pe ani pentru fiecare soi de viță de vie

aparte.

Se începe de la onscrierea în nodul final a sumei consumurilor aferente plantării soiului respectiv. Mai apoi, luând în considerare stările mediului extern se precaută 2 variante: una optimistă (on primul an de vegetație nu se vor produce fenomene meteorologice nefavorabile) și una pesimistă (on acest an plantația viticolă poate fi afectată de manifestările negative ale fenomenelor meteorologice). On cazul variantei optimiste la consumurile de plantare se adaugă consumurile pentru ongrijirea plantației, iar pentru calcularea sumei consumurilor corespunzătoare variantei pesimiste la consumurile de plantare se vor adauga atit consumurile de îngrijire, cit și costul butașilor necesari pentru completarea golurilor. La fel se procedează și în anii următori de vegetație, adică la consumurile variantei optimiste din anul precedent se adaugă consumurile de ongrijire din anul curent, iar în cazul celei pesimiste – se mai adună și costul butașilor care vor fi achiziționați pentru replantare.

Astfel, arborele decizional oferă posibilitatea de a analiza fiecare an de ongrijire a plantației viticole pe fiecare soi în parte, se precaută toate variantele posibile ale stării mediului pe toți anii de vegetație și în final se obțin informații privind consumurile pentru toată perioada de la plantare până la obținerea primei recolte

în funcție de riscul manifestării fenomenelor meteorologice.

Etapa III. Selectarea soiului optimal pentru plantare.

Selectarea soiului optimal pentru plantare se efectuează în baza valorii așteptate a profitului brut pentru fiecare soi, care se determină prin diferența dintre veniturile din vonzări așteptate și consumurile cumulate planificate ale perioadei până la obținerea primei recolte. Veniturile din vonzări așteptate se calculează ca produsul dintre productivitatea normativă a soiului, suprafața planificată pentru plantare și prețul de vonzare planificat pentru 1 t de struguri.

Pentru adoptarea unei decizii finale se va lua în calcul și ipoteza că este posibil în rezultatul producerii unor fenomene meteorologice să fie distrusă întreaga recoltă (grindină, ongheț, secetă etc.). În acest caz se vor face estimări pornind de la suma maximală a consumurilor la toate soiurile, iar veniturile din

intrarea pe rod se elaborează arborele decizional pentru selectarea definitivă a soiului.

Probabilitatea producerii unor fenomene meteorologice negative se efectuează în baza observărilor din perioadele precedente. Onsă această probabilitate poate fi stabilită cu o exactitate mai onaltă, dacă se apelează la opinia specialiștilor din domeniul respectiv. Astfel, dacă în anul respectiv se presupune că nu se vor produce fenomene meteorologice care pot afecta plantația viticolă, deci ontreprinderea va onregistra venituri din vonzarea strugurilor, iar suma respectivă se va onscrie la varianta decizională „optimistă”, și respectiv, dacă se presupune că se vor produce asemenea fenomene, atunci efectul (pierderile) va corespunde variantei decizionale „pesimistă”.

Valoarea așteptată corespunzătoare fiecărui scenariu se determină prin formula:

on care: E_i – valoarea (monetară) așteptată (profitul brut) a variantei decizionale V_i ;

$$E_i = p_1 c_{i1} + p_2 c_{i2} + \dots + p_n c_{in} = \sum_{j=1}^n p_j c_{ij} \quad , \quad (2)$$

vonzări – în cele mai nefavorabile condiții.

On baza datelor obținute privind veniturile așteptate din vonzări și consumurile aferente plantării și ongrijirii plantației viticole în primii ani de vegetație până la

c_{ij} – valoarea plății pentru varianta V_i în condițiile apariției stării naturii N_j ;

p_j – probabilitatea de apariție a stării naturii N_j

On situația dată, valoarea așteptată a fiecărei variante decizionale (E_i) se va calcula ca

suma produselor probabilității de obținere a veniturilor la suma planificată a veniturilor în condiții fără riscul fenomenelor naturale și probabilității de producere a unor fenomene meteorologice nefavorabile la suma pierderilor planificate să fie suportate în asemenea situații. Comparând valorile așteptate ale tuturor soiurilor se selectează pentru plantare acel soi care are valoarea așteptată a variantei decizionale maximală.

Metoda în cauză a fost implementată în practică în procesul de argumentare economică a planului de afaceri în vederea onființării plantației viticole cu soiuri de masă la S.R.L. „Plai Codrean”, r-nul Călărași.

După cum reiese din planul de afaceri ontreprinderea intenționează să onființeze în anul 2007 o plantație viticolă pe o suprafață de 30 hectare cu soiuri de masă. Din 21 de soiuri de viță de vie de masă raionate în Republica Moldova au fost selectate 3: Moldova, Regina viilor, Ialovenskiï ustoicivoi. Aceste soiuri au o productivitate onaltă, sunt rezistente la ger și relativ rezistente la boli; prima recoltă se obține în anul al IV de la onființarea plantației.

Consumurile aferente plantării se constituie din:

butași – 2450/ha x 30 hectare = 73500 unit.

Moldova – 73500 butași x 11,2 lei (prețul) = 823200 lei;

Regina viilor – 73500 butași x 10,82 lei = 795600 lei;

Ialovenskiï ustoicivoi – 73500 butași x 11,5 lei = 845250 lei.

țarași – 660/ha x 30 hectare = 19800 x 23,33 lei = 462000 lei

sormă – 1t/ha x 30 hectare = 30 t x 7613 = 228400 lei

cheltuieli de proiectare – 21000 lei

alte consumuri aferente plantării – 107210 lei

Consumurile anuale aferente operațiilor și lucrărilor de ongrijire a plantației pe parcursul a 4 ani de vegetație constituie:

anul 2008 - 110700 lei;

anul 2009 – 122900 lei;

anul 2010 – 122900 lei;

anul 2011 – 314880 lei.

Trebuie de luat în calcul și consumurile suplimentare pentru procurarea butașilor în caz de producere a unor fenomene meteorologice negative. Pentru stabilirea necesarului de butași s-a apelat la opiniile unor specialiști în domeniul viticulturii. Datele probabile sunt prezentate în tabelul ce urmează:

Pentru calcularea veniturilor așteptate din vonzarea strugurilor în anul 2011 s-au luat în considerare următoarele normative ale recoltei medii la hectar pentru fiecare soi: Regina viilor – 15 t; Moldova – 15 t; Ialovenskiï ustoicivoi – 13,5 t. Respectiv, veniturile din

vonzări vor constitui:

On figura 1 este reprezentat arborele decizional al consumurilor aferente plantării soiului Moldova.

Calcululele s-au efectuat în modul următor:

On primul nod (stonga) se

indică suma consumurilor aferente plantării ale soiului dat (tab.3). Din acest nod vor porni două ramificații: în sus și în jos. On nodul de sus se indică consumurile pornind de la ipoteza că în primul an nu se vor produce calamități naturale, de aceea la consumurile

Tabelul 1

Numărul de butași necesari pentru onlocuirea celor afectați de manifestările negative ale fenomenelor meteorologice, de boli, rozătoare etc.

Soiul viței de vie	A n u l			
	2008	2009	2010	2011
Moldova	1514	661	632	338
Regina viilor	1985	882	662	419
Ialovenskkii ustoicivă	1426	514	438	309

Sursă: elaborat de autor în baza sondării opiniei specialiștilor

Tabelul 2

Prognoza veniturilor din vnzarea strugurilor

Soiul	Suprafața, ha	Productivitatea medie normativă la hectar, t	Prețul planificat pentru 1 t de struguri, mii lei	Venituri din vnzări prognozate, mii lei
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5=2 x 3 x 4</i>
Moldova	30	15	5,5	2475,5
Regina viilor	30	15	6,25	2812,5
Ialovenskkii ustoicivă	30	13,5	6,0	2430,0

Sursă: calculele autorului

Pentru a construi arborele decizional sunt necesare date privind consumurile aferente plantării pe fiecare soi, care se calculează în baza formulei (1) și constituie:

Tabelul 3

Consumurile aferente plantării fiecărui soi, mii lei

Soiul de viță de vie	Moldova	Regina viilor	Ialovenskiï ustoicivî
Consumuri aferente plantării, mii lei	1641,81	1614,21	1663,86

Sursă: calculele autorului

de plantare se adaugă consumurile aferente îngrijirii plantației în primul an și se onscriu în nodul respectiv; în nodul de jos se va indica suma consumurilor în ipoteza că în primul an se vor produce fenomene meteorologice nefavorabile, de aceea la suma aferentă plantării se vor adauga atot consumurile de îngrijire din anul respectiv cot și costul butașilor necesari pentru replantare. On aceași ordine se calculează consumurile cumulate pentru următorii ani până la intrarea pe rod.

La fel au fost elaborați și arborii decizionali corespunzători soiurilor Regina viilor și Ialovenskiï ustoicivoi.

Pentru a lua o decizie finală privind selectarea soiul cel mai profitabil se va calcula suma profitului corespunzătoare fiecărei variante. Calculele sunt prezentate în tabelul 4.

Pentru luarea unei decizii finale este necesar de precăutat și o variantă „pentru cel mai rău caz”. Probabilitatea unor condiții meteorologice nefavorabile este

de 50%, ontrucot nu există alte informații mai certe. Pe baza acestor ipoteze se construiește arborele decizional final (fig.2). Deci, în condiții favorabile ontreprinderea va onregistra veniturile indicate în varianta optimistă, și, în sens contrar, ontreprinderea va suporta pierderi în sumele indicate în varianta pesimistă.

Decizia privind selectarea celui mai optimal soi se ia în baza valorii așteptate a variantei decizionale, conform căreia se decide în favoarea soiului care prezintă o valoare așteptată a profitului brut mai onaltă. Din desenul de mai sus rezultă că valoarea așteptată (2) va constitui:

$$\begin{aligned} & \text{soiul Regina viilor:} \\ & 0,5 \times 2812,5 + 0,5 \times (-2328,3) = \\ & = 242,1 \text{ mii lei;} \end{aligned}$$

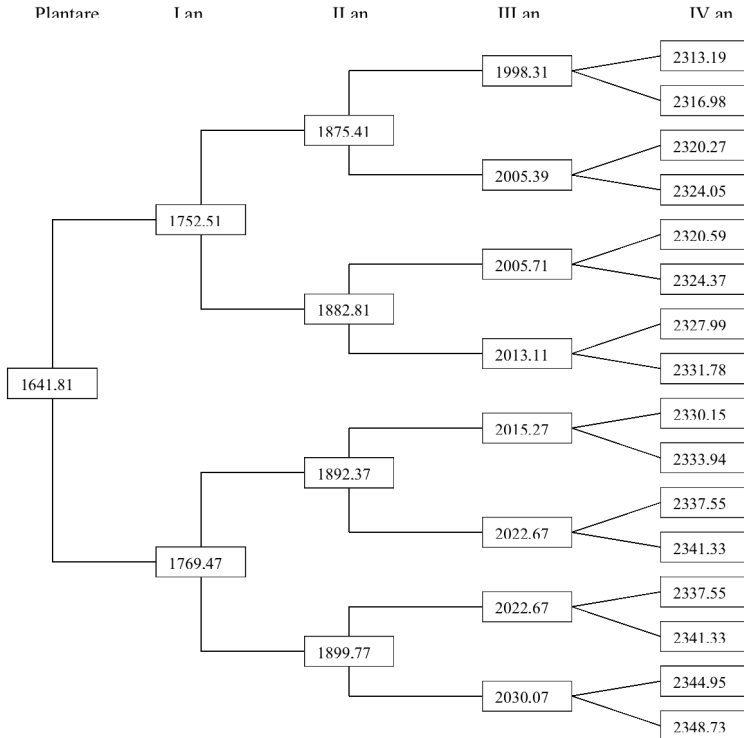
$$\begin{aligned} & \text{soiul Moldova:} \\ & 0,5 \times 2475,5 + 0,5 \times (-2348,73) = \\ & = 3,38 \text{ mii lei;} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} & \text{soiul Ialovenskiï ustoicivii:} \\ & 0,5 \times 2430,0 + 0,5 \times (-2366,14) = \\ & = 31,93 \text{ mii lei.} \end{aligned}$$

Profitul brut așteptat cel mai onalt ol va asigura soiul Regina viilor: 242,1 mii lei, de aceea ontreprinzătorii ar trebui să opteze

Fig.1.

Arborele decizional privind consumurile aferente plantării (mii lei) soiului Moldova și ongrijirii plantației viticole în primii ani de vegetație în funcție de probabilitatea producerii fenomenelor meteorologice nefavorabile.

Sursă: elaborat de autori

pentru această opțiune. On așa mod, arborele decizional ne oferă o indicație clară privind strategia cea mai profitabilă pe care conducerea S.R.L. “Plai Codrean” o poate adopta în ce privește selecția soiului de viță de vie pentru masă cel mai profitabil.

Metoda propusă oferă

decidenților informații suplimentare (pe longă experiență și intuiție) pentru adoptarea deciziei optimale și fundamentarea planului de afaceri.

Bibliografie

1. Gheorghită, M. Modelarea proceselor economice

Tabelul 4

Variantele decizionale privind profitul brut din vonzarea strugurilor în anul al IV-lea de vegetație a plantației viticole în dependență de probabilitatea manifestării fenomenelor meteorologice nefavorabile

Nr	Soiurile de viță de vie luate în cercetare								
	Moldova			Regina viilor			Ialovenskkii ustoicivă		
	Venituri din vânzări, mii lei	Consumuri, mii lei	Profit brut, mii lei	Venituri din vânzări, mii lei	Consumuri, mii lei	Profit brut, mii lei	Venituri din vânzări, mii lei	Consumuri, mii lei	Profit brut, mii lei
V1	2475,5	2313,19	162,31	2812,5	2285,59	526,91	2430,0	2335,24	94,76
V2	2475,5	2316,98	158,52	2812,5	2290,12	522,38	2430,0	2338,80	91,20
V3	2475,5	2320,27	155,23	2812,5	2292,75	519,75	2430,0	2340,28	89,72
V4	2475,5	2324,05	151,45	2812,5	2297,28	515,22	2430,0	2343,15	86,17
V5	2475,5	2320,59	154,91	2812,5	2295,13	517,37	2430,0	2341,15	88,85
V6	2475,5	2324,37	151,13	2812,5	2299,66	512,84	2430,0	2344,70	85,3
V7	2475,5	2327,99	147,51	2812,5	2302,29	510,21	2430,0	2346,19	83,81
V8	2475,5	2331,78	143,72	2812,5	2306,82	505,68	2430,0	2349,74	80,26
V9	2475,5	2330,15	145,35	2812,5	2307,07	505,68	2430,0	2351,64	78,36
V10	2475,5	2333,94	141,56	2812,5	2311,6	500,90	2430,0	2355,20	74,80
V11	2475,5	2337,55	137,95	2812,5	2314,23	498,27	2430,0	2356,68	73,32
V12	2475,5	2341,33	134,17	2812,5	2318,76	493,74	2430,0	2360,23	69,77
V13	2475,5	2337,55	137,95	2812,5	2316,61	495,89	2430,0	2357,55	72,45
V14	2475,5	2341,33	134,17	2812,5	2321,14	491,36	2430,0	2361,10	68,9
V15	2475,5	2344,95	130,55	2812,5	2323,77	488,73	2430,0	2362,59	67,74
V16	2475,5	2348,73	126,77	2812,5	2328,3	484,20	2430,0	2366,14	63,86

Sursă: calculele autorului

din agricultură. ASE, București, 1995.

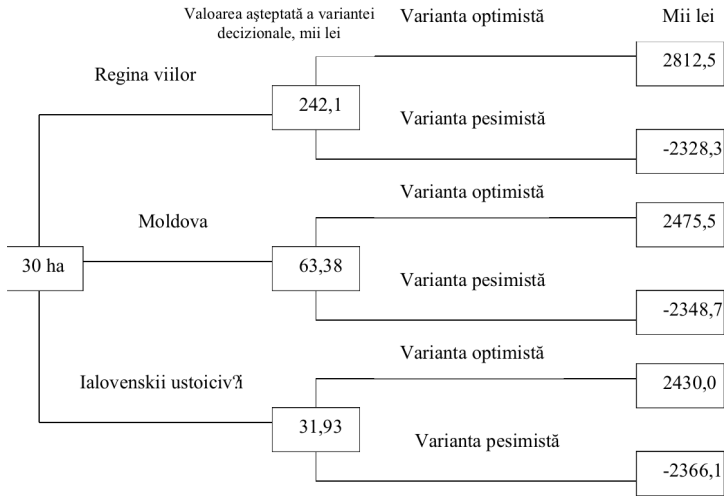
2. Idei de afaceri în agricultură

// AGROinform, Chișinău, 2004.

3. Черноруцкий И. А. Методы оптимизации и принятия

решений: учебное пособие – СПб.: Издательство «Лань», 2001.

Fig. 2.
Arborele decizional final privind selectarea soiului celui mai optimal de viță de vie pentru onființarea plantației viticole în S.R.L. „Plai Codrean” r. Călărași

Sursă: elaborat de autori

OPȚIUNI STRATEGICE PENTRU STRATEGIILE DE DOMINARE PRIN COSTURI

The companies use the low costs strategies with a view to improve competitive advantage. Implementation of low costs strategies is possible by a lot of methods. The main scope of this paper is to identify some of strategically options able to reduced costs. Also, one of the important moments is to identify the intensity of strategically options influence on different kind of costs.

Necesitatea recurgerii la utilizarea strategiilor de dominare prin costuri derivă din caracterul obiectiv de formare a prețurilor, dictat de legile economiei de piață și caracterul subiectiv de formare a costurilor, ca rezultat al combinării diferitor tipuri de resurse ale companiei pentru produse cu acelaș nivel de calitate.

Preferința companiilor față de strategiile de dominare prin costuri se explică prin avantajul

concurențial pe care-l asigură, siguranța în lupta de concurență pe care o oferă și profiturile mai onalte pe care le obțin față de rivali.

Pornind de la modelul lui M.Porter, care printre primii a conturat hotarele de utilizare a strategiilor de dominare prin costuri, reflectandu-le in matricea strategiilor generice (fig.1), avantajul concurențial poate fi dobândit

Fig. 1

Matricea strategiilor generice după M. Porter

		Avantaj concurențial	
		Cele mai mici costuri	Diferențiere
Zona strategică	Întreaga ramură	Întăetate în minimizarea costurilor	Diferențiere
	Un anumit segment	Costuri mici focalizate	Diferențiere focalizată

fie prin minimizarea costurilor, fie prin diferențiere, respectiv pentru întreaga ramură sau pentru un anumit segment.

Potrivit modelului lui Porter, companiile producătoare de produse de aceeași calitate, cu cele mai mici costuri vor profita de un profit mai mare decât companiile medii din aceeași ramură (fig 2a). Companiile ce produc produse diferențiate vor avea costuri mai mari, dar vor compensa mărimea profitului prin majorarea prețului, cu condiția că cumpărătorii sânt dispuși să accepte această diferențiere în schimb la un preț mai mare.

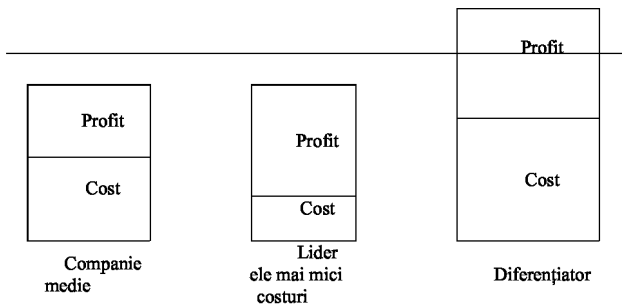
diferențiatorului-lider poate fi la nivelul profitului liderului în cele mai mici costuri, ba chiar și mai mare.

Deci, oricare ar fi strategiile aplicate, avantajul competitiv va aparține companiilor care vor reuși să gestioneze eficient costurile și să le minimizeze la maximum.

De obicei strategiile de dominare prin costuri se aplică de către companiile care activează pe o piață ce se află în fazele de epurare, maturitate sau saturație, pentru care este caracteristic ontețirea luptei concurențiale. Onsă, sunt

Figura 2a.

Repartizarea costului și profitului pentru companii cu strategii diferite.

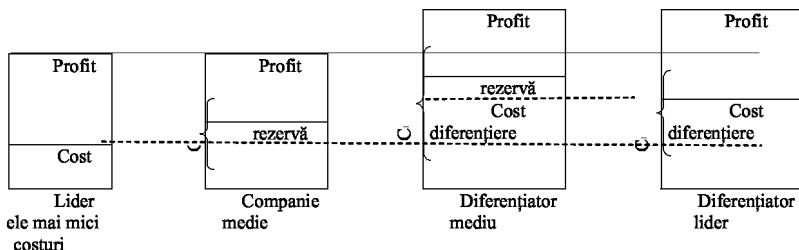

Modelul dat ar putea fi desfășurat din considerentele că și pentru diferențiatori este actuală strategia de minimizare a costurilor. Companiile, care vor aplica strategii de diferențiere sau diferențiere focalizată, în spațiul lor concurențial specific se vor

ontâlni cu rivali, care vor aplica strategii asemănătoare. Avantajul concurențial va fi de partea diferențiatorilor-lideri, care vor avea cele mai mici costuri totale (cost standard + cost diferențiere), fiind capabili să valorifice rezerva de micșorare a costurilor. Profitul

Figura 2b.

Rezerve de micșorare a costului pentru companii cu strategii diferite.

cunoscute cazuri când strategiile de dominare prin costuri sunt utilizate chiar și în fazele de lansare și creștere ale pieței. În acest caz, companiile urmăresc ocuparea rapidă a unor amplasamente optime, beneficiind de poziția de monopol geografic, practicarea unor economii de scară și anvergură.

În funcție de modul de generare a costurilor întreprinderii (direct și indirect sau variabil și constant), totalitatea rezervelor de micșorare a costurilor unitare pot fi grupate în două grupe:

- rezerve evidente, care pot fi valorificate prin micșorarea consumurilor specifice, fie prin micșorarea cantității specifice sau prețului (pentru unele materii prime, resurse energetice sau utilități substituente, sau forță de muncă mai ieftină);

- rezerve ascunse, care pot fi generate de nivelul abilităților de gestiune a companiei sau prin

utilizarea unor resurse cu un randament mai înalt.

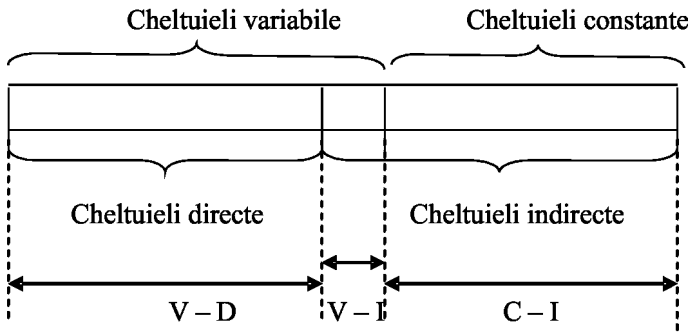
Atât rezervele evidente cât și cele ascunse pot fi depistate efectuând un benchmarking a sistemului de gestiune a costurilor cu companiile lider în ramură, cu media pe ramură, cu companii ale altor ramuri.

În cadrul diferitor companii costurile sunt generate foarte variat. Pentru a depista rezervele de micșorare ale lor și a înțelege modul de valorificare ale rezervelor am recurs la o clasificare combinată bazată pe mai multe criterii.

Opțiunile strategice reprezintă instrumente ce permit realizarea strategiilor alese. Principalele opțiuni strategice aplicate în strategiile de dominare prin costuri și intensitatea impactului lor asupra diferitor tipuri de cheltuieli, sunt reprezentate în tabel. Cheltuielile companiilor pot fi grupate și clasificate conform figurii 3.

Figura 3.

Gruparea și clasificarea cheltuielilor

- $V - D$ – cheltuieli variabil – directe
- $V - I$ – cheltuieli variabil – indirecte
- $C - I$ – cheltuieli constante - indirecte

- intensitatea influenței opțiunii strategice pentru obținerea reducerilor de cheltuieli, respectiv mare, medie și mică

Evidența strictă a consumurilor și cheltuielilor. Este opțiunea strategică inițială și obligatorie pentru o companie care a decis să implementeze strategie de dominare prin costuri. Esența constă în evidența consumului de materiale, energie, utilități și forță de muncă pe tipuri de produse, centre de responsabilitate. Economii pot fi obținute prin depistarea și eliminarea supraconsumurilor condiționate de pierderi și deșeuri supranormativ, fraude, disciplină de muncă nesatisfăcătoare, etc.

Reducerea costurilor prin re-proiectarea produselor. In unele

cazuri reducerile mari de costuri apar, nu în cursul procesului de producție, ci în proces de proiectare sau re-proiectare, astfel încât acesta să conțină mai puține componente, să se utilizeze materiale substituante sau să fie mai simplu de fabricat

Relații cu furnizorii. Economii de cost pot fi obținute în cazuri când furnizorul este capabil să mențină calitatea și să reducă prețurile. De obicei asemenea situații se creează într-o luptă de concurență aprigă și scăderea puterii de negociere a furnizorilor. Reducerea cheltuielilor indirecte se pot obține prin constituirea relațiilor pe principiul respectării condițiilor contractuale după calitate, cantitate, preț, termen de

Tabelul 1.

Opțiuni strategice și intensitatea impactului lor asupra diferitor tipuri de cheltuieli

Opțiuni strategice	Tipuri de cheltuieli		
	V – D	V – I	I – C
1. Evidența strictă a consumurilor și cheltuielilor	***	*	**
2. Re-proiectarea produselor	***		
3. Relațiile cu furnizorii	***		
4. Economii de scară		**	***
5. Economii de spațiu		**	***
6. Curba experienței	***	***	***
7. Utilizarea capacității de producție	*	***	**
8. Modernizarea tehnologiilor	***	**	
9. Economii de rețea	*	**	***

livrare și servicii post-vânzare.

Economii de scară. Obținerea economiilor de scară este posibilă pentru fabricarea în masa a produselor cu un grad onalt de standardizare. Efectul este obținut la reducerea cheltuielilor indirect-constante unitare. On cazul economiilor de scară majorarea capacității de producție va conduce la o reducere suplimentară de costuri.

Economiile de spațiu apar atunci când sunt posibile economii de costuri ca rezultat al fabricării a două produse diferite în cadrul aceleiași companii, prin comparație cu fabricarea lor de două companii diferite. Ca exemplu ar putea fi fabricarea producției în lohn, comercializarea producției sub marca comercială a unui distribuitor, uti-

lizarea rețelei de distribuție a altei companii, integrarea pe verticală sau orizontală, etc.

Experiența acumulată. O altă metodă de micșorare a costului este acumularea experienței firmelor în producerea sau prestarea serviciilor sale. Se presupune că relația dintre timpul de activitatea ontr-o ramură și avantajul în domeniul costului poate fi invers proporțională. Nu trebuie de confundat volumul total cumulativ cu volumul producției (serie mare sau în masă), deoarece ele reprezintă două tipuri diferite de economisiri: I- din contul experienței acumulate, II – din contul dimensiunile procesului de producție. Potrivit teoriei elaborate de BCG, în raport cu creșterea volumului producției, și a executării în mod repetat

a accelerați operații, muncitorii onvătă să execute mai bine și mai repede aceste operații, potrivit unei curbe de experiență, ceea ce permite o reducere a costurilor de producție, potrivit relației $C_n = C_1 * n^{-b}$, în care:

C_n - costul mediu al unității n de producție;

C_1 - costul primei unități fabricate;

n - cantitatea totală de producție fabricată de la început și până la momentul considerat;

b - coeficient al curbei de experiență care trebuie estimat.

Cunoscând legea „curbei de experiență”, pentru a crea și dezvolta o piață, se poate considera că în faza de naștere a pieței și de lansare a produsului se poate stabili un preț unitar sub costul acestora, urmând ca, pe măsura ce întreprinderea reușește să dezvolte piața și să ocupe o cât mai mare parte din aceasta, și ca urmare să crească volumul producției și al vânzărilor beneficiind de efectul fenomenului de onvătare, prin reducerea costurilor

Utilizarea capacităților de producție. Costurile se reduc pe măsură ce producția se apropie de capacitatea maximală, dar nu se vor reduce și în cazul dacă se va construi o uzină și mai mare.

Pentru a beneficia de efectele reducerii costurilor nu este de ajuns implementarea obligatorie a opțiunilor abordate mai sus. Este

important de a verifica ca implementarea lor să nu genereze, din diferite motive, efecte negative asupra vitezei de comercializare a produselor.

On cazul obținerii unei reduceri de cost prin utilizarea unor substituenți ai materiei prime sau prin onlăturarea unor componente, produsul riscă să-și piardă din valoarea sa. Astfel, efectul obținut la reducerea costului va fi pierdut la reducerea prețului sau/și la micșorarea volumului vânzărilor.

On cazul economiilor de scară trebuie de asigurat că creșterea volumelor de producție sunt acoperite cu contracte. Altfel, va crește volumul stocurilor, care în cel mai bun caz, va atrage cheltuieli adăugătoare de gestionare a stocurilor, și-n cel mai rău caz, stocurile nu vor putea fi realizate din cauza pieței suprasaturate.

Pe lângă toate avantajele există o serie de riscuri legate de poziția de lider în costuri mici:

1. Atenția prea mare acordată eficacității producției poate aduce la atrofierea reacției firmei la modificările necesităților consumatorilor.

2. Riscul pe care îl presupune strategia cheltuielilor mici este mai mare în ramura de producere a bunurilor de larg consum, deoarece aici poate există doar un singur lider în domeniul cheltuielilor mici și poziția a doua sau a treia nu mai dă acel avantaj

dorit.

3. Rezultatele unei experiențe bogate pot fi onsușite și de firmele rivale, beneficiind de efectele curbei de experiență și avantajul strategic se diminuează sau poate chiar să se anuleze.

4. Scăderea cererii la produse și prin urmare scăderea prețurilor. Acest fenomen face ca avantajul din costul minim să nu joace nici un rol.

Bibliografie:

1. Rychard Lynch, Strategia

corporativă, traducerea Diana Stancu, Viorel Ciobanu, Chișinău, Ed. ARC, 2002

2. “Strategii manageriale de firmă”, coord. Ovidiu Nicolescu, Ed.ec-că, București 1998

3. “Sisteme strategice ale întreprinderii”, Constantin Bărbulescu, Ed.ec-că, București 1999

PENTRU NOTIȚE

PENTRU NOTIȚE